

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hendes Ansigt i ethvert Pigeansigt

SEVERIN VEIERSØE

En landsbydrengs dagbog fra 1800-tallet
udgivet med efterskrift af Povl Schmidt

Hendes Ansigt i ethvert Pigeansigt indgår i serien
Dansk kulturhistorie og bevidsthedsdannelse
redigeret af Povl Schmidt og Jørgen Gleerup

Heri er tidligere udsendt:

Jørgen Gleerup og Povl Schmidt (red.): *Tøvende landskaber* 1986

Ove Korsgaard: *Krop og kultur* 1986

Povl Schmidt: *Drømmens dør* 1984

Anette Bøtter-Jensen m.fl. (red.): *Opvækst/erindringer* 1984

Lis Barnkob m.fl.: *Drift og socialitet* 1983

Povl Schmidt og Jørgen Gleerup (red.): *Opbrud* 1983

Povl Schmidt og Jørgen Gleerup: *Livsrum og oplevelsesformer*
2. udg. 1984

Ulrik Lehrmann: *Bevidsthedsdannelsens provins* 1982

Inger-Lise Hjordt-Vetlesen: *Flugtens fængsel* 1981

Troels Boeberg Jensen og Jes Jessen (red.): *Trælbunden frihed* 1981

Povl Schmidt (red.): *Vulgaritetens polering* 1980

Jørgen Gleerup: *Utopi og sanselighed* 2. udg. 1985

Povl Schmidt: *Litteratur for menigmand* 2. udg. 1982

Ulrik Lehrmann: *Avisen og agrarsmåborgerskabet* 1978

Inger-Lise Hjordt-Vetlesen: *Forlokkelse og familie* 2. udg. 1981

Jørgen Gleerup: *Den borgerlige katastrofe og romanen i det 19. årh.*
2. udg. 1979

Povl Schmidt og Jørgen Gleerup: *Rids af offentlighedsformernes
udvikling i Danmark* 2. udg. 1982

SEVERIN VEIERSØE
x

Hendes Ansigt i ethvert Pigeansigt

En landsbydrengs dagbog fra 1800-tallet
udgivet med efterskrift af Povl Schmidt

Odense Universitetsforlag

Hendes Ansigt i ethvert Pigeansigt

© Povl Schmidt 1987

På omslagets forside er gengivet
en tegning af Christen Dalsgaard
fra én af hans skitsebøger,
Den Hirschsprungske Samling.

På omslagets bagside er gengivet
en tegning af Hans Smidth,
Kobberstiksamlingen.

Bogen er sat med Baskerville
og trykt hos Special-Trykkeriet Viborg a-s.

Printed in Denmark 1987.

ISBN 87-7492-622-5

De i bogen gengivne udsnit af kort,
hvortil Geodætisk Institut har ophavsret,
er gengivet med instituttets tilladelse
(A. 368/86). Copyright.

Videnskabernes Selskabs Conceptkort (1:20000)

s. 24f, 56f, 76f og 136f er reproduceret i forholdet 1:1,25

Generalstabens Maalbordsblade (1:20000)

s. 40f, 63, 88f og 144f er reproduceret i forholdet 1:1,25

J. H. Mansas kort (1:160000)

s. 104ff er reproduceret i forholdet 1:1.

De i bogen gengivne sider af Severin Veiersøes dagbog
s. 10, 14f, 68f, 122f og 156f er reproduceret i forholdet 1:1
men med 3,2 cm's beskæring langs yderkanterne.

Indhold

Udgiverens forord 7

Severin Veiersøe: Min Dagbog,
indeholdende de vigtigste Omstændigheder i mit Liv 10

Supplerende noter og oplysninger 159

Povl Schmidt: Fiktionens virkelighed 167

Forord

Severin Veiersøe, der var søn af en husmand og landsbyhåndværker, begyndte sine dagbogsoptegnelser som niårig i 1824 og afbrød dem i 1835, da han som énogtyveårig havde taget lærereksamen fra et præstegårdsseminarium. I tolv år bogførte han med jævne mellemrum sine vigtigste omstændigheder og oplevelser i dagligdagen, først som dreng i fødesognet Borbjerg lidt nordøst for Holstebro, senere som ung huslærer på store gårde i Midt- og Vestjylland, til sidst som seminarieelev i Lyngby på Djursland. Verden blev for ham i disse år en smal strimmel af landskaber tværs over Jylland, fra Vemb i vest til Grenå i øst. Og den blev et mylder af mennesker i skikkelse af landalmuens husmænd, boelsmænd, bønder og degne med deres koner og børn, af tjenende karle og piger, og af de højere stænders præster, købstadsborgere, herremænd og proprietærer med deres madammer og børn. Og mens han optegnede omridset af denne verden og forsøgte at finde på plads i den, havde han et skarpt blik for — og en ofte fremragende sproglig evne til at indfange — de sociale og psykiske, følelsesmæssige forhold og spændinger som han opdagede i sine omgivelser og hos sig selv.

Optegnelserne er et både spændende og værdifuldt historisk dokument, der belyser såvel kultur- og socialhistoriske forhold som bevidsthedshistoriske. Og det er det sidste denne udgivelse af dagbogen søger at lægge vægt på. Derfor har jeg som udgiver tilladt mig at pille lidt ved dokumentet: trukket en vending fra manuskriptet frem og

sat som romantitel på optegnelserne, samlet dem i fire kapitler og inden for de enkelte optegnelser opdelt teksten i afsnit og enkelte steder osse i replikskifter, som ikke er markeret således i manuskriptet. Herved tilstræbes at give optegnelserne form af en dagbogsroman for dermed at rette læserens opmærksomhed mod den skrive- og fortolkningsproces som finder sted. Ved at lade optegnelserne fremtræde som en art fiktionslitteratur for derigennem at sætte lys på deres sproglige, bevidsthedsmæssige bearbejdning af hændelser og erfaringer mener jeg ikke at have fjernet optegnelserne fra den såkaldte virkelighed, tværtimod. Det synspunkt gør jeg nærmere rede for i udgavens efterskrift. Her til indledning skal blot tilføjes at udgaven i øvrigt følger manuskriptet til punkt og prikke, således osse i bogstavering og tegnsætning. Dog er i ganske få tilfælde meningsforstyrrende bogstaveringer stiltiende rettet, mens meningsforstyrrende forglemmelser af hele ord er indføjet og sat i skarp parentes.

Udgavens beskedne noteapparat er todelt. Fodnoterne på de enkelte sider giver de ordforklaringer og oplysninger som er nødvendige for at kunne forstå dagbogsteksten. Noterne efter dagbogen er af supplerende karakter og giver bl.a. den særligt interesserede læser mulighed for at kunne opsøge de tekster og værker som dagbogen refererer til. Derimod finder man kun få og yderst sparsomme oplysninger om Severin Veiersøes nærmeste familie og slet ingen om de øvrige optrædende personer i dagbogen, ligesom lokalhistoriske oplysninger i øvrigt er søgt begrænset til det aller nødvendigste (interesserede heri kan finde en lang række af sådanne oplysninger i Olaf Carlsons tidligere udgave af dagbogen: *En jydsk Drengs Dagbog*, 1943).

Da hensigten her er at formidle dagbogen som et bevidsthedshistorisk væsentligt stykke litteratur, har jeg fundet det unødvendigt og nærmest vildledende at oplyse nærmere om bogens mange bipersoner, så meget mere som jeg ingen yderligere oplysninger har om dens hoved-

personer: rækken af piger der fascinerer Severin. Når de kun er at finde i skriften, er det nok klogest at lade osse alle øvrige personer forblive dér og alene rette opmærksomheden imod den virkelighedsfortolkning og livsverden som dagbogsoptegnelserne indkredser gennem sproget.

Og idet sprogets verbale tegn ligesom landkortets grafiske indgår i mønstre, der tegner et billede af virkeligheden, så anvendes som oplysende illustrationer i udgaven nogle udsnit af ældre topografiske kort. De afbilder de landskaber hvori Severins oplevelsesverden tog form, og kan samtidig minde om hvor foreløbig og utopisk søgende optegningen altid må være. Sådan osse i Severins optegnelser hvor han skrivende leder efter et sprog og en stil, der kan give ham fikspunkter og forbindelseslinjer i hans verdens sociale og psykiske landskaber, så et ansigt kan træde frem.

Asperup 1987

Poul Schmidt

Min Dagbog.

indfoldende

de vigtigste Omstændigheder

i

mit Liv.

I

Traberg den 7de Februar 1824.

Det er allerede godt af min Alder, jeg er først i mit 10de Aar, og jeg kan dog skrive Sammenskrift og er ved "Brøken" i Regnebogen. Jens Søndergaard, der er lige gammel med mig, har endnu ikke lært de fire Specier. Jeg skrev ogsaa et Brev igaar til min Morbroder ved Ryde Kirke, hvori jeg fortalte ham det.

Jeg vil nu holde en Dagbog, og skrive i den, hvorvidt jeg kommer i min Lærdom og andet Vigtigt, hvad der passerer. Min Fader har ogsaa en Bog og skriver saadan Noget i. Men han maa ikke faae det at vide for saa siger han jeg spilder Papiret.

I Vinter har jeg [det] godt. Jeg gaaer til Degnen. Det er ogsaa bedre, for Peder Wistesen siger, at han ikke kan lære mig ret meget mere; jeg gaaer snart om ham siger han. Min Fader holder stærkt Huus med mig, at jeg skal stræbe, jeg kan blive den bedste. Jeg skal altid høre, jeg er down – men jeg har heller ingen Lyst til Regningen, naar han staaer ved mig, for jeg faaer tidt en Ørefigen, og saa bliver jeg leed deraf. Der er dog ikke uden fem oven for mig i Skolen, og jeg er dog den yngste i den store Classe. Om et Par andre Aar maaske, jeg er allerøverst.

de fire Specier: de fire regningsarter / ved Ryde Kirke: dvs. i Ryde Kirkeby / Peder Wistesen: gammel boelsmand og lærer ved sognets omgangsskole / holder stærkt Huus: herser og regerer

Traberg den 24de April 1824.

Det var rart, at gaae i den "Kirkeskole", naar de andre store Drengene ikke vare saa slemme efter mig. De kunne ikke lide, jeg gaaer for ved dem med mange Ting. Naar jeg skal lege med dem om Middagen, saa vil de slaa mig og gjøre Nar af mig, og jeg kan heller ikke godt gaa hjem for dem om Aftenen, naar jeg ikke vil regne deres Stykker for dem om Dagen. Men jeg er dog kommen ud af det med dem, og en anden Vinter bliver jeg større, saa gaaer det nok bedre.

Igaar var der Examen, og jeg blev flyttet 2 op. Nu er der kun 3 oven for mig. Jeg læste indenad for Præsten og han roste mig derfor. Han sagde, jeg kunde blive en dygtig Dreng, naar jeg vilde saadan stræbe. Min Fader blev ordentlig glad derved.

Traberg den 7de Mai 1824.

Nu skal jeg hen at tjene. Igaar da jeg var med min Moder oppe ved de øvre Agerender at flytte vore Køer, kom der Een ridende, og vilde have en Dreng fæstet til at passe Faar i Sommer. Det var Forvalter Røigaard fra Rydhauge. Han vilde godt give en Dreng en Specie mere end han var værd, naar han kunde faae den strax.

Min Moder turde ikke love, at han kunde faa mig, før end hun fik snakket med min Fader om det. Da han kom hjem, syntes hæft det var godt, for Føden var saa dyr til saadan stor Knægt, og min Moder sagde, hun havde slet ingen Nytte af mig, da jeg vilde rende saameget ved de andre Drengene. Saa gik min Fader idag til Rydhauge, og har nu faaet mig henfæstet; jeg skal have 3 Specier i Løn til Mikkelsdag.

Nu faaer jeg [det] vist rigtig godt, jeg kan være paa Rydhauge hver Dag. Før har jeg ikke maattet komme der uden engang om Aaret. Det var naar vi havde faaet Kor-

net ind, og jeg havde skudt godt paa den bitte Vogn, som min Fader trækkede vores Korn hjem paa. Jeg maatte da komme der og faae et Fjerdingkar Æbler. Det ventede jeg altid efter mere end 14ten Dage. Jeg vil dog vist længes efter min Moder, og de Søndergaard Dreng, naar jeg nu kommer derned, og skal være der bestandig. Men jeg kan vel ogsaa løbe hjem engang imellem. Veien er da ikke mere end en Mil.

Rydhaug den 27de Juni 1824.

Jeg har næsten reent glemt at skrive. Da jeg var hjemme var jeg meget kjed af det, og nu har jeg endda faaet Lyst dertil. Jeg laante en Blækkrukke af Forvalteren i-gaar, og han har lovet mig, at jeg maa laane den siden i-gjen, naar jeg bærer den snart hjem. Jeg kan godt sidde her i Rygtekkammervinduerne og skrive.

Forvalteren og alle de andre Folk ere ret gode ved mig, men jeg skal op hver Morgen Kl: 3, iseng Kl: 10 eller halv elleve og sove 2 Timer om Middagen; men jeg vil hellere skrive i denne Tid og læse i den Geographie, min Fader har givet mig.

Jeg var hjemme sidste Søndag, men vore Vinduer og vore Døre forekom mig at være saa smaae, nu jeg er vant til at see de store Vinduer her nede i Borggaarden.

Det er en sær Skik her, Pigerne ligge tit oppe i Stalkammeret ved Karlene, Pigen følger med sin Karl, naar hun gaar ad Bye, og de sidde altid sammen, naar de spise Mellemmad. Den anden Dag, da jeg læste i min Geographi, og Pigerne vare oppe at malke Køerne, sagde Ane Marie fra Brødbek i Borberg, at hun havde aldrig hørt saadan en Dreng til at læse indenad; det var vist en Lovbog jeg læste i sagde hun; hun vil tage mig en Gang imellem og kysse mig, men jeg tykkes jeg er bange for det, og løber altid af Veien; men jeg kan ellers godt lide hende, det er den kjønneste her paa Gaarden næst efter Stupigen, Tri-

and' blev maast, jeg an alleriøest.

Traberg den 24te April 1824

Det var godt at gaa i den Friske, Kold og naar da
and' blev maast, jeg an alleriøest. Det var
mit første Døgn, iltet var saa stannet og
mig. Det kom iltet liden, jeg gaar for and'
den med mange Ting. Naar jeg skal lege med
den om Midtagen, saa vil da staa mig og gi'
re Har af mig, og jeg kan faldet iltet godt
gaa hjem for mig den om Aftenen, naar jeg
iltet vil vagnen den Pjletter for den om
Dagen. Har jeg an dog kommer ud af det
med den, og nu and' den bliver jeg stor,
nu, saa gaar det nok biden. I gaar med
den byanden, og jeg blev stillet dog. Har en
den den 3 om for mig. Jeg best' indend' for
fodsten og saa roste mig derfor. Han sagde,
jeg kunde bliv en tygling Døgn, naar jeg
nilde saa den stude. Mit Liden blev er,
denlig glas brønd.

Traberg den 7te Mai 1824.

Hil skal jeg saa at gjinde. Gaar da jeg var
med om. Mit øge med da om Midtagen,
saa at faldet nord den, som den saa viden,
og nilde saa den Døgn faldet til at gaa for den

i Danmark. Det sande Svarer Røigard fra
Rydtrauge. Han vilde godt give en Ting ud
Gjeld med mig som naar naar han kom,
de saas den Raag. Min Moder talte ikke til
mig, at han komde fra mig, forand' som for Just
bet med min Saver om det. De som kom hjem,
Jegter som det var godt, for Siden naar han
var til Jarden blev Ingh, og min Moder sag.
na, som fandt flak ingen Helt af mig, da jeg
nilde vende faamaget med i andre Prange.
Saa gik min Saver idag til Rydtrauge, og som
om saar mig saarstet; jeg skal saar i Gjeld
om i Lou til Heltalning. Det saar jeg mig
vigtig godt, jeg kan naar som Rydtrauge som
Lag. Som som jeg ikke maatte komme saar i
den angang om Arab. Det var naar mig som;
de saar kommet ind, og jeg saar i det godt
som den sidste Raag, som min Saver det Helt
naar. Som som jeg. Jeg maatte det kommet
der og saar til Sjindiglar Helt. Det maatte,
de jeg altid efter naar end i det Lag. Jeg
mit dag mig langat efter min Moder, og i
Sondergaard Prange, naar jeg mit kommet
Helt, skal naar som bestantig. Men jeg kan
ad og som bet som angang imellem. Helt
om i det end end i det.

ne, som Røigaard har hentet langt øster ude i Levrिंगegen, hvor han selv er kommen fra.

Rydhaug den 25de Aug: 1824.

Det er baade Synd og Skam, at Østergaard skal saaledes brækkes ned. Nu staaer der ikke andet af Salsen end de bare Skorsteen, og disse kan falde om, og slaae baade Folk og Creature ihjel.

Den anden Dag, jeg var hjemme, sagde min Moder, at min Søster Ane Cathrine, som for 2 Aar siden blev gift, og fik Jens Noes i Meirup, havde faaet et Barn, der havde kun een Haand. Hun græd, da hun fortalte det. Det er en Pige, det er det værste, for den kan hverken spinde eller saadan noget; havde det endda været en Dreng, saa kunde den have lært at skrive og kommet paa et Contoir.

Jeg har en meget daarlig Fod i denne Tid; jeg kan næsten hverken gaae eller løbe. Faarene have reen Magten over mig, og løber af et Fald Korn og i et andet; jeg bag efter dem. For nogle Dage siden kunde jeg snart have bleven heel ulykkelig. Jeg var falden i Søvn næsten heel oppe ved Nørreøsterskov Mark, og alle Faarene gik ovre i Peder Lassens Havre. Men jeg var saa heldig, at Peder Lassen var ikke hjemme, og kom ikke, førend jeg vaagnede, og fik dem hentet, ellers havde de blevet tagen ihuus allesammen. Jeg kan aldrig tælle dem med nogen Sikkerhed; men naar Bracht eller Husbond kommer ridende med sine Briller paa, og siger: "Nu Severin! hvormange har Du af hvert Slags idag" saa siger jeg altid "100 Faar og 80 Lam."

Jeg har ialt kjøbt Stikkelsbær for 24 Sk., men jeg skylder Peder Gartner de 12 endnu; men dem betaler min Fader nok for mig, da jeg tjener saa stor en Løn til ham.

Rydhaug den 11te September 1824.

Iaften Kl: 10 1/2 bliver jeg akkurat 10 Aar gammel; men den anden Dag fik jeg den slemmeste Kjevop eller Ø-refigen jeg har faaet endnu. Jens Hyller havde bildt Røigaard ind, at Faarene vare ovre paa Peder Lassens Mark. Han stod nede ved Gaarden og viste ham Havrenegene, som vare høstede men ikke slæbt sammen, han troede det var Faarene, og jeg fik da Hug for Uret. Jeg gav godt fra mig af Munden, og Avlskarlen Peder Bøge skjeldte Jens Hyller godt ud for hans Løgn og hans Sladder. Det er godt at alle Karlene holde med mig.

Røigaard og Trine ere vist godevenner. De følges altid ad om Søndag Aftenen, og han sidder næsten altid i hendes Kammer om Middagen. Nogle sige, at han har været gift før i Østeregnen og skilt fra Konen, men det er vist ikke sandt for saa vilde den deilige Trine ikke have noget med ham at bestille. Niels Møller, der tjener her for *Riverdreng* har ogsaa stor Lyst til hende. Der maa være kjønne Qvindfolk i Østeregnen, da hun er kommen derfra.

Nu begynder jeg ellers snart at længes efter at komme hjem.

Traberg den 7de November 1824.

Jeg længtes meget efter Rydhaug de første fjorten Dage efter jeg var kommen her hjem; men saa kom jeg til at gaae i Skole, og der har jeg om Middagen saadanne rare Bøger.

Der er en Bog med 107 Dyr i, og Degnen har ogsaa laant mig en Bog jeg kan lære at skrive Breve efter, den læser jeg ogsaa i her hjemme. Jeg læser for det meste om Middagen, naar de andre spøger, og hjælper dem siden med deres Regnestykker, og jeg er godevenner med dem næsten allesammen.

Jeg kan ikke komme saa mange Dage til Skole som jeg

vil, thi min Moder siger, hun har Intet at give mig i Madkurven; men jeg siger, jeg vil godt undvære Melmad, naar jeg maa komme hen.

Jeg faaer tidt Utak for mit Skrift af min Fader. Degnen han siger aldrig et ondt Ord til mig.

Traberg den 28de Apr: 1825.

Nu er denne Vinter forbi. Jeg kom hverken op eller ned, da der var Examen i Skolen. Jeg er ildefaren jeg kan slet ikke synge. Min Fader vil endeligen jeg skal lære at synge, at jeg kan blive Degn. Det vilde jeg ogsaa gjerne være, men det kan jeg ikke blive, for saa skulde jeg paa et Seminarium, og min Fader har ingen Penge dertil, og det vil koste meget. Jeg bliver nok Soldat i det Sted.

Traberg den 30te Mai 1825.

Sidste Vinter havde jeg tjent saa mange Knappenaale med at gjøre Stykker for andre, at jeg har faaet 8 Sk. for dem. Derfor kjøbte jeg 8 Ark godt Papiir, syede en Bog af dem og vilde deri tegne Dyr efter Naturhistorien.

Jeg havde begyndt sidste Søndag, da der var Ingen hjemme, og lagt Bogen op paa Hylden bag ved de andre Bøger, for min Fader maatte ikke se det; men han fandt den alligevel. Jeg blev bange; men jeg fik hverken Hug eller Utak; han var ret godt fornøiet med dem jeg havde tegnet; hjalp mig til at faa alleslags Blæk, og jeg maa tegne saa meget jeg vil, naar jeg blot kunde gjøre ham det tilmaade.

Traberg den 15de Juli 1825.

Nu har jeg lært at prente. Det har jeg lært mig selv efter Bøgerne. Jeg har prentet Testament og Gravskrift til

den unge Jens Nygaard og Jens Hansen i Traberg. Det fik jeg godt betalt, over 1 Mark for hver Testament.

Min Moder flytter Kørne, og jeg tegner Dyr, og har begyndt paa et Navnebrev til at sy efter. Jeg har laant et af Kirsten Meldgaard i Traberg at see efter.

Regnebogen kan jeg snart komme heel igjennem, for Peder Wistesen har laant mig sin Zifrebog, og der kan jeg skrive Stykkerne heel op efter, naar jeg ikke selv kan gjøre dem.

Traberg den 18de October 1825.

Nu er min Broder Ole tagen til Soldat. Han blev indskreven ved sidste Session i Holstebro. Min Moder har sørgt over det i 3 Dage, men min Fader siger nu vil Nøden nok lære ham til at blive noget mere sammenholden. Han har ikke regnet noget paa det han har sagt ham, naar han spillede sin Løn hen i Skau Kroer. Nu har han ellers lært godt at smedde men nu skal han jo fra det, og reise til næste St: Hansdag. Jeg har ellers holdt meest af ham af alle mine Sødskende, han har givet mig meest Legetøi. Maa-skee det kan blive en stor Mand over i Kjøbenhavn.

Jeg leger nu meest med Knud Nygaard; han er mindre end jeg, og han vil alligevel drille mig; men hans Moder giver mig ogsaa mangan god Melmad for at jeg skal være god imod ham, naar vi lege.

Traberg den 7de Febr: 1826.

Alle Folk, baade min Fader og min Moder og Jens Noes siger at min Broder Anders er en Nar, at han vil have den Mariane. Hun fik først et Barn, det er den lille Maren, mine Forældre have taget til sig; han fik da Skyld for det, og de bleve ved at holde af hverandre. Men saa kommer hun til at tjene i Store Rydemølle; der fik hun igjen et

Barn; men det skylder hun En for der hedder Jens Wi-
borg, der tjente i Møllen. Nu vil min Broder alligevel have
hende.

Baade hun og han var her den anden Dag. Min Fader og
Moder sagde, at de aldrig gav deres Minde til, at han tog
hende, saa græd de begge to. Anders sagde han tog aldrig
andre i hans Dage. Han er saa forlibt i hende der af kom-
mer det, hører jeg mange sige. Det maa vist være noget
besynderlig saadan at være forlibt.

Traberg den 30te April 1826.

Nu er jeg rigtig nok bleven den øverste i Skolen. Baade
Holger og Jens Damgaard maatte neden for mig. Dengang
Povel Bisgaard kom af Skolen saa var det ingen Sag, men
han var ogsaa en forfærdelig Dreng i Regningen, og hans
Broder Niels Christian, der gaaer til Christen Dam er end-
nu bedre.

I Vinter da vi skulde skrive Breve i Skolen vare mange
forlegne; men jeg kunde dog for det meste hjælpe 4re for-
uden mig selv. Præsten roser altid mit Skrift, og Degnen
ligeledes; men min Fader skjender tidt paa mig baade for
det og Regningen. Han tykkes det gaaer for langsomt, og
derfor har jeg heller ingen Lyst til nogen af Delene, naar
han seer det.

Traberg den 4de Juni 1826.

Jeg forstaaer ikke, hvordan Folk saadan kan faae Or-
dene til at falde i Riim, naar de vil gjøre Vers; min Fader
vil bestandig, at jeg skal lægge mig efter det; men jeg kan
slet ikke. Den anden Dag tænkte han paa, hvorledes han
vilde begynde, naar han skulde skrive Liigvers over den
Gamle i Nygaard om han skulde snart døe. Han vilde og-
saa jeg skulde finde paa noget. Saa begyndte han:

'Her staae vi ved en Oldings Grav,
Som døde mæt af Dage;
Han har nedlagt sin Vandringsstav;" — —

længere kom han ikke, og jeg var saa lykkelig, at jeg gjorde een Strophe, og den var saaledes:

"Det monne Gud behage."

Han var endda godt fornøiet med det, og han sagde jeg skulde tænke godt derpaa, saa kunde jeg maaskee ogsaa lære det; jeg troer ogsaa, at jeg faaer stor Lyst til at lære at digte; dersom jeg blot kunde, saa vilde jeg rigtig nok digte en Vise.

Traberg den 12 Juli 1826.

Nu er min Broder Ole i Kjøbenhavn; han skulde være inde den 9de i denne Maaned. Han fik 10 Rd. i Penge og en god Madpose med sig. De havde givet ham en Ost eller en Faarelaar eller saadan Noget allesammen heromkring, for de kan godt lide ham.

Min Moder var meget forknyt, dengang han reiste. Min Fader fulgte med, og hjalp ham at bære hans Madpose til Skaue; jeg fulgte ogsaa med. Dengang han saa skiltes fra os sagde vor Fader til ham: "Ja lad mig nu see Du skikker Dig godt! Tag Vorherre med Dig! jeg seer Dig nok ikke mere i denne Verden." Det kom mig saa sær for, da han sagde disse Ord. Ole var slet ikke forknyt.

Traberg den 20de Aug: 1826.

Det er slemt, nu faae vi ingen Aviser. Nu kunde jeg nok læse dem. Der var engang saadan en kjon Vise i dem; den kan min Fader noget af uden ad; men han siger jeg ikke

kan forstaae noget af den, og derfor læser han den heller aldrig for mig; men jeg har tidt hørt, han har læst noget af den, naar han har staaet ved Høvlebænken. Det første af den er saaledes:

”Hvad er dog Storhed her i Skyggers Land,
”Hvor Alt i evig Cirkelgang omskiftes,
”Hver Borg og Hytte, hviler kun paa Sand,
”Og Træet som sit lette Løv bortviftes.
”Hvad er Din Stolthed svage Søn af Jord! —”

Mere kan jeg ikke huske paa dette Sted; men et andet Sted skal der staae:

”Blæs Storm Dit Hyl kan ei forfærde mig,
”Den er Musik som Foraarsvindens Hvislen.”

Disse Ord har min Fader tidt sagt, naar det blæste stærkt om Foraaret. Jeg var bange, jeg skulde glemme dem, derfor skrev jeg dem her ind i min Bog; jeg lærer nok siden at forstaae det bedre, naar jeg bliver ældre og klogere.

Traberg den 29de September 1826.

Jaar har min Fader rigtignok givet mig 8 Sk. til Æbler; men jeg har ogsaa trækket alt Kornet hjem paa den lille Vogn. Jeg var ogsaa paa Rydhauge den anden Dag, og fik dem sat til.

Det seer saa deilig ud deromkring ved, synes jeg mere end det har gjort før, naar jeg kommer oppe paa den høie Bakke paa min Morbroders Mark vesten for Ryde Kirke og seer Taarnet paa Borgegaarden og de øverste Tagsteen af det høie Huus og den hvide Ende af den store Lade det ligger altsammen dernede i Lavningen, ovenover igjen den store Skov og Haven, og ovenover igjen Enge en halv Miil heel ud til Fjorden. Naar jeg pludselig kommer op og

faaer dette at see, og seer Fjorden der langt ude, naar den er ligesom sortblaae er det ligesom jeg halv ordentlig blev bange, og det bliver jeg dog ikke; thi jeg har intet at være bange for.

Min Fader driver bestandig paa, at jeg skal lære Geographie og jeg kan næsten ogsaa den halve Deel af een, der er udgiven af en Mand i Kjøbenhavn, der hedder Rahbek. I Regningen kan han nu ikke gjøre mig noget; mit Skrift er han sjelden fornøiet med.

Traberg den 12te November 1826.

Gudskelov! min Broder Ole lever godt i Kjøbenhavn; han har faaet godt Ende paa Skolen, og det er nok den strængeste.

Min Fader sendte et Brev over til ham, det havde nok endda bevæget ham; det sagde Morten Smed i Tinkedahl, som nu er kommen hjem. Jeg vilde give mange Penge til, at jeg kunde sætte et Brev saadan sammen som min Fader, saa kunde Christen Dam vist ikke gjøre det ret meget bedre.

Traberg den 12te Januar 1827.

Det er een af de rareste Dage i Julen, naar min Morbroder og gl: Søren Smed ved Ryde Kirke komme op til Christen Dam og de saa komme her om til os, for saa sidde de bestandig og snakke om, hvordan det seer ud i andre Lande, og om Jorden staaer stille, eller den dreier sig. Søren Smed og min Morbroder paastaer Jorden er grundfæstet; men Christen Dam siger, han kan bevise, at den gaaer rundt, og det maa vistnok være sandt for det staaer næsten allerførst i Geographien.

Min Fader fik min Bog at see sidste Søndag; han var ved at lede efter noget paa Hylden; jeg var bange for U-

Obatz Sø

Rydhauge

Kalholm

Rindø

Tingskov

Gammelby

Præsteg

Jettiskov

Sønderiskov

Rouge

Arntofte

Bredholm

Rydeltind

Næstskov

Nørøstskov

Ugelstrup

Højborg

over Bøge

Veegde

Liigde

Uge

Nørøstskov

Lille Uge Sø

Feld

Ravnshøj

Maleg

Hvalbak

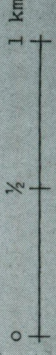
Nørøstskov

Højborg

Brødbeck

Trabjerg - Ryde - Borbjerg, 1791

tak; men jeg fik dog ingen. Han forbød mig at skrive noget som Andre ikke maatte vide; det lovede jeg ham ogsaa.

Traberg den 6te Martz 1827.

I Vinter har jeg rigtignok prentet en god Deel Himmelsbreve og andre med gudelig Læsning paa til at sætte op i Stuer. De have faaet af mig allesammen heromkring. Jeg har næsten tjent 2 Mark derved, naar jeg regner Blæk og Papiir fra. Min Bog med Dyrene i har jeg faaet Ende paa, min Zifferbog ligeledes.

Degnen og min Fader snakke tidt om, hvad jeg skal til, naar jeg bliver konfirmeret. Jeg skal nok paa et Contoir, for min Fader har ingen Penge at sætte mig paa Seminariet for, og jeg kan heller ikke synge saameget, at jeg kan blive Degn. Jeg kan kuns een Psalmetone det er den "Kom Gud Skaber" etc: Den har jeg lært om Aftenen, naar min Fader synger og vi holde Bøn.

Traberg den 14de Mai 1827.

Min Fader har nu igjen tinget en nye Dragkiste hen til en Pige i Præstegaarden. Min Moder har før trukket i den store Sauge, naar han har sauget Fjel; men nu da jeg er bleven saa stor, skal jeg gjøre det af for hende.

Den første Gang var det galt, for Saugen havde nær gaet ud af den ene Side af Fjelen; den var da kommet langt uden for Strægen. Jeg havde nær faaet Hug; men saa besindede min Fader sig endda; jeg gjorde det jo heller ikke med Villie.

Nu da vi have skilt nogle Fjel ad, gaer det bedre. Jeg tænker nok, jeg skal lære at være Snedker om han lever med mig. Det var rigtignok rarere om jeg kunde spørge noget med mine Kammerater. Det maa jeg nu aldrig faae Tid til.

Traberg den 10de Juli 1827.

Jeg blev jo længere jo mere keed af Saugningen. Nu er jeg glad, naar min Moder vil løse mig af. Skrivning og Regning vilde jeg ogsaa gjerne være fri for. Der er ingen Ting jeg vil hellere end lære at svømme. Derfor trækker jeg næsten hver Dag af mine Klæder om Middagen og vælter mig herude i vor Dam rundtenom i Vandet.

Min Fader kom en Middag og saa det, saa sagde han, jeg skulde for Alting passe paa, jeg kom ikke for nær til det Dybe. Han vidste nok, hvor sorgfuld han var dengang han gik en heel Eftermiddag i Dammen lige til hans Hals og fiskede eller ledte efter mig, da jeg var lille, og jeg var bleven henne, og de ingensteds kunde finde mig. Min Moder har ogsaa tidt fortalt, hvor angest hun var dengang, men de bleve ogsaa glade, da de fandte mig heroppe i Bygraden om Aftenen, der havde jeg gaaet op og ligget og sovet den hele Eftermiddag, og de troede aldrig, de skulde have fundet mig mere. Jeg var nok imellem 2 og 3 Aar dengang.

Nu kan jeg aldrig huske det Mindste om det. Det er ellers underlig nok saadan at glemme det reent ud. Men jeg var da heller ikke ret stor dengang. Jeg faar det tidt at høre, for at jeg skal skjønne paa, hvormegen Omsorg mine Forældre have haft for mig.

Traberg den 5te September 1827.

Iaar kan min Fader ikke selv høste Kornet op. Den anden Dag maatte han have Johannes Ladefoged herover at hjælpe sig at høste det Havre, der var saa meget Senegræs i. Det vilde han godt, for han er nu lidt i Familieskabet med os.

Min Moder er Moster til ham. Hun kunde ikke følge med ham at binde op saadan som med min Fader. Det skulde nok ellers være en god Karl, der skulde gaae fra

hende med Høeleen dengang hun gjorde Hovarbeide som Pige paa Rydhauge. Det var da hun var hjemme ved Ryde Kirke. Hun har tidt fortalt, at de kunde ikke faae deres eget Arbeide gjort for at gaae til Hove. Der kom tidt Bud om Aftenen, naar de vare i seng, at de skulle komme næste Dag. Det kan jeg ikke forstaae, hvordan det kunde gaae til; nu er det da ikke saadan; men det var dengang Kammerherren eiede Rydhauge. Han er nu død for længe siden, og alle hans store Gaarde ere solgte. Kammerherrenden flyttede fra Rydhauge den Sommer jeg tjente der.

Min Fader maa tidt ligge i Sengen. Sommetider er han snavs tilpas hele Dagen igjennem. Dragkisten har han ikke saa nær færdig endnu.

Traberg den 2den October 1827.

Det bliver jo længere jo være med min Faders Sygdom. Han fik først ondt i Benene; de bleve saa tykke, siden trak det op i Laarene, og saa i hele Kroppen. Nu ligger han bestandig.

Degnen Schou havde skrevet et Brev til Doctoren i Holstebro den anden Dag, og den handlede derom. Jeg var ude med det, og fik noget paa Apotheket til ham; men det har ikke hjulpet. Doctoren havde skrevet til Schou at Sygdommen var sandsynlig Gigt, og mueligen forbunden med Vattersot.

Der er nu bedet for ham 2 Søndage i Kirken. De tænke allesammen, at han ikke lever ret længe.

Traberg den 28de October 1827.

Der er nu vaaget over min Fader hver Nat næsten i 3 Uger, og han bliver bestandig ringere. Hver Søndag bliver der bedet for ham i Kirken. Præsten det er saadan en rar Mand, og han har altid holdt meget af ham; han gjorde

ogsaa en deilig Bøn for ham den sidste Søndag. Han omtalte deri, at han havde altid gaaet saa flittig i Kirke, og sjunget saa herlig mange Gange, naar han forrettede Tjenesten for Degnen, og altid holdt sig til Vorherre, og han vilde derfor ogsaa styrke ham i hans Lidelser sagde han. Det fortalte Kirsten Nyegaard, da hun kom hjem fra Kirke.

Min Moder vilde rigtignok nødig, han skulde døe fra hende saa tidlig, for han er ikke saa gammel; han er kun lidt over 55 Aar. Men nu da der ikke er andet end Døden forhaanden, saa ønsker hun ogsaa, at vor Herre i Himlen snart vilde løse op for ham, for han kan være vis paa hans Sag, naar han skal herfra; det sige de Alle, som komme her for at see til ham, og han længes ogsaa selv meget efter det i den sidste Tid.

Traberg den 4de November 1827.

Jeg venter hver Dag, at min Fader skal døe. Nu har han ikke fortæret Noget i mange Dage.

Naar han nu er død, saa faae vi en god Begravelse, og saa kan jeg rigtig faae gode Dage. Jeg tænker nok, at min Moder sidder hen med mig, for naar jeg nu et andet Aar bliver confirmeret, saa kan jeg nok gjøre det meste af det Arbeide, der er her til Stedet.

Dragkisten maatte der en Snedker fra Skau herop at gjøre færdig. Der var megen Banken derved. Han satte Bunden i Skufferne og slog Laasene for.

Min Moder siger, at hun nu kan forstaae, hvorfor denne Dragkiste har givet saadanne Skrald siden den er bleven samlet baade Dag og Nat, naar der Ingen ere komne til den. Hun troer bestemt det har været Advarsel for den fremmede Snedker, som skulde gjøre den istand.

Traberg den 8de November 1827.

Iaftes da Kl: var 9 rakte min Fader sin Haand ud af Sengen, saae paa min Moder, som stod derved, og sagde "Farvel og Tak." Derpaa lukte han sine Øine, som om han faldt i Søvn; men han vaagnede ikke igjen; han var virkelig død.

Han blev taget af Sengen, og lagt paa Langhalm. Min Moder og min Søster Johanne Marie, som nu er kommet hjem fra Meirup, hvor hun har tjent i mange Aar, de skulde da til og iseng. De kunne gjerne have noget Søvn behov, efter at de havde vaaget i saamange Nætter. Men idag sagde de, at de kunde slet ikke sove. Det var kuns engang imellem, at deres Øine kunde falde sammen, og de kunde slumme lidt.

Jeg synes som det kom mig næsten aldrig ved. Folk si-ge rigtig, jeg vil savne ham, naar jeg bliver ældre. Det tænker jeg ikke paa nu.

Traberg den 13de November 1827.

Paa Søndag skal min Fader begravnes, og der skal prædikes over ham. Det koster 1 Specie til Præsten og 1/2 til Degnēn.

Else Ulsøe, der er kommen ude fra Hammerum Herred og er hos Peder Wistesens, hun kommer tidt herom, og trøster min Moder, for det er saadan en kjøn gudfrygtig Pige. Det var jo Guds Villie, at min Fader skulde døe saa tidlig; det trøster de dem med Allesammen, og de finde dem ret godt i Skjebnen. Kogekonen, der boer ovre i Meirup, er her nu, og laver Begravelsen til, og nu skal han lægges i Kiste imorgen.

Der ere mange, som ere bange for døde Folk; men det er jeg ikke. Jeg tør godt gaae om Aftenen i Mørkningen ud i Loen, hvor den Døde nu ligger, og gaae op paa Loftet. Døde Folk veed jeg da gjøre os ingen Fortred.

Traberg den 20 November 1827.

Nu ere alle de Fremmede borte, som vare her til Begravelse. Her vare mange. Begge vore Stuer vare propfulde. Vi vare ialt 11 Vogne til Kirken i Liigfølgen. Begge mine Søstre, min Moder, min Broder Anders og jeg stode ved den ene Ende af Graven, da der blev sjunget over ham, og der blev kastet Jord paa ham. De græde Alle saa nær som jeg; jeg kunde ikke komme til det. Der vare ogsaa mange, som sagde bag efter at jeg var en grumme haard Dreng.

Præsten N: Gjølbye prædikede længere end en Time over ham. Jeg frøs i Kirken, for det varede ogsaa over 3 Timer, inden Alting fik Ende der. Schou havde gjort kjøen Gravskrift og Testament over ham. Men der var ingen Ruum i Gravskriftet; det var ellers sandt alt, hvad der stod der. Det var akkurat saaledes:

”Du arbeidede medens det var Dag; thi Du vidste Natten vilde komme, da Ingen kan see at arbejde. Du hviler med Fred; Du var flittig i Dit Kald; taalmodig i Lidelser og Trængsler; haabede paa Guds Barmhertighed og Naade for Jesu Christi Skyld.”

Da vi kom hjem fra Kirken levede vi godt hele Natten og anden Dagen med. Vi fik ialt 7 Retter Mad, og saamegen Kaffe, som vi kunne drikke. Det maa være deilig at være Præst eller Degn, saa kunde man næsten komme til Begravelse eller Bryllup eller Barsel engang hver Uge, om det var i saadan et stort Sogn som her Borberg.

Det var slemt min Broder Ole kunde ikke komme hjem til Begravelse; jeg skrev ham strax til i vor Moders Navn, da vor Fader var død.

Traberg den 26de November 1827.

Jeg begynder nu rigtig at blive bange for, at min Moder ogsaa skal døe. Hun er syg, og har lagt i flere Dage. Døer hun, saa er jeg vis paa jeg kommer til at græde ved hendes

Grav, om jeg ikke græd ved min Faders. Hvad skal jeg saa blive til; saa har jeg hverken Fader eller Moder. Naar hun kunde leve med mig, saa har jeg da En der vil sørge for mig. Men med Guds Hjelp, saa kommer hun sig nok igjen.

Traberg den 14de Decemb. 1827.

Jo Gudskelov! hun kom sig endda. Der er ogsaa kommet Brev fra Ole. Det lader til, at han har taget sig vor Faders Død nær. Maaskee har han tænkt paa det, han sagde til ham, da han sidst skiltes fra ham ved Skaue.

Jeg gaaer nu i Skole igjen, naar jeg maa faae Tid, og det er sommetider, at det varer vel længe inden jeg kommer hjem om Aftenen, saa det er bælmørkt; men min Moder finder sig dog altid gjerne deri, saa har jeg ogsaa tidt min Madkurv fuld af Gjedder og Skalle. Jens Damgaard og Jens Erichsen i Hedegaard hjælper mig at fange dem.

Vi jage efter dem i Kirkebækken saalænge til de blive trætte og staae ind under en Brink. Vi lægge os da ned paa vore Maver og gribe dem med Hænderne. Man faaer tidt en vaad Fod derved, og jeg giver desuden Knappenaa-le, og hjælper dem ved Regningen for det; thi det smager altid saa godt, naar jeg kan faa en Skalle eller Gjedde stegt i Panden.

Traberg den 1ste Januar 1828.

Der kan skee mange Forandringer i et Aar. Ifjor var min Fader baade frisk og rask og iaar er han borte.

Min Moder klager, hun veed ikke hvad hun skal faae mig til at bestille, jeg er for klein til Arbeidet. Jeg vil helst tegne Navnebrevne. Degnens Lise fik et, som jeg ikke tog noget for. Hun var tilfreds med den og saae ret mild til mig, da hun takkede mig.

Gid vi maae faae et glædeligt Nytaar. Jeg faaer min Fa-

ders Støvler, og derfor frygter jeg ikke for Sneedriverne; dem skal jeg nok vade igjennem.

Traberg den 6te Februar 1828.

Det er reen piingalt for Penge. Der som vi ikke havde den Griis, der staaer herude, at sælge til Foraaret, saa fik vi aldrig Skatten betalt. Henrich herude paa Skau Mark tærsker Kornet; men det koster ogsaa Penge, og naar Foraaret kommer der skal pløies og saaes, bliver det endnu galere. Føden er dyr, og vi skulle kjøbe Korn. Havde jeg været confirmeret, saa vilde jeg see efter, at komme ud at tjene igjen.

Traberg den 15de Marts 1828.

Nu har her været Auction med alt min Faders Haandværkstøi, undtagen Høvlebænken, et Par Høvle, en Øxe og en Sauge, som jeg skulde bruge, om jeg kunde øve mig lidt. Jeg har ogsaa prøvet at gjøre en Spand; men den vilde ikke holde sammen i Bunden, og derfor har jeg ladet det være.

Søren Hedegaard holdt Auctionen; jeg skrev i Cataloget hvem der kjøbte og hvad det kostede ligesaa hurtig som Sognefogden sagde mig til. Den store Rammesauge kjøbte en Mand oppe i Sønderhvam. Nu bliver jeg nok fri for at trække i den for Eftertiden. Af hans Klæder bleve ikke andre end hans Arbeidsklæder solgte, saasom hans Læderbuxer og Trøie og saadan noget. Det kostede dog en god Skilling, henimod 9 Rbd. i alt.

Traberg den 14de April 1828.

Der var en forfærdelig Mængde Mennesker i Ryde Kirke igaar for at høre og see den Confirmation. Jeg vilde

ogsaa see hvorledes det gik til for at vide, hvorledes jeg skal bære mig ad et andet Aar, naar jeg skal med. Jeg kan ikke huske saa faa af de Svar Confirmanderne gave, og naar jeg ikke glemmer dem, skal der ikke ret mange gjøre mig noget.

Paaskes Søn over i Kjeldsmarkhuse har jeg lært at tegne; men han lovede mig først, at ingen anden maatte vide det; thi det er ikke enhver der kan forstaae hvordan det gaaer til, at man kan faae Blomsterne paa hvert Stykke Papiir ligedan.

Degnen laante mig en Bog og den stod det i. Man skal tage et Stykke reent Papiir og hefte ovenpaa det, man tegner efter; derpaa sætte det paa en Vinduesrude, og ridse rundt omkring med en Blyantspen, hvor man kan see Blomsterne skinne igjennem.

Frederik Paaskesen gav mig kuns 10 Sk. for at lære det; jeg vilde have haft 1 Mark; det havde slet ikke været for meget.

Traberg den 28de Mai 1828.

Vi have da denne Gang faaet Kornet i Jorden. De Traberg Mænd vare ret gode; de gjorde en Beed hver, og tog ikke andet derfor, end de fik et godt Maaltid Mad og en Skaal Kaffe.

I Sommer bliver der ingen Tid hverken til at prente eller til at gjøre Navnebrev, men i Vinter har jeg ogsaa tjent en god Skilling derved. 3 Mark har jeg faaet samlet sammen i ene Kobber donnisser. Frue Bracht paa Rydhauge kjøbte alene af mig, engang jeg var der, for 8 Sk. Det har der aldrig nogen anden gjort; men hun har ogsaa Evne til det. Saadan Folk see ikke saa nøie paa Skillingen.

Nu skal jeg hver Dag grave Sandtørv i den østre Hede, og faaer ingen anden Hjælp end om jeg kan liste den gamle Jens Nygaard lidt til det. 2 Læs faaer jeg for det meste gravet hver Dag.

Jeg kan huske det første, jeg fulgte med min Fader derud, da troede jeg, at de Gaarde, man kunde see længere ude, var Kjøbstaden Wiborg — jeg vidste nok, den skulde ligge langt øster paa — og da er det ikke andet end Hogager der ligger her i Sognet. Min Fader sagde rigtignok, jeg kunde ikke see den; men jeg syntes jeg kunde see til Verdens Ende, og maatte da ogsaa see Wiborg. Hvem der kunde være saa heldig at komme der engang. Jeg kan ogsaa huske, at jeg græd 1/2 Dag engang for at komme til Hobroe, — det skal være langt længere henne end Viborg — Min Fader og Ole vilde dengang derned at besøge min Farbroder, der er Bager. Holstebro har jeg været i mange Gange. De høie røde Huse, der ligge saa tæt sammen og de 2 Rad Vinduer oven over hverandre hos Amtsforvalteren forundrede mig ikke saa lidt. Det er det der kaldes 2 Etasier.

Traberg den 4de Juli 1828.

Det er forskrækkeligt saa haardt som det gaaer til med den Else og saa Chr. Dam; han kan ingen Steder gaae, han skal jo have hende med, baade naar der skal stakkes og reises Tørv og gjøres ved Veie.

Jeg kan dog ikke lide der gaaer saadan slem Snak om dem nede i Byen, for det er dog ellers en rar Mand, han har hjulpet mig meget med Regningen det sidste Aar, og lært mig en Konst, der er ikke ret mange der kan gjøre. Jeg kan skrive et Brev og ingen kan see et Ord, Skriftet kan derpaa komme, naar jeg vil have det. Han har ogsaa lovet at han vil lære mig en anden Konst i Regningen. Det er om at sige hvad der skal komme til Facit ved Tal før end de skrives.

Else er een af de rareste og kjønneste Piger i Sognet, og Chrs Kone kan ogsaa godt nok lide han følges med hende. Hun bryder sig ikke om hvad Folk siger.

Paa Rydhauge har jeg hørt det er rent galt med Kjære-

sterne. Røigaard har snakket Ane Marie Brødbek for; hun er kommen hjem og kunde ikke tjene Tjenesten ud. Nu vil han endda ikke have hende, men holder sig til Trine paa en Frisk. Hvem kan saa forstaae saadan noget. De faae en ussel Føde dernede imod som de have faaet før.

Kornet staaer ellers deilig paa Marken iaar.

Traberg den 12te August 1828.

Iaar skal jeg til at lære at høste; men jeg har ikke fyldt 14 Aar endnu. Det er det rareste af al Slags Bondearbeide; det er endnu for strænge; men et andet Aar tænker jeg rigtig, jeg kan svinge en Høelee for Alvor.

Den Gamle i Nygaard gaaer hened og hjælper mig. Han vil gjerne nok; thi han faaer lidt Sigtebrød, og lever godt for det. Jeg passer Nygaards Faar i denne Tid igjen; det gaaer ogsaa godt, for Kirsten er god ved mig med Meelpandekager og Faaremelk.

Der er saa mange Stikkelsbær og Blommer paa Rydhauge iaar at Gartneren ikke kan sælge dem. Chr: Tælling, der er een af Havekarlene, gaaer her omkring med dem i en Rygkurv ligesom de Aalkonerne fra Handberg har, og sælger dem. Han giver 10 Blommer for Skillingen, og bærer dem dog saa lang en Vei.

Traberg den 22de September 1828.

Igaar var jeg med Pigerne i Tinkedahl og nogle flere ude i den østre Hede at samle Kruusbær. Det var en fattig Fornøielse. Det Værste var, jeg havde glemt mine Træskoe her hjemme, en Hugorm kunde saa let i den lange Lyng have slaet mig. Vi fik kuns en halv Potte Bær samlet hver; men gik dog en lang Vei, langt østen for Røverstuen.

Der laae vi nede og sov vores Middagssøvn. Det er et

forskrækkeligt dyb Hul, ligesaa dyb, som Borberg Kirke-
taarn er høi. Der har boet Røvere deri engang, de havde
en Kjede spendt over Landeveien for at høre naar Folk
kom, de kunde tage deres Penge. Det er slet ikke saarar
at komme ene derom ved om Aftenen eller Natten, der
kunde gjerne ligge slemme Folk dernede. Der er nok en
Vise til om de Røvere, der have været der i gamle Dage;
det kunde være skjøn nok at see den; men jeg har aldrig
kunnet faae fat derpaa.

Traberg den 30te October 1828.

Min Søster Johanne Marie skal nu til at tjene i Ny-
gaard. Ah! det er deilig, saa kan jeg komme til hende hver
Dag.

Hun skal nok have Stedet her hjemme, for min Moder
kan ikke saadan sidde hen med mig. Naar hun kunde faae
et Haandværksmenneske, saa kunde de nok sidde og be-
gaae dem; det vilde jeg ogsaa helst, da jeg ingen gode Ga-
ver har til det Bondearbeide, andet end til at høste. Det
skal nok ikke være fri, det er lidt godt med hende og Pe-
der Gartner paa Rydhauge, for min Moder veed nok, han
gav hende en Harehaarshat sidste Stormandagsmarked i
Holstebro. Ah! hvor det var deilig kunde jeg faae ham til
Svoger; saa bliver den østre Toft vist indrettet til en Have.

Niels Møller der tjente med mig nede paa Rydhauge,
skal nu tjene herhenne i Bjerregaard. Det er herlig! Det
var ham jeg gjorde aller meest af dernede; nu kommer jeg
ogsaa hver Dag til ham.

Traberg den 22de November 1828.

5 Gange have vi nu været hos Præsten til Overhøring.
Vi gaae 2 Gange om Ugen, og komme ikke fra ham som-
metider inden det er mørk Aften. Baade med Piger og

Drenge ere vi alt 26. Jeg er den 4de af Drengene fra ovenaf.

Jens Erichsen og de andre ville tidt drille mig med, at jeg gaaer og Kjerester med den Ane Kirstine i Nygaard, fordi vi skulle gaae en Vei hen og hjem. "I ere 2 gode lange nogen" siger han. Jeg kan ingen Ting mere ilde lide, end saadan Drilleri. Havde det endda været Ane Hedegaard — hun er ogsaa lang nok — hende kan jeg bedre lide; hun har saadan deilige Smilehuller i Kinderne, naar hun leer.

Traberg den 15de December 1828.

Jeg tykkes nu ellers, det kunde have været rart nok om min Fader havde levet, for naar jeg bliver confirmeret, veed jeg slet ikke, hvad jeg skal blive til. Jeg kan jo regne og skrive godt; men hvad kan det mere hjelpe, end faae en god Udskrivningsattest af Skolen.

Ved denne Tid var det især han sang saa deilig for os om Aftenen i Mørkningen den gamle Sevelboe Vise og den "Bag grønklædte Bakke." Jeg kan huske, at Jens Bach i Tinkedahl gik herop og vilde gjerne lære at synge, men han kunde ikke; han sang en heel Vinter paa den Psalme: "Jeg beder Dig ret hjertelig." I denne Tid stod den salig Mand og skillede Gjordestænger ad over Bordet. Han klyvede Stangen i den ene Ende, satte Splitten over Bordkanten og skjød til.

Havde han været levende endnu, saa kunde han have lært mig at synge, for nu begynder jeg dog at faae lidt Begreb om det.

Traberg den 12te Januar 1829.

Hver eneste Søndag gaaer jeg i Kirke. Den gamle Psalmebog med det nye Testament bag i tager jeg altid med tillige med en Snees Mærker til at stikke ind mellem Bla-

dene. Hver Gang saa Præsten capitelfæster som f. Ex. han kan sige: "Som vi læse hos Evangelisten Luc: i hans Evangeliebogs 23de Cap: 34. Vers, slaer jeg strax op i Testamentet og lægger Mærke dertil, og saaledes kan jeg sommetider have 16 Steder at læse for dem, naar jeg kommer hjem. De sige da: "De er da en skammelig Dreng te aa housk; Jen haa snaa liose gaat aa et som en haae uaar i Kjerck." Det er ellers noget, jeg har selv fundet paa; men det kan jo være skjønt nok. Ligeledes har jeg syet en Bog ind af et Ark Papiir til at skrive Inddelingen af Lærebogen i som vi skulle huske til Præsten. Det er der aldrig nogen af de andre, der har tænkt paa.

Traberg den 5te Februar 1829.

Der bliver nok noget af med Peder Gartner og min Søster. Han var her den anden Aften, og der blev taget godt imod ham. Vi fik de deiligste Boghvedegrød med et godt Lag Sirup ovenpaa. Det var ret slemt, vi havde ikke andre end de Hyldekeer min Fader har gjort; de rive saa slemt i Mundkrogene; men derfor har han nu ogsaa sendt os et halvt Dusin pene glatte Skeer han selv har gjort af Æble- og Pæretræ.

Havde jeg nu været Hyrde paa Rydhauge, saa havde det nok blevet godt med Æbler og Stikkelsbær. Dengang jeg var der kunde jeg aldrig faa saameget som jeg kunde spise for Betaling. Engang kan jeg huske jeg gik ind til ham og spurgte: Hvad han vilde have for saameget jeg kunde spise; men han sagde blot, at han ikke torde indlade sig derpaa, da han var bange, jeg skulde gjøre en Ulykke paa mig selv derved.

Trabjerg - Ryde - Borbjerg, 1873

Traberg den 14de Marts 1829.

Nu kan jeg huske hvert Spørgsmaal og Svar, Præsten vil have til alle Stykker i Lærebogen. Derfor kan han nu aldrig spørge om Noget i denne Bog; jeg kan jo svare paa det.

Degnen har en nye Regnebog, der kaldes Nielsens. Den har jeg laant og vil have indzifret. Et Stykke, der er deri om Zacharias, der skulde et Ærinde til Odense — den Bye ligger i Fyen — det havde Seminaristen i Præstegaarden ondt nok ved at gjøre, og det fik jeg prægtigt. 3 Bøger godt Papiir har jeg kjøbt og faaet indbunden, og kommet et godt Stykke hen med Indzifringen deri. Der ere nogle Stykker i Lyst-Exemplerne, der har brødt mit Hoved; men naar det saa bliver alt for strænge; jeg ikke paa nogen Maade kan gjøre dem, saa kan Chr: Dam; saa maa jeg til ham.

Traberg den 27de April 1829.

Saa er jeg da bleven confirmeret, og det gik grumme godt; jeg blev rigtig flyttet op og stod næst ved Præstens Søn, der stod allerøverst. Vi læste godt; thi vi 4re øverste Drengē kunde vores Bøger og vare næsten lige gode. Saa snart derfor jeg begyndte at læse vilde Christian Gjølbye ikke lade mig gjøre sig nogen Skam — thi vi kunne læse, hvem der vilde — og Westergaard og Jens Erichsen vilde ogsaa vise, at de kunne ligesaa vel som vi; derfor læste vi bestandig saa det skingrede i hele Kirken. Hele Lærebogen blev gennemgaaet, Josephs Historier og de Psalmer: "Alle Ting er underlige" og "Guds Godhed ville vi prise". Ane Hedegaard stod øverst af Pigerne — det er en stor Mands Datter — men der var Ingen, der kunde høre et Ord af hende; hun holdt stærk Øie med Christian i Præstegaarden.

Jeg var ret pen ved denne Leilighed, havde faaet lyse-

blaa Buxer og een af min Faders Klædes Kjoler omgjort. Støvlerne havde jeg laant af Jørgen Hansen her oppe i Heden.

Da vi vare blevne overhørte holdt Præsten en kjøn Tale, saa at baade han og alle Kirkefolkene græde derover. Dengang Præsten talede om, hvorledes Forførelsen til Ondt vilde møde os i Verden, naar vi kom ud fra vor Fader og vor Moder og disse ikke kunne advare os, og jeg saae Vandtaarene trillede ned ad min Moders Kinder blev jeg ikke saa lidt bevæget, og kom til at græde, ellers ikke. Pigerne græd næsten hele Tiden; mange af dem vidste ikke hvorfor. Det varede 5 Timer i Kirken inden alting blev færdig. Vi kom ligesom de pleie denne Dag først hjem Kl: 5 om Eftermiddagen. Det er en lang Tid at staae inden man kan faae noget at spise.

Traberg den 4de Mai 1829.

Alle mine kjere Kammerater i Skolen sagde jeg i en Samling Farvel til igaar for sidstegang. Vi der vare confirmerede skulde til Alters første Gang. En Timestid gik vi paa Kirkegaarden inden Præsten kom. Jens Erichsen, Westergaard og nogle flere smede Steen over Kirketaarnet — det har jeg aldrig kunnet — Hvergang jeg hørte en Steen rulle ned ad Blyet paa den lave Kirke eller Korskirken, tænkte jeg: nu faaer Du aldrig saamange mere at høre rulle derned som Du har hørt. Westergaard sagde ogsaa — det er ellers en god Dreng, strænge for hans Forældre, der ere blevne saa fattige — Det er sidste Gang — sagde han — at vi 14ten Drengene her ere samlede paa et Sted. Jeg tænkte dog, naar vi skulle til Session i Holstebro om vi ikke saa kunne blive samlede; jeg blev snavs tilpas ved at tænke paa vi skulle skilles ad, aldrig før har jeg troet, det kunde gjøre saadan Indtryk.

Da vi nu havde været i Kirken, faaet Viin og Brød og kommen ud igjen, gave vi hverandre Hænder og sagde

”Lykke og Velsignelse.” De fleste af os vidste da, hvad det skulde betyde. Vi samledes endnu engang i Degnens Gaard; men saa sagde vi Farvel, og hver gik hjem efter.

Jeg blev staaende, og saae til alle Sider saalænge jeg kunde see nogle. Saa skulde jeg da ogsaa til og hjem. Min Moder var gaaet langt i Forveien. Jeg vilde saa nødig ud af Degnens Gaard; men hvad kunde det hjælpe, jeg der blev staaende, naar andre Folk gik. Jeg listede mig – da jeg havde seet hen til Skoledøren – ud over Kirkegaarden.

Jeg saae op til Kirkeklokken, og var slet ikke bedre tilmode end da jeg engang for nogle Aar siden blev narret til at ringe den om Middagen, hvorpaa jeg blev hentet af 2 Karle under Kirkebakken og skulde ind til Degnen. Jeg saae hen til min Faders Grav; den er snart indsjunken og groet efter med Græs.

Jeg kom til den østre Stætte, satte mig op paa Svingelen og kørte rundt engang ligesom jeg altid pleiede, naar jeg kom træt op af Bakken; jeg saae ned over Møllesøen, over Engene op imellem Dalen til Sydsiden, ned ad den lange Stie, jeg saa tidt havde gaaet op ad; jeg betragtede enhver høi Dal og Bakke der rundt omkring, og saae endnu tidt op til Kirketaarnet. Ja jeg skulde jo afsted; det kunde ikke hjælpe, jeg der blev siddende; stille gik jeg ned ad Bakken.

Nu blive mine Knæ aldrig saa ofte som forhen trættede der op ad, men jeg vilde dog for den Sag gjerne have gaaet i flere Aar endnu; Hvilen var saa sød i Skolen, naar jeg kom derind.

Endnu engang standsede jeg under Bakken paa Veien der løber igjennem Engene. Vandet der kommer fra Vældet oppe under Bakken omløb mine Støvler, da jeg kom til at staae i Hjulsporet. Kirken var saa deilig at see op til, da jeg stod dernede. De mange Korskirker saae ud som der laae 3 andre Kirker ved hverandre; jeg saae mig endnu engang saa længselfuld omkring dernede, ud til Nord over Engen og Møllesøen hen til Møllen og i Vester op igjennem den dybe grønne Dal der sønden for Kirkegaarden.

Jeg kom hen til Bækken, og stod paa een af de Steder der kaldes eller hører til Kirkebroen – det er ikke andet, end nogle Stene der ligge Folk kunne gaae paa, og Vandet løbe imellem – jeg lagde begge mine Arme over Rækkeværket eller den Lægte, der er til at holde ved med Arme-
ne, naar man gaaer over, og jeg saae ned i Bækken. Der spillede Skallene, jeg før tidt havde løbet efter om Aftenen – da var det først, jeg kom itanker om, at jeg var sulten. Derfor maatte jeg stræbe, at komme hjem.

De tørre sandede Agre paa Jakob Wiftrup's Mark og den Bakke jeg skulde over, har jeg aldrig tyktes ret godt om; men igaar tænkte jeg paa, hvormange gode Gange, jeg der havde gaaet ene i Frost og Kuld med min Melmadskurv paa min Arm, og jeg veed ikke, men jeg syntes den sandede Bakke var saa behagelig.

Da jeg kom endelig op forbi Vester Traberg og kom til det Kjær, hvor jeg først legede med de Søndergaard Drenge kom jeg rigtig nok til at græde. Der er over 1/2 Miil op til Kirken; jeg forstaaer ikke, hvordan jeg har holdt det ud, at gaae saa mange Gange i Sneen til langt over Knæerne.

Kl: var 3 da jeg kom hjem. Min Moder var gaaet over til Ryde, og jeg havde nær aldrig faaet Ende paa Eftermiddagen. Mange Gange saae jeg efter Kirken og ned til Traberg Bye; der kom slet Ingen og saae til mig, saa regnede jeg lidt efter i Nielsens Regnebog, som jeg vil have heel færdig i Sommer.

Idag inden jeg kom af Sengen, var jeg ogsaa nær ved at ligge og græde – jeg har ellers aldrig været saa nem til det før, undtagen, naar de store Drenge har villet gjøre mig Fortræd – da jeg tænkte paa saa mange som vi vare i Skolen der vare godevenner. Nu veed jeg, hvad det er at læn-
ges. Det var herligt altid at gaae i Skole.

Min Moder har givet mig fri for at arbeide idag, og derfor har jeg faaet saameget skrevet.

Traberg den 7de Juni 1829.

Schou har nu gjort Anstalt for mig, at jeg kan komme til Farver Feller i Holstebro, og lære at blive Farver, men det har jeg nu slet ingen Lyst til, saa vil jeg hellere gaae og drive her hjemme.

Der er hverken Regning eller Skrivning ved det Farverie. Jeg vil da igjennem Nielsens Regnebog først; en god Deel har jeg færdig, og er kommet til "Huusholdnings Exempler" som jeg har skrevet med store grønne og røde Bogstaver paa en heel Side. Nu jeg skal ud i den østre Hede at grave Tørv — for iaar skal jeg ene grave dem — tager jeg en Tavle og noget Papiir med derud; dette forvarer jeg i et lille Hul i Heden, og lægger en Tørv derover, og regner og skriver da lidt, naar jeg er træt af Spaden.

Traberg den 3de Juli 1829.

Nu hjælper jeg Degnen at holde Skole i Skau og Hogager. Det gaaer godt; de Smaa ville godt lyde mig, og Degnen gaaer da selv til de Store. Det er slet ikke saa vanskelig en Sag med de Tabeller der blev saadan en Mirakel med forleden Aar; jeg kan godt raabe Børnene op til dem. Degnen — for han har en god Omsorg for mig — vil see at faae mig til at holde Skole et Sted i Vinter, det vilde jeg saameget gjerne.

Præsten var i Tinkedahl Skole for 2 Dage siden da jeg var der. Han kom om Middagen og bad mig, om jeg kunde faa Børnene ind. Jeg gik ud i Døren og fløitede 2 Gange i Piben, da kom de meget rigtig, og stillede dem under deres Løbe-Nummer. Præsten roste denne gode Orden, og da jeg havde raabt dem op til Skriveskolen skrev han meget godt i Protocollen.

Jeg har nu ogsaa været saa langt i Øster, at jeg har seet Hagebroe. Der var en Karl fra Kulkurgaard — der østen for Hagebroe — han var kommet hjem fra Kjøbenhavn og

vilde tage Brev med til min Broder der ovre. Dette Brev var jeg henne at levere ham.

Traberg den 29de Juli 1829.

Der er sket en mærkelig Forandring med mig nu. Gud veed hvad det skal blive til.

Schou var med Præsten nede paa en Gaard, der hedder Rotterdam i Østerlandet, langt henne, 3 Miil sønden for Wiborg. Der boer Præstens Svoger en fornem Mand, Procurator Juul kaldes han, og han manglede en Lærer til sine Børn; Schou lovede da, at han skulde faae mig, og jeg skulde have 10 Rbd. i Løn et Aar.

De synes allesammen her omkring, at det er en forfærdelig stor Løn til saadan en Dreng, og jeg kan jo ikke nægte det. Det er som jeg var kommet i en nye Verden, naar jeg tænker derpaa – Der skal være saa deilig dernede med Skov og Havefrugt, baade Æbler og Pærer i Mængde.

Traberg den 19de August 1829.

Høleen vil nok faae Magt over mig endnu; men Rugen har jeg dog faaet høstet op. Deroppe ved de øvre Ender paa de østre Agre var det rigtignok strængt. Da jeg kom hjem til Melmad idag og havde trækket af min Vest, mens jeg sad og spiste, rystede Enderne af mine Bærseller hele Tiden, saadan gik Kroppen paa mig, at jeg ikke kunde holde et Lem stille paa hele Legemet. Naar jeg skal til Havren kommer jeg nok til at have gamle Jens Nygaard hened, og jeg kan komme op til Faarene. Jeg kan sagtens trække det hjem altsammen, hvilket ogsaa skal skee inden jeg drager ad Østerlandet.

Johanne Marie og Peder Gartner bliver det nok snavs med; der er en Anden dernede, som hænger stærkt paa ham. Schou har ogsaa faaet Sigt paa Smedden ved Kirken;

ham vil han nok unde hende.

Traberg den 20de September 1829.

Der er kommen Brev, jeg skal i min Tjeneste den 26de i denne Maaned, og da vil Juul lade sin Vogn afhente mig i Seibek.

Skræderpigen, Kirsten Hesel er her og syer mine Klæder. Jeg skal have 3 Sæt og 4re nye Skjorter. Kirsten Nygaard har givet mig det deiligste Par hvide Hoser, Nogen vil trække paa. Min Moder har været mange Steder for at købe et Par halvgamle Støvler til mig – et Par nye bliver for dyre – tilsidst fik hun ogsaa et Par, der kuns har været brugt 3 Gange af Peder Christian i Noes. Schatollet her staaer skal jeg have med at gemme mit Tøi i.

Det er galt, naar jeg skal være imellem saadanne store Folk, saa maa jeg sige "Je" istedetfor "A" naar jeg taler med dem. I Førstningen vil jeg nok tidt sige feil – Imellemstunder, naar jeg snakker for mig selv, øver jeg mig lidt, for det maae der Ingen høre saa sige de strax, jeg er bleven storsindet.

II

Rotterdam den 27de Sept: 1829.

Endelig er jeg kommen hertil, og det har været strænge nok.

Det var tidlig om Morgen, vi kørte hjemme fra, og Natten havde været urolig. Jeg laae i Sengen i den østre Stue, og kunde aldrig falde isøvn. Min Moder holdt det hele Tiden og sagde: "Lad mig nu see Du skikker Dig godt, — tag vor Herre med Dig baade først og sidst — skriv mig til og lad mig vide hvordan det gaaer Dig".

Niels Nygaard, der kørte mig til Seibek havde hentet Schatollet om Aftenen og sat den i sin Gaard fastbundet paa en Skravvogn.

Om Morgen Kl 5, da jeg gik hjemme fra, fulgte min Moder mig et Stykke op paa Agrene, da hun saa vendte sig og flyede mig Haand sagde hun: "Nu vil A gi dæ Gud i Vold" — "Gud være med Jer" sagde jeg, og gik øster paa; men jeg kunde dog længe høre hun græd høit, da hun var gaaet fra mig. Jeg troede dog ikke hun skulde have taget sig det saa nær, med mig selv veed jeg ikke rigtig, hvordan det var.

I Nygaard vare ingen Folk oppe undtagen Niels og Karlen. Kirsten laae i Sengen. "Herregud — siger hun — da jeg vilde sige "Farvel og Tak for alt Godt" — nu kommer Du nok aldrig hjem og leger mere med Knud — hvor I 2 har da været gode Venner — troer Du nu ogsaa Du kan forestaae det Du tager Dig for — lad os nu see, Du skikker Dig

godt – Aa gjør endelig ikke Din gammel Moer nogen Sorg – vi kan slet ingen Gode gjøre Dig.” – ”I har saamen gjort mig meget godt” sagde jeg og gik; jeg kunde ikke finde paa mere.

Jeg kom snart paa Vognen ved Siden af Niels og vi rullede ud af Gaarden. Der var falden stærk Riim om Natten, og det var koldt; det var ikke fri, jeg frøs jo lidt. Niels sagde ikke ret meget til mig, derfor sad jeg i mine egne Tanker. Det kom mig for, som jeg blev kjørt hen – jeg vidste ikke hvor langt – og skulde aldrig komme tilbage igjen. Den store Høi i vor Hede saae jeg nogle Gange til, da jeg kom deromved, og tænkte paa, at jeg havde der ligget og regnet; jeg skottede ogsaa ned i den frygtelige Røverstue, da vi kom der om ved.

Inde i Hagebroe betalte jeg en Dram og Bropenge – det var første Gang jeg havde givet Penge for Brændeviin, det skal jeg ikke gjøre saa snart igjen. Da vi kom ud paa Veien til Seibek kunde vi ikke see mere end et Huus paa hele den Vei. Jeg sagde at det var ikke saa god en Egn som i Borberg – ”Nei – sagde Niels – det er usselt at komme øster paa; det var da ogsaa forskrækkeligt med Dig, Du skulde endelig saa langt hen det allerførste.” Jeg taug stille og tænkte, hvordan kan det da være, at Østereggen er saa forroest; i Borberg er dog mange flere Agre, hvide og blaae Smærer staae der om Sommeren, vor østre Toft var beplantet med Piil om ved Digerne og vi havde 1/2 Miil baade efter Faarelyng og Brændelyng; jeg grundede paa hvordan der i Haugen paa Rotterdam skulde være saa mange Æbler der maatte det ikke see saadan ud, og jeg kunde ikke begribe hvordan det kunde blive anderledes; thi hvor langt vi saae var det ligedan; intet andet Grønt end lidt Græs imellem Lyngbuskene paa Veibrinken.

Det var en lang Miil fra Hagebroe til Seibek – men der skal ogsaa være 5 Fjerdingsvei. Vi ventede der i 3 Timer, 3 lange Timer for mig; Niels blev vred og utaalmodig; jeg løb mange Gange for at see om der kom nogen. Omsider saae

jeg Noget oppe i Heden, og en Vogn — hvorpaa 2 unge Fyre kjørte, kom der ned. Det var rigtig Vognen herfra, som skulde tage mig.

(Nu er det mørk jeg kan ikke see at skrive mere idag).

Rotterdam den 28 September 1829.

(Fortsættelse fra forrige Dag)

Galt var det; Schatollet kunde ikke bindes paa den Vogn, da den var for snever, den maatte ligge løs. Niels Nygaard bandte paa det kunde ikke gaae an; det var ikke mere end naar vi kom ned til Bækken saa laae vi; han jog meget fortrydelig ud ad Veien; vi stode der og holdte, og jeg var ilde tilfreds; det var ingen Spøg skulde Schatollet falde af og slaaes istykker. Det gik dog godt da vi kom over Bækken, op til Grønhøi.

Saadan Bye havde jeg aldrig seet før; det kom mig for, at den var mere end halv saa stor som Søndre-Land i Holstebro. Svære Stolper og Løsholter er der i alle Husene; det er der næsten aldrig et Sted i Borberg, der er kun en stor Stolpe i hver Hjørne af Huset, ellers forresten nogle Stavr i Siderne og Enderne, som ere gjorte faste med den øverste Ende i Remmen, og staae med den nederste Ende paa Syllestenene; der klines Væggene op om af ene raat Leer, og baade i Grønhøi og heromkring ere de murede op af ene Teglsteen; det er noget andet.

Da vi kom ud af denne Bye og hen til den tydske Kirke og den tydske Præstegaard — for alle Folk snakke Tydsk paa Ahlheden — saae vi en anden stor Bye sønden for, der kaldtes Havredal; men den saae ud som ene lange Tørvestakke, fordi vi saae den kun fra Siden af. Østen for denne Bye saae vi saamange Spirer, saamange Spirer, Spidser af Grantræer stikke op tæt ved Siden af hinanden i en lang Strækning. Den største Dreng — ham der kjørte — fortalte mig, at det var "Plantasien" — jeg fik nu ogsaa at vide, at jeg skulde holde Skole for disse Dreng, jeg kjørte

Løsholter: tværstykker mellem stolperne i bindingsværk / Remmen: øverste vandrette tømmer i bindingsværk / Syllestenene: sokkelstenene

med; den ene var rigtig meget større og stærkere end jeg selv.

Vi kom længere frem til en stor Bye, der hedder Wium – det er ligesom Branddirecteuren der boer i Meirup – Vesten for denne Bye var deilig Krat, godt Lye for Kreaturene om Efteraaret, meget større og tættere end Kjeldsmarkbuske. Men da vi kom østen for Byen, da fik jeg noget at see, jeg aldrig havde tænkt, saa mange Skove rundt omkring. Før havde jeg aldrig seet andet end Rydhauge Skov, og jeg syntes den var stor; men om man flyttede 10 Rydhauge Skove herud saa vilde det kuns lidt forslaae. Jeg glemte næsten reent Hjemmet, og spurgte om jeg kunde snart see Rotterdam; men en Ting gjorde mig megen Uroe; Drengene kjørte slet ikke forsigtige, Veiene vare slemme og Schatollet fløie fra en Side af Vognen og til en anden. Vi havde nær aldrig kommet om ved Duelund og Liselund – 2 pene Herregaarde – jeg gik og holdt ved Schatollet, over 10 Gange havde det nær faldet af. Vognen gik i Leer og Pøle til midt paa Jægerne.

Vi kom gennem Levring og Midstrup – ogsaa stræng Vei – og naaede hertil ved det Lav Solen gik ned. Juul stod selv i Stuedøren og tog imod os.

Rotterdam den 5te October 1829.

Igaar var jeg første Gang i Levring Kirke. Det var en underlig Præst der var. Den lille Wallentin herfra var i Kirke at blive døbt. Da nu alle de pene Jomfruer og Madammer, der vare med Barnet, kom ind, var Præsten midt i Prædikenen. Folkene saae sig om; men Præsten holdt op indtil Jomfruerne havde sat sig tilsæde [saa] begyndte han: ”Jeg vil sige Eder det nok engang; thi jeg forstaaer nok, at I ikke have Eders Tanker henvendt paa det som I burde have.” Folkene ved Kirken betragtede mig stærkt fra alle Sider. Her var saa godt som slet ingen Barsel; det er ikke som hos Bønderne. Dem selv og Børnene her ere ogsaa

ligesaa pæne som i en Præstegaard.

En Jomfru er her som hedder Jette — det er et sært Navn — det har jeg aldrig hørt før — Ah! hvilken Deilighed det er at see hende. Baade Trine paa Rydhauge, Degnens Lise og Ane Hedegaard ere ligesaameget som Ingenting imod hende. Jeg saae paa hende den anden Dag, da vi spiste, havde nær tabt Skeen, spildte 1/2 Skeefuld paa min Talerken.

Hver Middag spise vi rigtig herlig. Det er bedre end de bedste Gilder min Moder kogte hjemme til Plovfolkene. Det er værst, jeg forstaaer ikke altid, hvordan jeg skal bære mig ad. Gaffel og Kniv skal altid bruges; men jeg synes, det var bedre at bruge Fingrene; jeg tog ogsaa nogle Bid Flesk med dem forleden Dag ved Bordet; men Madammen sagde strax: "Brug Din Gaffel Severin!" — Hun er ellers en overmaade ferm Kone.

Drengene ere store og stærke; men de have adlydt mig endnu, hvad Ende det [end] kan tage hen ad Vinteren. Juul catechiserer selv med dem hver Løverdag. Vil Drengene ikke lyde, er det ikke mere, end at jeg siger det enten til ham eller Madammen, saa kunde de maaskee faae en banket Ryg. Den ældste er 14 Aar, hedder Christian; en anden 12 Aar, William; en paa 8 Aar hedder Martorin og 1 [på] 6 Aar Theodor.

Jeg har et Kammer ovre i Stuehuset at holde Skole i, og det bruges ikke til andet, undtagen Jomfru Jette ligger der om Natten, og derfor kaldes det og Jomfru Jettes Kammer; det er lige ud i en Vinkel for Dagligstuen og Kjøkkenet. Jeg holder kun Skole 6 Timer om Dagen; i den øvrige Tid skriver jeg. Mit Kammer er for sig selv her i det vestre Huus ved Siden af Snedkerstuen; det vil blive koldt til Vinteren. Gravers, Juuls ældste Søn spiller om Aftenen paa Violin inde i Dagligstuen, om Dagen arbejder han paa Dragkister; thi han er ogsaa Snedker.

De første Dage, jeg var kommet her, længtes jeg noget, og vilde gjerne gaae herop paa Bakken vesten for Gaarden; det kom mig for, som jeg skulde see efter Hjemnin-

gen; men det kunde kuns lidt hjelpe; thi det længste jeg kunde see var til Aunsberg Skov. Den største Rosomhed jeg har er at jeg prenter Breve til min Moder, og fortæller hende deri, hvordan jeg har det.

Rotterdam den 1ste November 1829.

Vinteren kom tidlig iaar og lagde meget af Kornet øde paa Marken. Vi havde stærk Snee sidst i September; men den gik dog bort. Inat har Frostens saaledes lagt til at de løbe paa Skøiter herude paa Dammen. Æblerne i Haugen fik vi dog indsamlede inden de toge nogen Skade. Jeg købte 3 Fdker; men de ere spiste; jeg køber igen; der er nok af dem; de koste ikke ret meget; havde der ikke været saa langt hjem, vilde jeg have sendt nogle.

En deilig Egn: til Nord ligger Palstrup Skov, til Vest Aunsberg Skov, til Syd Hinge Skov – men der er langt imellem Træerne, til Øst Iler Skov men der et langt Stykke Hede inden man kommer der til. Jeg har været i Palstrup Skov at samle Nødder; de laae saa tykke paa Jorden som Smul; jeg har 1 Fdker i dem jeg selv samlede og dem jeg købte.

Om Aftenen gaae baade Karle og Piger sammen for at binde Hoser; en Aften samles de et Sted, og en anden et andet Sted; det kaldes at gaae i Bindestue – saaledes bruges de ogsaa i Hammerum Herred. Karlene fortælle Historier og Pigerne synge Viser næsten hele Tiden. Stuen er undertiden præfuld. Christian, William og jeg vare oppe i Midstrup for nogle Aftener siden at see paa dem.

Rotterdam den 26de December 1829.

Denne Juul har været strænge at vente efter. Nu er jeg fri for at holde Skole til efter Nytaarsdag; det er godt; thi Drengene vil gjerne have Magten og raade formeget.

Mine store Støvler kunde jeg ikke godt komme imellem Folk med, og derfor maatte jeg gaae en heel Miil ud til en Kone paa Iler Hede; denne Kone kjøbte dem til sin Mand for 2 Rbd. Jeg kjøbte derfor et Par halvslidte pene af Gravers. Disse havde jeg paa Juleaften, da jeg var i mine peneste Klæder oppe i Sovekammeret at spise. Vi fik mange Retter; ogsaa Steeg og dertil nogle røde Bær som kaldtes Tyttebær; de vare saa søde, saa søde, og jeg fik 3 Skeefuld af dem; der vare ogsaa nogle lange grønne nogle, som kaldtes Agurker, men de vare saa sure, at ingen anden end Juul selv kunde spise af dem. William gav $\frac{1}{2}$ Potte Mjød fordi det var hans Geburtsaften; han er ligesom vor Herrefød en Juleaften Kl: 12; det er en mærkelig Tid nok.

Rotterdam den 4de Januar 1830.

Gravers havde været i Borberg Præstegaard i Juul, kom hjem iaftes, og havde Brev til mig fra min Moder. Det er det andet, jeg nu paa en kort Tid har faaet fra hende; jeg forvarer dem omhyggelig i en Skuffe i Schatollet, at de ikke skal blive borte, det er roesom at have dem at læse engang imellem. Christen Dam skriver dem i hendes Navn. I det første lod hun mig vide, at Skiftet var sluttet efter min Fader og jeg var tillagt 14 Specier – en god Skilling; det kunde vare mange Aar inden jeg kunde have tjent det; nu i det sidste fik jeg at vide, at Niels Smed formodentlig faaer min Søster.

Gravers's Skøiter tog jeg forleden Dag for at prøve dem. Hvem skulde have troet det, at jeg nu kan gaae hele Dammen over uden at falde. Jeg har kjøbt et stort Par af Christian for 1 Mark 4 Sk.

TORSTEV

Lille Mølle

PALS

Magedeshøj

SILKEBO

Des...

LEVRING

Gunnberg

M

Holdeshøj

Rotte

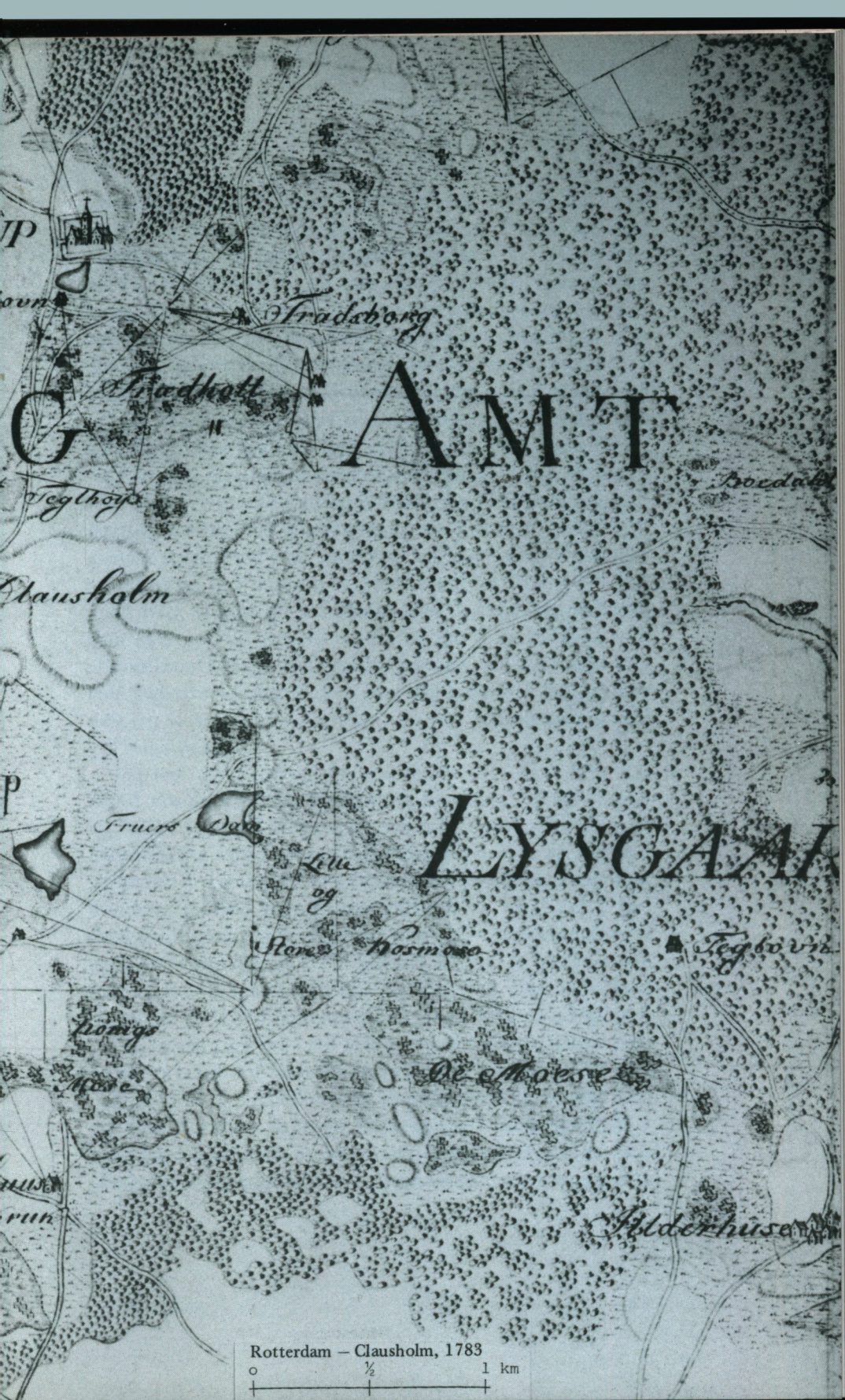
Hindbjerg

Silkeborg

Astrup

Dalsgaard

Heedehus

Rotterdam - Clausholm, 1783

0 1/2 1 km

Rotterdam den 5te Februar 1830.

Det er en forfærdelig Vinter det holder det med iaar; nu i over 3 Maaneder ikke een Dag Tøveir. Lysten til Iiskjærene har jeg faaet styret; jeg har rendt over alle Engene over til Clausholm og op til Skovsborg, næsten en heel Fjerdingvei. Her har ikke været Vand i Brønden den sidste Maaned; men Maden koges i ene smeltet Sneebestandig. Igaar da jeg var med ude i Marken at hjelpe til at vandre Chreaturene ved et Vældhul der er, var det saadan Frost og Sneebestandig at jeg besvime, da jeg kom ind til Varmen, og har ikke været rask siden.

Jomfru Jette skal nu have faaet sig en Kjæreste. Jørgen Petersen og hans Broder fra Hinge vare her forrige Søndag Aften, og William har fortalt, at hun sad ved Jørgen oppe paa Sengestokken i Sovekammeret og spøgte med ham; hun snakker altid om ham med hendes Moder. Han maa da være lykkelig; han var blevet lidt kjendt med hende ved et Bal i Hinge, da hun var der og dandsede i den Kridthvide Kjole.

Rotterdam den 10de Marts 1830.

Gud! hvor det er strænge at være syg i en fremmed Egn, hvor der Ingen kan komme at hjelpe een. Her har jeg lagt i 4re Uger af Koldfeberen. Kunde jeg dog være saa lykkelig, at Juul vilde leie en Vogn til at kjøre; thi jeg udholder ikke at bide til Paaske, da Vognen kjører til Borberg; men han gjør det vel ikke, saalænge det er saadan gyselig Frost. Det Øl og de Bygsuppe, der iaftes bleve satte over til mig vare frosne i hele Stykker imorges uden for min Seng; det har saaledes fyget ind ad Vinduet, at Sneen laae frossen paa mit Schatol samme Tid.

Et langt Brev har jeg faaet hjemme fra — Schou har skrevet mig til i min Moders Navn — det melder ikke om andet end godt; det er ogsaa det eneste, jeg har at glæde

mig til; jeg læser det mange Gange om Dagen, da det er længe imellem der er nogen der kan faae Tid at see over til mig, undtagen, naar jeg skal have Spise — jeg faaer bestandig Mad fra deres eget Bord, og bliver jeg her ret længe kommer jeg nok til at ligge i Graverses Kammer; der kan gjøres Ild i den Leerkakkelovn; men saa kan jeg aldrig see ud i Gaarden; jeg vilde langt hellere hjem.

Min Moder har jeg skrevet til om at jeg var syg; men jeg kunde ikke prente Brevet denne Gang, saa hun maae have Chr: Dam til at læse det for sig.

De lange Nætter ere strænge at faae Ende paa, helst naar min Rystetime kommer, da jeg saa ikke kan sove den Nat, og har Ingen at snakke med.

Rotterdam den 1ste April 1830.

Gud være lovet! Nu har [jeg] nok stridet det meste her; men jeg er saa udmattet, at jeg ikke godt kan gaae af Stedet; jeg staaer altid og holder mig ved Schatollet, naar Pi-ger reder Sengen.

Jeg har ikke kunnet komme hjem før, da Veiret har været saa stræng. Paa Søndag, jeg har kuns 2 Dage at vente, følger jeg med Vognen Petersen og Gravers har leiet at kjøre til Borberg Præstegaard. Kunde Føret dog blive saaledes, at vi kunne komme afsted. Jeg skal ikke komme her, før jeg bliver rigtig frisk.

Sneen er nu gaaet noget af Jorden. — For Mathed kan jeg ikke skrive meer.

Traberg den 10de April 1830.

Lykkelig er jeg da kommen hertil igjen. Gladere end da jeg drog bort saae jeg min Moder staae herude ved Tørvestakken, da jeg kom heroppe ved den store Høi. Det forekom mig at vore Agre ikke vare nær saa lange som de før

har været, nu Sneen var gaaet af dem, og de saae ud som de vare blegede.

Der var en underlig Længsel og Higen i mig efter at komme op over Bakkerne at see Gaardene i Traberg, og Stedet her. Da jeg saae det, vilde jeg have løbet hjem om jeg kunde, men jeg maatte gaae stille; det varede 1 Time at gaae den Fjerdingvei fra Skau og herop; jeg sad ellers bestandig paa Vognen fra Rotterdam baade op og ned ad Bakkerne. Først var saa slemt, at mange maatte staae af og holde ved Vognen, naar vi kjørte gennem Vandpusserne. Jeg sad bagved Petersen og Jette, som hele Tiden sad og kyssede.

Da min Moder saae mig, sagde hun: "Gudskelov du kom endda, A ha vot meget sørgende for Dig og længtes efter Dig; Du seer rigtig grumme ilde ud." Da vi kom ind, sagde hun til mig, at min Søster i næste Uge skulde have Bryllup; hun gav mig nogle Pandekager, og redte Sengen i den østre Stue. Jeg var ikke saa frisk som da jeg den forrige Gang laae der, men jeg sov dog rolig og godt den største Deel af Natten.

Kogekonen er nu allerede kommen og laver Brylluppet til; hun giver altid mig noget af det bedste med.

Traberg den 17de April 1830.

Min Søsters Bryllup er nu forbi; men jeg maatte ligge i Sengen hele Tiden, da de vare i Kirke og dandsede, det kan blive godt med det sidste; thi jeg lærer aldrig at dandse; jeg laae i Sovekammeret og saae, hvorledes Jomfrue Marie Gjørbye smykkede min Søster med Brudekrandsen; det var ikke ret mange Folk af de, der vare til Gilde, jeg kjendte. Præsten sagde til mig den ene Aften, da jeg var oven Sengen: "Du har skam ikke profiteret meget af, Du har været i Skoveggen." Denne Aften blev ogsaa en deilig Sang, Schou havde forfattet, afsjunget over Bordet.

Underlig nok – det har jeg tidt tænkt paa – hvordan

Folk kunne være saa overtroiske. Der skal kjøres over en halv Miil af Veien med alle Vogne ved Bryllupper, Barsler og Begravelser, naar Folkene skulle til og fra Kirken; de skulle enten norden om Møllesøen eller sønden om ad Hedegaarde; det kommer altsammen af, de Gamle sige, da Kirken skulde bygges, blev det revet ned om Natten som blev bygget om Dagen, og det fik ikke Lov til at staae før end Arbeidsfolkene lovede, at den Slemme maatte tage den første Brud, der kom over Kirkebækken, og derfor tør der endnu Ingen fordriste sig dertil; jeg veed da det kommer ikke an paa, hvad Bække de kommer over, naar den anden Mand skal have dem; det kommer an paa, hvordan de skikke dem.

Jeg troer nu snart jeg kan være oppe hele Tiden; men Trætheden er i Benene, og jeg vilde nødig til Rottørdam saasnart.

Niels, min Svoger er nu selv ved at bygge en Smedie, har ingen Hjælp, kan gjøre alting selv baade Ballier og Spande, tærskes Kornet, og arbejder dog paa Laase imellem.

Traberg den 2den Mai 1830.

Koldfeberen har rystet mig, siden jeg sidst skrev her, men da jeg nu er nogenledes, bliver der ikke andet for, end at jeg maa bort, hvor nødig jeg vil. Smeden snakker om, at det bliver galt, om jeg skal være her hjemme ret længe, saa dyr som Føden er. Min Moder minder ogsaa paa, jeg endelig maae see jeg lister mig derved, om jeg saa skal tage 8 Dage dertil; hun har nu igjen givet mig en god Deel Klæder, saa jeg kan være ret pen, naar jeg ikke kommer mellem alt for fine Folk. Til paa Torsdag 8te Dage har jeg Lov at bie; at komme med Posten vil blive for dyre; jeg maae gaae, og have en Hob Melmadder med; den Gamle kan ogsaa give mig nogle Lommeskillinger; hun har henimod 3 Specier i Behold endnu.

Grønhøi Kroe om Morgenen den 12te Mai 1830.

Klokken er ikke ret meget over 5; men jeg kunde ikke sove længere; jeg vil nu skrive lidt indtil Folkene komme op.

Det er anden Gang jeg nu reiser fra Borberg til Østerlandet. Christian Juul er nu confirmeret og kommet hen til Allinggaard; de andre kan jeg nok styre, naar jeg holder gode Miner med William; jeg er jo rigtignok et Par Aar for ung.

Igaar var jeg meget ilde stemt inden jeg kom til Hagebroe. Naar jeg tænkte tilbage paa Traberg og min Moder, trykte det mig saa underlig i Halsen; jeg skammede mig ved at græde, nu jeg er bleven stor. Min Moder fulgte over 1/2 Miil med mig igjennem Heden; jeg vilde gjerne haft hende noget længere med; men hun skulde hjem til Midtag; hun var bange jeg ikke skulde komme til Hagebroe denne Aften, og maaskee hun var mere bange jeg skulde komme tilbage igjen; dog lod hun mig nødig gaae, da jeg ikke var rigtig frisk; hun saae sig tilbage efter mig saalænge hun kunde see mig. Vidste hun, at jeg var kommet saalangt nu, hvor glad vilde hun da være; jeg maa skrive til hende det allerførste jeg kommer til Veis Ende.

Folkene begynde at snakke inde i den anden Stue; det værste er, jeg forstaaer aldrig et Ord deraf. — Jeg maae ud jeg kan komme afsted.

Rotterdam den 15de Mai 1830.

Saa billig Betaling som der i Grønhøi for Logie og Fortæring havde jeg ikke ventet i en Kro; jeg fik baade Kaffe, koft Melk, Smørrebød og Mjød; det kostede ialt kuns 1 Rbmark.

Da jeg paa Reisen hertil var kommet over Ahlheden blev jeg strax gladere, end jeg denne Dag havde ventet. Veien faldt mig baade let og kort fra Hvam Kroe, hvor jeg

terdam - Clausholm, 1876

0 + | + 1 km

fik et godt Glas Mjød, og op til Wium. Der var jeg inde at besøge Degnen; han var ikke hjemme; men hans Kone, det er gamle Henningsens Datter i Traberg, hun gav mig baade Spise og Kaffe, fordi vi vare fra een Bye.

Da jeg kom ud paa Veien og saae alle de deilige Skove, der vare saa lysegrønne — da jeg paa Henreisen saae dem vare de saa sortegraae — fik jeg ligesom nyt Liv, og al Frygt for Fremtiden slap hen. Veien blev mig især behagelig, da jeg kom igjennem Hørup Sogn og ind til Levring. Jeg forundrede mig næsten over, hvorledes jeg kunde være keed af, at komme herud.

Da jeg kom hertil og William saae mig sprang han strax op til sin Moder, der sad i Sovekammeret ved den lille Walentin; alle Børnene kom løbende for at see mig, og Mad: tog venlig imod mig baade med Spise og Drikke; hun var ret glad til at jeg kom, gladere end da jeg reiste — det er dog en grumme rar Kone; jeg har kuns hørt hun har været vred eengang. ”Der er skeet Forandring siden Du var her sidst” sagde hun. Jeg tænkte ved mig selv; det er dog forskrækkeligt saa ukjendelig mange Ting kan blive udi 6 Uger. Der hvor jeg før havde læst med Børnene stod nu Gravers og arbeidede paa et Sengested; mit Kammer var forandret til en Melkestue; Graverses og Børnens til et Jomfrukammer; Snedkerstuen til en Storstue. Gaarden var nemlig bleven solgt til Strømpehandler Petersen i Levring; men Juuls Familie skal boe her i Stuehuset i Sommer, og Petersens Folk i det vestre Huus. Juul har igjen kjøbt en Gaard paa Sjørølev Mark, og gjort Accord med Mohr paa Clæsholm, at denne skal koste og logere mig i Sommer, naar jeg læser for hans Børn den halve Dag, saa betaler Juul mig min Løn, naar jeg gaaer her over og læser for dem den anden halve Dag. Imorgen flytter jeg, saa kommer der en Karl efter mit Schatol.

Clausholm den 20de Mai 1830.

Jeg har prentet et Brev til min Moder paa et heelt Ark Papiir; deri har jeg fortalt hende min Reise herud, og hvorledes jeg er kommet til at flytte og saadan faaet to Hosbonder.

Jeg læser her med 3 Børn Rosalia 12 Aar, Jette 10 Aar, Ane 7 Aar; det værste er de kunne intet læse; men bande forskrækkeligt til hvert Ord de sige. Mohr er den bedste Mand jeg har kjendt i alle mine Dage. Madammen er heftigsindet og skjelder slemt paa Pigerne; men hun har endnu intet Ondt sagt til mig.

Naar jeg ikke holder Skole, og det gjør jeg kun den halve Tid, kan jeg bestille hvad jeg vil. Jeg kommer til at tage fat paa Nielsens Regnebog igjen, den blev jeg ikke færdig med hjemme ifjor.

Mit Schatol og min Seng har jeg her i Rullestuen. Her ere ikke andre Boskaber end en Rulle. Stuen er over 10 Alen paa hvad Maade man maaler den, og en stor Jordkjelder under; men her ere ingen Vinduer; Døren eller en Luge paa Enden skal lukkes op, naar her skal være lyst.

Vi faae en god Kost nok, altid det vi kunne spise; jeg spiser altid med Børnene.

Clausholm den 28de Juni 1830.

Der er en god Forandring paa Børnene her og de paa Rotterdam; ja jeg kan tro der er ingen Ting her der ligner det derovre; men Børnene her lyde mig dog bedre end Juuls Dreng, skjøndt det gaaer godt nu, og baade Mad: og Juul lider mig bedre i Sommer end i Vinter.

Jeg har fattet akkurat de samme Tanker nu som Klemen, der staaer om i Almuens Lærer, fattede da han saa den slette Børneopdragelse; jeg tænker tidt dersom jeg nogentid faaer Børn skal jeg see jeg tugter dem saaledes, at de ikke blive saa uartige eller ulydige som de her ere.

Naar enten Fader eller Moder beder dem [om] noget, kan baade den mindste og den største bande paa, at de ikke vil, [og] drive deres Forældre til hvad de ville; Forældrene maae strax adlyde om de ville have nogen Roe. Madammen skjelder og bander over dem fra Morgenen til Aften, siger hun er ulykkelig med dem, at de ere nogle Fandens Børn osv: Hun huier, skraaler og slaer dem sommetider, at man kan høre det langt uden for Gaarden.

Forleden Dag, da Rotterne havde gnavet i en Ost (Ostene ligge paa Hylder her i Rullestuen) rendte hun over Gaarden, græd og sagde, at hun var ulykkelig, og bandte over mig, fordi jeg ikke holdte Rotterne af Ostene, da jeg ligger her om Natten, og hun har vist været vred paa mig siden; thi idag jeg sendte den lille Ane ind for at høre om jeg maatte gaae "fra Bye" kom hun tilbage og hilste fra Moer: "Du kan gaae til Helvede om Du vil."

Mohr er lige det Modsatte af hans Kone, naar hun skjelder allerstærkest siger han meget rolig: "Ja bitte Lone nu maa Du ikke være vred"— Bander een af Smaaungerne ham, kan han gjerne tage den hen paa Knæet og kysse den. Han har selv gaaet op at skjære Hakkelse for Karlene om Morgenen: "Aa lad dem sove de Stakler, de har saa godt af det." Skade, at han trænger saa haardt for Penge, men det Stykke Raps herude paa Bakken skal hjelpe ham noget.

Clausholm den 12te Juli 1830.

Anders Søndergaard, en af mine gode gamle Legekammerater, har jeg nu skaffet herud i Egnen, han skal fra nu af tjene Thomas Riis i Skovsborg til 1ste November, og have 5 Rbd. i Løn; ham har jeg da at gaae til om Søndagen, for her gaae Folk ikke i Kirke.

Det er en slem Feil her ved Rullestuedøren, at den ikke kan lukkes fast til, da Pigerne vil rende her baade Nat og Aften; de ere endnu værre end de paa Rydhauge. Her er

een fra Wiborg, hun er aldrig fornøiet, naar hun ikke kan faae en Karl at ligge i Armene paa, hvergang hun skal op paa Høeladen at bestille noget; hun er rigtignok kjøn, har fransk Kappe, lang Liv paa Kjolerne og en stortavlet rød, grøn og guul Kramforklæde for om Søndagene. Avlskarlen fik jeg til at hjælpe mig at drive dem ud forleden Aften; han trak af Klæderne lige til Skjorten; men da det ikke hjalp saa smed han ogsaa den. Grethe tog ham dog ligefuldt og dandsede med ham, og siden komme de hver Aften — det blev meget galere derved — jeg tør aldrig røre dem, naar jeg blot kunde blive fri for dem.

Det vil nok blive galt for at faae Tjeneste til Vinteren; jeg vil godt blive her og ligge i Rullestuen, anden Plads er her ikke, om jeg ogsaa skulde fryse lidt, nu er jeg stærk nok igjen. Mohr holder meget af mig og bruger mig, sommetider til at hente et og andet i Ans Kro, kjøre til Mølle og saadan noget. Kunde jeg blive her i Vinter, kunde jeg maaskee lære Tydsk, saa forlangte jeg ikke anden Løn.

Mohr taler aldrig andet med hans Fader, som kaldes "Grosfatter", naar han læser Aviserne for ham oppe i Storstuen. Stakkels Mand han har engang været Dandsemester; men har nu i 2 Aar været blind og kommer ikke op uden en Gang om Maaneden at faae Sengen redet.

Clausholm den 12te August 1830.

Førstegang har jeg nu været i Wiborg. Mohrs Vogn kjørte derop med et Læs Grise, der bleve solgte paa Torvet, og jeg fik Lov til at følge med. Jeg var ikke istand til at finde Rede i alle de Gader der vare, sommetider kom det mig for som jeg havde gaaet i Holstebro, og Stiftamtmandens [hus] forestillede jeg mig da som Amtsforvalterens; men hiint var dog meget større.

Peder Erichsen i Skovsborg har laant mig et Brendeglas, og dermed har jeg nu brændt Navn paa alt mit Trætøi, Linnial, Skriverpult og Tavle og Fløite.

Engler som forlader, at de ikke bliver saa
nærliggende eller uheldige som de for arde. Man
enten Fader eller Moder holder sin regel, kan have
den mindste og den største brande gaa, at de ikke vil,
være hans Fortælling til gavn de vilde; Fordele
udnaar atax, atlyde om de vilde sans regan
Rov. Madammen flyder og bandede over
den som Mergeman til Aften; siger sine ar
uheldelig om den, at de vil regle Fandens
Drenge som sine sinder, straalere og flaar
den som en liden, at man kan sine det langt
inden for Gaardene. For den Dag, de Røtter,
na Laria quam et i en det samme flaar gaa
flyder for i Kullestenen; om de sine om Gavn
den, gaa og jagde, at sine var uheldelig, og
bandede om mig, der de jeg ikke faldt Røtter,
na af Hønen; de jeg ligger for om Høllen, og
sine for mig, om de gaa mig sine; Udtag
jeg faldt om liden stue ind for at sine om sig
maatte gaa fra Lyde; kan sine tilbage og
faldt fra Møns; Du kan gaa til Helvede
om Du vil; Møns er lige ind Møns af
Lars Sund, naar sine flyder alle, der det sig
for meget volig; de liden Lone ind man Drenge
de om mig; - Samt om af Paaanngivne
sine; kan sine om tage sine sine gaa Liden og
lyde sine; kan sine sine gaa og at skjøre flyde,
for for Liden om Mergeman; Na kan sine
sine de Røtter, de for sine gaa af sine
stade, at sine om gaa sine for sine,

ga, men det Høfligste Raad frøinde gav Salten
Hals hjælp som nægt.

Clavestrolen den 14de Junii 1830.

Anders Søndergaard, nu af mind godt genduld bryd,
himmelskald, for mig i Klædet her i Lyng. Som
Hals fra mig af Lyng Trømat' Hvi & Hvidborg den
1de November, og som Seltsi den; som for mig så ud
gaa til en Hvidag, for for gaa Seltsi den; Hvi.
Det er en flens det for med Klædet her i Lyng, at den
ikke kan lide sig til, så sigende og vande for
baad Hals og Lyng; så end end end end så
gaa Lyngsige. Her er end for Hvidborg, som er
aldrig forværet, naar den i Hvi kan sees i Hvi
at ligg i Lyng den; som er for Hals og gaa
Hvidag at hastig nægt; som er rigtig nok
Hvi, som for sig Lyng, lang sin gaa Hvidag og
i Hvidag den; giv og giv Lyngsige
for en Hvidag. Hvidag den; som er for Hals
og mig at Lyng den i Hvidag Lyng; som er
af Hvidag den; som er for Hals; men så det ikke
Hvi som den som og den. Giv den som den
Hvidag og Hvidag den; som er for Hals den
som Lyng - det den meget gaa den; som er - jeg
den aldrig end den; naar jeg blot den den
for for den. - Det vil nok den gaa for at som
Lyng den Hvidag; jeg vil godt bli for og ligg
i Hvidag, end den den er for den; som er og den
Hvi den den den; som er jeg den den. Hvi
den den af mig og Lyng den som den den
at den af og den; som er, den den Hvi og
den den nægt. Den den jeg den for i Hvidag, den

Jeg er ikke den Eneste, der fører saadan Dagbog. Inde i Mohrs Skab ligger en Aargang "Læsefrugter". Jeg fik et Hefte af dem at læse i, og der var ogsaa noget som kaldtes "Brudstykker af en Landsbyedegns Dagbog". Denne Degn havde gaaet meget Ondt igjennem, haft megen Sorg for en Frøken Sophie han blev forliebt i. Gid det da aldrig i Verden skulde gaae mig saaledes.

Clausholm den 28de Aug: 1830.

Peder Erichsen i Skovsborg har givet mig 1 heel Skpr. Æbler af hans Have, fordi jeg har skrevet Noder til ham. Jeg har lært mig selv at puste nogle Stykker ud paa den Tværfloite, William Juul har givet mig; den maae jeg have med hjem, at min Moder og min Søster kan høre det, ingen i denne Egn forstaaer sig derpaa.

Galt er det især med 2 Ting, der angaaer mig. Den ene Ting er, at jeg veed ikke, hvor jeg skal faae Tjeneste fra til Vinteren; heromkring ere ingen Steder, hverken ved Midstrup Skole eller ved Tang i Høiberg Sogn; min Moder har gaaet mange Steder baade langt og nær i Vesteregnet og har ingensteds kunnet opspørge en Plads. Det andet, jeg er i Fare med, er Peder Erichsens Brændeglas; det er bleven borte, og han vilde ikke sælge det, derfor kan jeg ikke betale det, og tør heller ikke sige at det er borte; det er vistnok stjaalen ud af Papiirskuffen i mit Schatol. Jeg kommer til at reise uden at lade ham det vide, og sende ham noget for det siden.

Det første Par nye Støvler har jeg nu faaet for 3 Rbd.; de skulle vare i 4re Aar om de kunne. En Skræder fra Høiberg er her, han har kjendt min Broder i Kjøbenhavn, og fortæller mange Historier om ham; blandt andet, at han har lært Skomagerprofessionen, og een Aften han skulde været straffet fordi han blev for længe borte inden han kom hjem og isæng, reddede han sig med den Undskyldning, at han uden for Porten kom i Trætte med sine

Bene; disse kunne han ikke faae een Vei; det venstre vilde rigtig ind ad Porten; men det høire vilde ind til røde Niels, og paa denne Maade slap han dennegang fri for Straf, og saadan gaer det ham saa tidt.

Clausholm den 10 September 1830.

Naar Konen her ikke var saa urimelig, vilde jeg nødvendigvis fra Mohr; han sidder om Aftenen og fortæller saa mange deilige Historier om hvad han har læst i Aviserne om Revolutionen i Frankrig, og hvordan han havde det, da han boede paa Amaliegaard; der vare saamange Hjorte, at de ikke kunde have Kornet paa Marken for dem. Da jeg fortalte ham, at hjemme, nær ved hvor jeg er født er en gammel Mand, næsten 90 Aar, og han er ligesaa rask som een af os kan løbe med bare Fødder i Heden og Kjærene om Sommeren, blev han meget glad og sagde: "Det var mærkelig, hils ham endelig fra mig, naar Du kommer hjem." En Aften Madammen skjeldte en heel Time baade om eet og andet, bemærkede han blot tilsidst: "Der staaer skrevet: Konen skal være Manden underdanig, Manden derimod skal ansee Konen som et skrøbeligt Redskab, altsaa som en grumme ringe Ting". Siden taug hun denne Aften.

Petersen i Hinge har hver Dag hele Sommeren igjennem, sommetider 2 Gange om Dagen redet op til Rotterdam at besøge Jette; de sidde begge 2 ialmindelighed paa Forhøiningen i Dagligstuen; hun syer imellem hun snakker, og han røger Tobak; de skal have Bryllup engang nu i Efteraaret.

Juul har kjørt med Flyttegods hver Dag i Sommer til Sjørlevgaarden; det kan gjerne gjøre ham Ondt, at han skal flytte herfra, nu han har boet her saalænge. Den Lyng, der ligger paa den søndre Side af Stuehuset stod der, da han kom til Gaarden, hvor alle de deilige Gravensteen- og Botteræbletræer nu staaer; han har plantet og podet dem allesammen.

Clausholm den 24de Sept: 1830.

Jeg tænkte, jeg skulde enten have gaaet i Landet i Vinter eller lagt og frosset i Rullestuen, for det vilde jeg godt, naar jeg kunde have faaet Lov dertil; men det er nu gaaet langt bedre.

Iaftes fik jeg et Brev med Posten fra Schou, hvori han tilmeldte mig at Christen Wad — jeg kjender ham godt; han kom fra Østergaard det Aar den blev brækket ned, og boer nu i Nedre Kjeldsmark — han har opspurgt en Plads paa Øgelstrup i Raasted Sogn langt ude vesten for Holstebro. Jeg skal derned at prøves af Præsten, og de ville see mit Skudsmaal om de ogsaa kunne være tjente med mig. Idag har jeg faaet godt skrevet paa det af Juul og Mohr og Præsten i Levring, og imorgen saa tidlig det begynder at dages, skal jeg afsted at jeg kan naae Traberg til Aften. Mohr har givet mig et Par gl: Støvler til Touren; mine nye ere for gode.

Alt Kornet staaer næsten ude og vi have ikke ophøstet saa nær endnu.

Clausholm den 5te October 1830.

Lykkelig fik jeg da den ommeldte Condition paa Øgelstrup; men jeg maatte gaae en haard Prøve igjennem først for Provst Assens; det var baade en lang og stræng Tour.

Solen stod ikke op den Morgen jeg gik herfra inden jeg kom til Duelund; jeg havde en lille Bylt i Haanden, thi da det blev varm op ad Dagen trak jeg af Nattrøien, og baade den og min Fløite — den havde jeg taget med — havde jeg bundet i et Lommetørklæde. Da jeg kom ud imellem Grønhøi og Trehusene havde jeg den Sorg, at jeg tabte det halve af min Fløite. Der gik jeg i Heden og ledte i 3 Timer og kunde dog ikke finde det Borteblevne; det maae have været tabt længe før jeg mærkede det. Nu er altsaa min Fløitespillen forbi.

Det blev sildig inden jeg kom hjem; jeg hvilte over 1 Dag, drog derpaa til Øgelstrup. Der var næsten Hede hele Veien fra Holstebro og dertil. Den haarde Prøve jeg maatte gaae igjennem hos Provst Assens, varede i 3 Timer; men jeg kom ogsaa derfra med Æren troer jeg nok; jeg skal have 8 Rbd. i Løn.

Jeg var saa heldig at komme til at kjøre herud med Borberg Præstens Vogn, da Madammen og 2de Jomfruer skulle herud til Jettes Bryllup paa Rotterdam. Jeg kom først hertil Kl: 1 inat, da vi bleve saameget opholdte af Regnveiret igaar.

Clausholm den 25de October 1830.

Jeg kan næsten med Sandhed sige, at jeg har været arresteret i Wiborg Domkirke. Da jeg nu var der til sidste Marked, kom en Muurmester og viste mig omkring for at faae et Par Skilling; han gik ogsaa op og fik Kirkefeierens Pige til at lukke os ind; jeg vilde saa gjerne ned i Krybtkirken, der blev fundet forgangen Aar.

Pigen og et Par Folk her fra Gaarden gik omkring i Kirken medens jeg og Muurmesteren gik op at see Klokkerne; men Pigen gik ud og lukkede inden vi kom ned, og vi maatte gaae der og raabe inde i Domkirken i 3 lange Timer — jeg takkede Gud jeg var ikke ene; men jeg frygtede Muurmesteren i sin Hidsighed skulde have sprunget ud af Glamhullerne det truede han med, saa havde jeg staaet der alene — Til sidst gik vi ned i den underjordiske Kirke og raabte ud til en Mand der gik forbi; at han skulde hente os Pigen, og paa denne Maade kom vi da ud; thi Pigen kom rigtignok.

Det var imidlertid blevet Aften, og de, jeg skulde følges med, vare borte — jeg kom til at gaae den gyselige lange Vei næsten ene om Natten. En anden Gang forsigtigere.

Traberg den 2den November 1830.

En underlig sær Følelse er der i Mennesket, naar det skal sige Farvel til gode Venner og Bekjendte. Saadan var det med mig den Nat jeg reiste fra Clausholm og Østereggen; min daglige Stie fra Rotterdam til Clausholm var blevet mig kjær, Folk kunde godt lide mig, og den herlige Commers der altid var med Folk blev mig tilsidst behagelig.

Søren Skinderholm var ogsaa med til Høstgildet paa Clausholm, og vi droge lige fra Gildet, da vi havde spist om Aftenen. Denne Mand kjørte baade mit og Anders Søndergaards Tøi i sin Postvogn.

Da det var maanelyst kunde vi gjerne see hele Natten. Jeg saae mig tilbage efter Levring Kirke saalænge jeg kunde see den. Da vi kom om ved Liselund med Veien, der gaaer sønden om – jeg er vis paa jeg kan finde den om tyve Aar, da kunde jeg ikke mere end blot see hvormange Skorstene der vare, og da jeg kom forbi Wium her hid efter de tørre Egne begyndte Sønnen at falde mig paa, og da vi et Stykke op paa Formiddagen kom til Grønhøi, begyndte det at skylregne, og holdt ikke op førend vi kom paa Tinkedahl Mark.

Der var ikke en tør Traad paa vore Skjorter, da vi kom i Huuslye – det var ikke saa sært efter at have vandret ude i Regn i 8 samfulde Timer. Mit Schatol som var bundet meget fast paa Vognen var naget over 10 Steder, og 2 Lister vare heel slidte af. Det faaer en Ulykke, naar der saadan skal flyttes med det.

Jeg bliver her det Par Dage til Markedet i Holstebro, da jeg saa faaer en Mand fra Traberg til at kjøre mit Schatol dertil for at Jepsen paa Øgelstrup kan modtage det. Man spaaer mig ikke godt med den Kone jeg nu kommer til; men galt skal det dog være, om det er galere med hende, end der hvor jeg kom fra; jeg er nu saa vandt til Qvindfolkenes Urimelighed.

III

Øgelstrup den 10de November 1830.

Folk kan vel have Ret i at rose Vesteregnen fremfor Østeregnet i visse Henseender: saadan en Gaard, som her er, af ene Grundmuur, og saamange gibsede Værelser, Borggaard og Ladegaard for sig selv, og den staaer dog ikke for mere end 11 Td. Hartkorn.

Til den vestre Side er Udsigten deilig. Naar jeg staaer her i mit Kammervindue kan jeg see langs ned ad Aaen, der gaaer i mange store Krumninger gjennem Engene, der ligge vidt til begge Sider, ud til store Aae, Skjerumbroe og Skjerum Mølle; mod Nord vest kan jeg see de smaae Gjording og Wemb Kirker, hvor Husene ligge tætbyggede rundtomkring; ovre i Ulvborg Sogn ere prægtige Engegne; de have ikke saa langt ud til Fjorden. Nørrevosborg ligger i dette Sogn lidt oven for Skjerumbroe; den seer ud som en lille Bye, naar man seer den fra et Hjørne.

Mit Kammer er rødmalet paa Loft og Døre; Fjeldigulv, Kakkellovn og Seng har jeg her, men ogsaa Underviisningsværelse.

Her har jeg hver Dag 4 Børn at læse for, Trine 13 Aar, Jens Berg 11 Aar, Bartholin 8 Aar og Kirstine 6 Aar. Derforuden kommer den stakkels Jeppe engang imellem; men ham kan jeg ikke lære noget; han har for det meste Slag hver Dag og er vanvittig; det der er ham bedst tjenlig er Døden; han er nu 16 Aar gammel og bliver naturligviis aldrig confirmeret.

Knudsaaig

Gammel Stenum

Stenumgaard

Lille Stenum

Kaldal

Svobye

RAASTED K

Svobye

Fenshøj

Baunbek Gravel og H.

Over og Under Leje

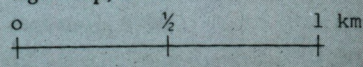
Trogelborg

Mastborg

Rikkenborg

Rindig

Øgelstrup, 1796

Haven skal jeg hjelpe Madammen at holde istand; men vi have ikke begyndt at arbeide deri endnu.

Øgelstrup den 1ste Decemb: 1830.

Mod Øst er Egnen her rigtignok ikke som ved Claus-holm. Vor Kirkevei, der er over 1/2 Miil lang, gaaer igjen-nem ene bar sort Hede; en mærkelig Vei nok: paa den søndre Side har man lidt fra sig Aaen og Engene, og paa den anden Side Sanden — saaledes kaldet af Sandflugten — Der plantes ikke andet end Helme eller Klithavre. Det seer underlig ud, naar man kommer om der ved og seer høie Bakker ligge Side om Side og imellem disse dybe Huler, hvoraf Bakkerne ere opblæste. Naar det blæser stærkt og man staaer her ved Gaarden og seer derop seer det ud ligesom stærk Snefog om Vinteren.

Jeg frygter for jeg ikke altid skal blive saa vel tilmaade for vor Madamme, og jeg vilde dog nødig hun skulde blive vred; thi saa er hun ikke naadig. Jeg har været ude at hjelpe hende i Haven 1 Dag, fik da heller ikke Utak mere end een Gang: men een Aften tog jeg en Bakkelse af Talerkenen her inde paa Bordet uden at hun bad mig derom — jeg saae Børnene gjorde det samme — da fik jeg saaledes, jeg lader det være for Eftertiden.

Øgelstrup den 26de December 1830.

Gud bevars det her bliver bagt til Julen; det har ikke Ende endnu. Juleaften var dog langt herligere her end i-fjor paa Rotterdam; jeg fik langt flere Risengrynsgrød end jeg kunde spise. Saamange Slags Kage, Søsterkage, noget der kaldes Laugkage og Kleiner bagt i Smør tilligemed Gaasesteg fik vi ogsaa denne Aften. Folkene havde Peber-nødder at spille om hele Natten, og saasart de fik den store sorte Brændeviinsflaske drukket ud, fik de den strax

fuld igjen; de spøjte ogsaa en Deel af Natten paa Agrene her norden for Laden.

Fattige Folk i Sognet maatte ønske, at det blev tidt Juul her paa Øgelstrup; thi hver faae et grov Brød et fiint Brød og et Stykke Tilmad. Jepsen faaer det rigtignok ikke at vide.

Jeg kommer godt tilrette med alle Tjenestefolkene her; men den ældste Datter Christiane vil sætte Ondt for mig, ligesom for andre af Folkene, inde hos Moderen; jeg veed dog aldrig, jeg har staaet paa det Sted det kunde være hende imod.

Paa Søndag reiser jeg hjem og kommer ikke igjen før end vi skulle have vore "Julefremmede" henved Helligtrekongerdagstider, da bliver her en rigtig Høitid.

Øgelstrup den 10de Januar 1831.

Da havde vi for Alvor en fornøielig Aften og Nat; det var først jeg nu kom op Kl: er 11. Jeg var inde i Stuen ved de Fremmede hele Tiden; jeg har aldrig været i en saadan Forsamling før.

Da jeg tidt har løbet Ærinder for Madammen i den sidste Tid, naar hun har ladet hente Vare hos Landkræmmerne paa Kredit, saa gav hun mig ogsaa en Punsch iaftes. Hvor den smagte deilig; det var første Gang jeg smagte dette Slags; det bestaaer af Rom og Zitron, der kommer i Thevand; det maa ogsaa være forfærdelig kostbart.

Alle de store Studehandlere ovre fra Ulvborg, Niels Andreas Strandbyegaard paa Svendsholm, Madammens Broder, og Niels Forpagter, der eier Stenumgaard, vare her tilligemed Pigerne fra Knudsiig. De dansede oppe i Storstuen; jeg skulde ogsaa til det, Pigerne trak stærkt nok i mig; men jeg kunde ikke saa gjerne som jeg vilde.

Det var godt, jeg kom hjemmefra, inden denne Stads skulde være her. Havde min Moder seet, jeg havde gaaet henede i den pene Stue, mellem saa mange store Mænd,

hvor vilde hun have frydet sig; men nu kan hun slet intet Begreb gjøre sig om det. For at gjøre hende en Fornøielse, havde jeg taget et Stykke Laugkage, jeg levnedede Juleaften og nogle af de store sprøde Pebernødder med hjem til hende, for at hun skulde vide, hvor godt jeg kan nu faae det. Hun gjorde hendes store Forundringer, da hun smagte, hvor sød det var, forvarte det, tog kuns 1 Bid ad Gangen. Det er nogen anderledes Kage, end det Kogekonerne derhenne bage til Bryllupper.

Øgelstrup den 29de Januar 1831.

Det er mærkeligt saa tidligt som Vinteren gaaer bort i aar. Paaskelilierne ere allerede komne op i Haven; baresten de ikke skulle faa deres Næse indstikken igjen; men det kan ikke være rimeligt andet, da det ikke er Kyndelmisse endnu. Humlestængerne, som skal bruges til Foraaet, har jeg allerede gjort færdige, og kommer der ikke mere Vinter, skal jeg snart ud at arbeide i Haven.

Underviisningen gaaer saa keedelig, naar Trine en Gang imellem ikke er i Skole. Om hendes Skrift ikke altid er saa godt, som det kunde være, nænner jeg dog aldrig at si et ondt Ord til hende for det.

Øgelstrup den 20de Februar 1831.

I Vinter faaer jeg kuns lidt Lige af Skøiterne; det var kuns nogle Dage i Julen, at Dammen og Kjærene vare tilagte.

Jeg har tidt Fornøielse af, at staae her i mit Vindue [og] oversee alle til Gaarden hørende Enge, der nu begynde at grønnes især omkring ved Aabredderne; de gaae lige fra Gangtræet her ved Gaarden og ud til den store Aae 1/2 Miil i Længden; der kan avles over 200 Læs Høe om Aaret.

Det gaaer mig ellers ret godt med Børnene. Trine er nu saa overmaade vakker en lille Pige, hun bliver den smukkeste af Jepsens Børn, Jens Berg er saa flittig og paapassende det er en Lyst, Bartholin er jo rigtignok lidt skjelmisk, og ham tør jeg ikke saa vel sige noget Haardt til, da Moderen holder saa forskrækkeligt med ham; men det er dog altid bedre at sidde inde ved en varm Kakkellovn om Vinteren, end staae herude i Laden og tærse eller gaae ved Studene; dette kan jeg faae nok af i den Tid, jeg skal hjelpe til at drive ivand.

Jeg har syet en lille Bog sammen, hvor jeg skriver Indholdet af alle de Prædikener jeg hører. Gid Folkene henne i Borberg kunde høre, hvilken Præst vi har her til at præke; hans Lige er vist ikke til i hele Danmark, men han er ogsaa Provst om det kan gjøre noget; han kan see saa mild ud, og saa kan han igjen lade som han vilde slaae Prædikestolen istykker; han taler som han talte ud af en Tønde, undertiden saa høit, at jeg troer Vinduerne kan dirre derved. Prædikestolen i Raasted og Ulvborg Kirker er akkurat oven over Chorsdøren, hvor Degnen læser Indgangsbønnen.

Madammen driver mig til at beskjære Træer og derfor har jeg ogsaa begyndt paa 2 gamle Kirsebærtræer i Nederhaven.

Stakkels Jeppe bliver der bedet for hver Søndag, men han bliver ikke bedre; det er et haardt Kors for de kjere Forældre.

Øgelstrup den 11te Marts 1831.

Havearbeidet er ikke saa let en Sag som jeg havde troet; jeg maa ud hver Dag og Madammen staaer bestandig ved og seer til. Naar jeg har rensset noget, imellem Blomsterne, kommer hun og rækker sin Arm ned i Jorden saalangt hun kan, og dersom hun saa kan finde en Græsrod, veed jeg nok, hvad der følger efter — det er en forskrækkelig

stræng Kone især med Pigerne, undtagen hendes egne Døttre — jeg kommer jo nok ud af det med hende.

Overgaar blev Peberroden lagt; jeg arbeidede tilligemed Jeppe Ørveile, saa jeg var saa træt, at jeg knap kunde rokke til Sengen om Aftenen; men det er igjen gaaet over.

Jeppe bliver ringere og ringere; der sidde 2 og vaage ved ham hver Nat igjennem.

Øgelstrup den 14de Apr: 1831.

Vesterboerne ere dog lykkelige fremfor Østerboerne, med Fiskene der komme af Vesterhavet. Nu have vi her til Gaarden ene faaet 2 store svære Læs.

Forleden Dag var jeg med Jepsen selv ved Havet; jeg havde hørt saameget sige deraf, og derfor vilde jeg gjerne see det. Henad kjørte vi ad Gjørding om igjennem Nissum Fjord. Vi havde over en Fjordingvei at kjøre i Vand, der naaede Bunden i Vognen; Spiret paa Nissum Kirken skulde vi see efter for ikke at komme ud i det dybe af Fjorden; det var et keedeligt Stykke Vei at kjøre; om Aftenen kjørte vi ogsaa uden om; men da var det saadan Regn og Mørke, at dersom der ikke havde kommet store Lynglimt og oplyst Veien saaledes, at vi kunne see hvor vi vare, havde vi aldrig kommet hjem. Kl: var 3, da vi vare her med Fiskene — ene Torsk, Hvilling og Skader — saamange vi kunne stille paa Vognen.

Det var ellers moersom nok der ved Havet. Fiskerne havde bygget nogle smaae Huse i Sandet under Havbjergene; der ligge baade Karle og Piger imellem hverandre i Fiskertiden, ligesom de ville. De 2 Flasker Brændeviin vi havde med vare i et Øieblik drukne af den Mands Folk, vi toge Fiskene hos. Fiskerne havde store Støvler paa, der gik heel op over Skrævet, og Bølgerne kunne endda næsten slaae oven ind ad dem, naar de stode paa Strandkanten, endskjønt de sagde at denne Dag var Havet saa glat, at den ikke havde været saaledes længe.

Manden, der eiede det Skib, der havde bragt vores Fisk iland bød os hjem til sin Gaard, der ligger en Fjerdingsvei denne Side Havbjergene — der var en forskrækkelig Kulde og Susen fra Havet — vi fik baade Brød og Brændeviin samt Kaffe i røde Leerskaaler — det smagte lige godt — det var ogsaa en velhavende Mand; han trækker mangan deilig blank Daler af Havet. Folkene paa dette Sted vare overmaade flinke og behjelpomme.

I Sommer troer jeg nok, jeg kan faae min Lyst styret paa Havfisken; det har jeg aldrig kunnet faae nok af før.

Schou har skrevet saa deilig et Brev til mig, hvilket jeg viste Madammen; hun roste det, og sagde, de vilde beholde mig næste Aar og give mig lidt mere i Løn. Paa Søndag skal jeg hjem at glæde min Moder med denne Efterretning, for det veed jeg, hun kan blive glad til.

Mine Børn stode dem godt efter deres Alder ved Examen; deres Prøveskrift vil jeg have med at vise Schou og Chr: Dam. Jeg frygtede noget for Provsten; men han var slet ikke strænge, han taler saa mildt med Børnene.

Øgelstrup den 20de Mai 1831.

Naar jeg blot kunde komme tidlig nok op om Morgen og spise Davre med Folkene Kl: 4 — ellers er det galt, saa skjender Kokkepigen — kunde jeg dog gjerne faae en Times Søvn eller 2; thi Madammen kommer aldrig op før end Kl: er 8, gaaer derpaa i Underklæderne indtil Kl: er 11, klæder sig da først paa og gaaer i Haven.

Nu er den for det første istand iaar, alle Gange skuflede og al Jordfrugten luget een Gang. Det groer godt; men det skal vandes hver Dag, hvilket og let lader sig gjøre, da Aaen gaaer tæt om ved Havediget. Vi have ogsaa spiist Jordbær med Fløde paa eengang; det er en herlig Spise.

Øgelstrup den 18de Juni 1831.

Her er en Glæde i Gaarden uden Lige. Vorherre har løst op for den stakkels Jeppe.

Jeg vilde til at vise mig, tog det, min Fader skrev over den unge Jens Nygaard, da han døde, og vilde gjøre til Gravskrift over ham; men Degnen Dahlgaard gjorde et, som var baade meget længere og meget bedre; det bestod af 8 Vers og gik med den Tone: "Hvo veed hvor nær mig er min Ende."

Her bliver en forfærdelig stor Begravelse, al Familie fra Svendsholm, Thimgaard, Ringkjøbing og Madum. Liigkisten bliver gjort i Ringkjøbing og koster 10 Rdl. Courant. Jepsen er derude at hente 100 Rbd., han laaner af en Madam Funder, der boer i Aarhus. Det er mærkeligt de sidde ved saadan en Gaard og skulle dog laane Penge; Madammen arvede 9000 Rd. Courant efter hendes Fader og Jepsen forstaaer godt at handle med Stude. De 100 Rbd. er jeg vis paa gaaer til Begravelsen.

Alle Fremmede der komme her rose Madammen for den pene Stand hun har Haven i; men hun siger dog, jeg skal have noget af Æren, fordi jeg har gjort Arbeidet.

Øgelstrup den 24de Juni 1831.

Mad: siger, jeg har godt af at faae Legemet rørt, jeg kan blive stor og stærk. Nu er der ikke Arbeide nok i Haven, og Børnene kunne ikke komme saa tidlig op, at jeg kan have nok med dem at bestille, og derfor skal jeg først en Tour med Folkene om Morgenen at slaae og altid tage Høe fra i Gulvene, naar der kjøres ind. Jens Berg holder nu Dagbog over alt det Folkene bestiller, og hvormange Læs Høe, der kommer hjem.

Haven maa jeg nu ene holde istand om Middagen, og det gaaer ogsaa, nu alting staaer saa ypperligt. Alle Bordene i Storstuen er belagt med Roser jeg samlede ind igaar.

Jepsen følger altid selv med i Marken i hans korte Trøie og bruger undertiden Høeleen; det har været en dygtig Karl, da han var Ladefoged for sal: Strandbyegaard paa Pallisberg. Der var det, han blev kjendt med Madammen.

Øgelstrup den 25de Aug: 1831.

Der er vist Forhaabninger om at Christiane her skal komme til at kjerestes med Christen Hansen, Forpagterens Søn paa Stenumgaard. Hver Søndag, naar han kommer her forbi, og har været i Ulvborg, gaaer Madammen altid selv ud og henter ham herind; Christiane gaaer selv hele Dagen og kiger ud af Sovekammervinduet, naar hun veed han er gaaet sønderpaa og skal komme tilbage.

Jeg har været paa Svendsholm. Denne Gaard ligger deilig, i saadan deilig flad Lavning hvor man kan oversee det Halve af Stabye og Ulvborg Sogne. Naar man kommer til Skjællet imellem Ulvborg og Stabye Sogne, kan man see heelt over det sidste, og det er næsten ikke mueligt at sige hvor der er længst imellem Husene da jeg troer der er et Hus paa hver Td. Land over det Hele.

Paa Svendsholm var ogsaa en Skolemester; men han er ikke halv saa stor som jeg. Han vil ogsaa paa Seminariet ligesom ham, Anders Skaderiis, i Gammelmølle. Jeg kommer der vel aldrig; men de andre have dog slet ikke flere Penge end jeg.

Øgelstrup den 16de Sept: 1831.

Høsten er ikke halv forbi endnu; det er vanskelig Veir, og Grøden er simpel nok.

Det er dog godt at have Tjeneste; ifjor ved denne Tid, var det, jeg frygtede for at komme til at drive om i Landet om Vinteren. Vor Herre er dog den bedste til at sørge for os, naar andre ikke kunne; jeg var jo lykkelig, jeg kom

hertil; det er nok strænge, og her slides mange Klæder; men saa faaer jeg ogsaa en meget god Kost og tidt en Kop Kaffe. Naar jeg passer nøie paa alle mine Ting, er det sjelden jeg faaer syndelig Utak uden en Gang om Ugen, og de ere alle veltilfredse med saadan som jeg lærer Børnene.

Det er slemt, naar Vinteren er forbi, skal Trine ikke gaae længere i Skole — hun kunde blive god — da hun skal confirmeres til Paaske. Jeg vilde ønske, at baade hun og jeg havde været nogle Aar ældre; men det er nu ikke saaledes; jeg troer hun med Tiden bliver ligesaa smuk som Jomfrue Juul, der blev gift med Petersen i Hinge. Hendes Søster Christiane er ikke nær saa smuk; hun er saa sær lang og smal.

Igaar var jeg henne at plante Blomster paa sal: Jeppes Grav.

Øgelstrup den 20de Oct: 1831.

Der er nu kommet en Seminarist til Gammelmølle; han har solgt mig den Regnebog, der bruges paa Seminariet, Bjørns Arithmetik hedder den. Han har ogsaa lovet mig til Sommeren at laane mig det Foredrag over Lærebogen, som skal læres; det kan jeg da selv afskrive; siden faaer jeg nok nogle Bøger ved Jens Bisgaards Søn i Borberg som nu er nede i Lyngbye paa Skolen.

Det er nok min Stilling, at jeg vilde derned; men jeg veed rigtig ingen Udvei til at faae Pengene; men maaskee jeg kan lære nogle Ting saameget des snarere.

Øgelstrup den 18de Nov: 1831.

Min Broder Ole har nu lykkeligen overstridet sin Haardhed i Kjøbenhavn: han er bleven fri for Tjenesten, og faaet en Condition, hvor han skal have 100 Rbd. i Løn et Aar — saameget kan jeg ikke tjene i 10 — Maaske der kan

blive Haab om, at han kan hjælpe mig med Penge til Seminariskolen, hvem kan vide det.

Det var et halvt Kæmpearbejde jeg havde med at op-høje de 2 nederste Qvarterer i Nederhaven; jeg kjørte uaf-ladelig i 4re Dage henimod 200 Støvtefulde derind af den fine Jord af Jordmøddingen vesten Haven. Det kan kjen-des naar jeg kommer herfra. Madammen lovede mig ogsaa et Par Hoser derfor.

Øgelstrup den 26de December 1831.

Havearbeidet fik jeg lige færdig til Juul. Æblekjernene, jeg lagde i Foraaret i den runde Blomsterqvarter i Ovrehaven, hyllede jeg godt til med Toppen af Asters og Balsam, alle Gangene gjorde rene, Ærte- og Bønnestængerne inde, og Madammen har aldrig sagt et ondt Ord om det.

Jeg er lykkelig, at hun nu ikke skjelder synderlig paa mig uden en Gang hver 14de Dag. Der ere ikke mange, der ere glade ved at komme i med hende; Jepsen lister sig gjerne det snarest han kan, naar hun begynder; Karlene, som dog ere saa store og stærke ere ligesaa bange for hende som Pigerne. Det er ogsaa forskrækkeligt med hende, naar hun bliver vred, saa kan hun ingen Ting holde i sig. I-gaar kunde der snart have skeet en Ulykke i Kirken: den Seminarist, Bergstrøm, der læser for Børnene i Gammel-mølle, var i Kirke, og han tillige med disse vare gaaede ind i vores Stoel — deres er saa langt nede i Kirken, vores er næstøverst; nu var Mad: Drengene og jeg ogsaa i Kirke, og der var lidt Plads nok i Stolen til os. Saa rendte hun over til vores Stoel, drev Jens Berg og Bartholin længere ind — de havde sat dem yderst ved Kirkegulvet; thi de komme sjeldent i Kirke, og vide derfor ikke, at de skulle sidde inden for gamle Folk; jeg satte mig rigtig inde ved Muren. Men da der nu var saa liden Plads, blev hun ærgerlig, havde nok ikke synderlig godt af Prædikenen, og gav Bergstrøm et godt Lag, da vi kom af Kirken uden for Kirkedø-

Ogelstrup, 1873 0 |-----| 1 km

ren — alle Kirkefolkene hørte det — han blev forbauset og vidste ikke, hvad han skulde svare, saa stærkt kjørte hun paa; hun syntes, at Folk med hans Dannelse og Opdragelse ikke kunde gaae ind i andres Stole uden Tilladelse.

Levemaaden her iaar er altid ligesaa godt fuldkommen som den var ifjor. Jeg reiser ikke hjem inden efter Nyt-aarsdag; her gaer Julen bedre.

Øgelstrup den 31te Jan: 1832.

Det skal altid være saa godt at begynde med et Stykke Arbeide paa en Tiirsdag; det er jo vel ikke andet end gammel Overtro; men iaar har jeg dog begyndt Havearbeidet idag fordi det er en Tiirsdag. Det gamle Kirsebærtræ, der stod midt i Nederhaven og bar Ingenting har jeg beskaaret, og det er virkelig kommet til at see langt yngre ud end før.

Frosten vil ikke gaae af Jorden, at man kan komme til at arbeide saasnart; jeg har rigtig mange Planer i Hovedet især med Plantning; Gartneren paa Nørre Vosborg har lovet mig Ask og Birk til at plante langs ved den vestre Dige, og omkring ved de andre Diger har jeg kastet Huller i Efteraaret; der skal sættes Piil.

Naar jeg ikke kan udtænke det før Mad: er jeg ikke vis paa hun er tilfreds dermed; men jeg har nu og vil fremdeles gjøre mig al muelig Flid for at faae Haven saaledes, at hun kan have Ære deraf. Hun kan nok undertiden skjønne derpaa.

Øgelstrup den 14de Febr: 1832.

Frosten er kommet igjen, og jeg tumler mig rigtig paa Skøiterne om Aftenen i Mørkningen ude paa Engene; men nu kommer jeg nok til at slaae Skøiter og saadan noget af Hovedet og brænde dem; thi jeg har faaet andet at tænke paa.

Igaar fik jeg et Brev fra Schou, i hvilket var indlagt et andet fra Seminarieforstanderen i Lyngbye. I dette stod, at jeg var antaget til Oplærelse paa Seminariet til Efteraaret 1833. Men hvor skal Pengene komme fra dertil.

Jeg er paalagt at øve mig i Calligraphie — det er det samme som Skjønkrift — og Stil samt Hovedregning, som f. Ex. at multiplicere og dividere med Hundreder og Tusinder udenad — det synes jeg er for galt.

En Stilbog og en Calligraphiebog har jeg sammensyet af grov Conseptpapiir; jeg kan ikke have Evne til at faae det bedre, og nu skal jeg skrive for mig selv. Det bedste, jeg kan. Det værste er, der er ingen heromkring som kunne vise mig Feilene, og der maa dog altid blive nogle. Den Seminarist i Gammelmølle er saadan en stads Fyr, han vil vist have for meget for det; jeg kommer til at hjælpe mig selv. Arithmetikken troer jeg dog ingen Fare der bliver ved.

Øgelstrup den 18de Marts 1832.

Madammen er aldrig bedre ved Nogen end ved syge Folk, naar Sygdommen ikke skal vare for længe. Koldfeberen har mindet mig, og jeg har hver Dag i 8te Dage faaet Kaffe og Thevand; men skal det vare længere, saa begynder hun at snakke om at det er Dovenskab; men jeg haaber ogsaa snart at komme op.

Den største Fornøjelse, jeg har haft længe, var forleden Nat. Jeg veddede med vores Avlskarl om 1 Mark, at han ikke kunde fortælle Historier en heel Nat, uden at gjentaage nogle af de, han fortalte i Vinter, da vi snoede Simer — for jeg gjør altid mit Aftensarbeide lige med een af Karlene — Han stod sig rigtig nok og fortalte nogle og 60, som jeg aldrig havde hørt før. Jeg kan huske 4re der begyndte saaledes: ”Engang var der en Mand og en Kone, der havde kun een Datter.” Havde jeg ikke haft saameget i mit Hoved, og var bleven søvrig tilsidst, kunde jeg gjerne have husket og fortalt dem alle sammen.

Øgelstrup den 23de Apr: 1832.

Lykkelig har jeg ogsaa denne Vinter overstaaet, og mine Børn stode sig ogsaa bedre iaar ved Examen end sædvanlig.

Trine kommer til at staae øverst paa Confirmationssøndagen; men jeg er bange, at hun efter den Tid vil blive slem til at holde sig efter Avlskarlen; thi hun vilde ingen anden ret vel rykkes med i Vinter nede i Folkestuen; men hun kom ogsaa hver Aften og hængte paa, enten paa een eller en anden Maade. Det var ellers Synd, hun skulde have en Bonde. Gid hun dog aldrig skulde komme til at ligne hendes Moder i Sindelauget.

Chr: Hansen kommer her nu mere sjældent, og det kommer af, at der er lidt Splid imellem Jepsen og hans Fader om Skolevæsenet. Jepsen har klaget over at han giver for meget i Forhold til Forpagteren — saaledes kaldes han fordi han har været Forpagter paa Wosborg.

Jeg har skrevet en Stiil om, hvad skadelige Følger Lediggang har for Mennesket, og den troer jeg sikkert er god; det har alle de, der har hørt den, sagt, baade Jepsen og Karlene — Pigerne forstaae sig ikke paa saadan noget — det bliver vist aldrig saa vanskelig med den Ting.

Christian Juul har skrevet [til] mig — fra Skive af — at han lever godt, og er vred fordi han ikke har hørt noget fra mig; han sætter et Brev daarlig nok sammen, og skriver utydelig.

Øgelstrup den 27de Mai 1832.

Det meste staar her ved det Gamle ligesom ifjor. Haven blev lidt penere, alle de unge Træer, jeg har plantet groe ypperligt.

Vi have faaet en nye Stuepige — hun er kommet fra Thyland — hende har jeg rigtignok Fornøjelse af at see paa; men det er galt, hun er forlovet med Møllesvenden i

Nye Mølle. Det er den smukkeste Bondepige, jeg har seet endnu; hun gjør vist ikke noget ud af mig; thi hun vil hellere hjælpe til — jeg vil ikke sige det — men jeg veed ikke, hvad det er jeg føler, jeg er for ung og tør aldrig saadan komme til og tumle med Pigerne som andre Karle; jeg tænker dog tidt ved mig selv, at jeg ikke mere vil være bange. Gud styrer nok alting til det Bedste.

Jeg er ellers i et grumme daarligt Humeur. Hun var nylig her oppe at tappe Brændeviin — Brændeviinsankeret ligger i det store Skab, der staaer her i Kammeret — hun saa aldrig herom til mig dennegang; sommetider kan hun dog snakke Plaiseer med mig.

Sidste Søndag jeg var hjemme skulde det byde sig saa underlig, at jeg kom til Borberg Kirke, just som Præsten gik derind og vilde begynde med Tjenesten. En Mand fra Traberg kom til mig og takkede for sidst samt spurgte om jeg ikke vilde i Kirken og høre Præstens Afskedsprædiken. — ”Afskedsprædiken! — sagde jeg — hvad vil det sige.” — ”Jo! nu skal han til at flytte til Sjælland; Ryde gik fra ham, og nu kan han med Familie — han har over et Dusin Børn — [ikke] leve af det her, skjøndt det er et stort Sogn.”

Jeg betænkte mig ikke — det var jo sidste Gang jeg skulde høre ham — og gik uden videre i Kirken. Glad var jeg da jeg kom ud igjen; thi Prædikenen angik ogsaa mig; han holdt en lang Formaningstale til alle de, han havde confirmeret; jeg har aldrig seet ham saa bevæget før — nu har han ogsaa været Præst der i mangfoldige Aar — Der var næsten heller ikke et tørt Øie i Kirken. — Det var ingenlunde Lyst til at flytte, der havde bevæget ham til at ansøge Kongen om et andet Embede, sagde han, men de kjendte alle Grunden, hans talrige Families Forsørgelse. ”Aldrig nogen Afsked har smertet mig saameget som denne, at jeg nu skal forlade mine kjere Sognefolk, i hvis Huse jeg saa ofte kom, og altid fandt den kjerligste og meest aabenhjertige Modtagelse.” Da han taledes om sine Embedsforretninger sagde han: ”Jeg tvivler ikke om, at den som herefter beklæder dette hellige Sted, er bedre begavet end jeg; men

dette veed jeg ogsaa, at han aldrig arbejder med større I-ver og Lyst end jeg har arbeidet." Folkene sagde det samme, da de kom af Kirken.

Det er nok mueligt, de kunne savne ham derhenne, naar han nu kommer bort, saadan gaaer det ialmindelighed; han var vel en hidsig Mand, men han var ogsaa en god Mand, og naar de først bleve vante til hans Prædiken, kunde de ogsaa godt forstaae ham.

Han takkede enhver især fra Prædikestolen for den Godhed og Tjeneste, de altid havde viist ham — de havde vist ogsaa altid været meget flinke imod ham, bedet ham og alle hans Børn til deres Gilder.

Han holdt en meget lang Tale, der angik blot Degnen, hvori han bestandigen takkede denne for sin Flid i Skolen; den Velvillighed og Behjælpssomhed, han altid havde viist ham, den kjerlige Modtagelse han altid havde nydt i hans Huus; der var virkelig ogsaa Grund til at takke.

Hjemme var forresten ingen Nyhed. Min Søster har nu faaet 2 Børn; min Moder kommer nok afsted med Smedden, saalænge hun er stærk og kan arbeide; thi han vil have meget bestilt.

Øgelstrup den 31te Mai 1832.

Græsselige, forfærdende Nyhed! gid jeg aldrig havde faaet den at vide.

W: Mohr havde sidste Vinter solgt Clausholm og forpagtet Seiling Præstegaard, og nu sidste Vinter — jeg gyser ved at skrive det — hængt sig selv. Det bedste Menneske jeg har kjendt skulde gaae saaledes ud af Verden.

Jo mere jeg tænker derpaa, jo mere levende staaer det for mig; og nu hans Kone og Børn der gaaer og skriger og jamrer dem. Jeg kunde ikke komme mig af Forbauselse den første Time efter jeg hørte det. Søren Pape i Levring havde været i Borberg og fortalt det til Schou.

Øgelstrup den 24de Juni 1832.

Bergstrøm har nu laant mig sit Religionsforedrag at skrive efter; jeg kan skrive 2 Ark af dette paa et Ark af mine. Hver § fylder 3 eller 4re Blade. Der vil flere Spørgsmaal til paa Seminariet, end de Gjølbye brugte.

Hver Søndag saa tidlig, jeg kan see, reiser jeg mig og skriver deraf indtil Aften, gaaer aldrig "ad Bye" andre Tider end naar jeg gaaer Ærinder for Madammen; naar ingen seer det lister jeg mig ogsaa ind af Haven og skriver lidt, og sover aldrig Middagsøvn, men passer mit Skriverie.

Jeg har snart 2 Ark færdige, saa smaat skrevet at jeg næppe kan læse det for at spare paa Papiret. Havde min Fader nu været levende troer jeg ikke han kunde have klaget saameget paa mit Skrift; jeg kunde ogsaa gjerne digte Vers, naar jeg havde Tid til det. Jeg gjorde et isøndags, det skal være Begyndelse til en Psalme, det var saaledes:

Gud evig Godheds Fader er,
Som sine Skabninger har kjer,
Og Fryd og Held dem sender.
Enhver som lyde vil hans Bud
Til ham hans Godhed strømmer ud,
Til Gavn han ham alt vender.
Han vil
Stedse
Dem beskjerme,
Som sig nærme
Til hans Naade,
Og dem fri fra alskens Vaade.

Saaledes har jeg ogsaa gjort flere Vers som [går] til den Mel: "Hvo veed hvor nær mig er min Ende."

Niels Chr: Bisgaard — han har været min gamle Legekammerat — har jeg nu tilskrevet og bedet ham om at skaffe mig alle de Bøger, der skal læres paa Seminariet. Det er 3 Uger siden, og jeg venter Svar hver Dag. Jeg maa

snart til for Alvor at tage fat paa Arithmetikken, da jeg ikke har andre Bøger. Dahlgaard har nok laant mig en Grammatik; men det er kuns den mindste Part jeg forstaaer af den.

Øgelstrup den 15de Juli 1832.

Iaar følger jeg med Høeleen som 4de Karl, og har altid min Plads hjemme i Laden at forke af, naar der kjøres ind. Undertiden, men det er sjeldent, kommer Maren (Stuepigen) ogsaa derud og skal tage fra. Jeg kan løbe ind i mit Kammer, jeg i Sommer har i et af Fløihusene, og undertiden skrive 1/2 Side i mit Foredrag imellem hvert Læs, naar det hentes længst ude i Engene. Om Middagen øver jeg mig lidt i Svømning, for det skal ogsaa læres paa Seminariet.

Jeg har passet saa nøie paa med alle Ting, jeg er sat for, at jeg næsten slet ingen Utak har faaet af Madammen den sidste Maaned. Hun siger rigtignok, at dersom jeg bliver Seminarist nogentid bliver jeg aldrig saa dygtig som jeg er nu; thi de danne ikke andre end dovne Slyngler dernede.

Ingen Svar fra Bisgaard endnu.

Øgelstrup den 25de Aug: 1832.

Den sølle Maren, hun kom hertil tidlig nok. Der gaer aldrig en Dag hen, hun jo bliver udskjeldt baade for en down, liderlig, gemeen Tøs, og for alt det Slemme, der kan optænkes. Det bedste er hun bryder sig ikke ret meget om det; hun er saa glad til at komme ud til Karlene, og fri for at være inde; hun har virkelig tabt meget af hendes Skjønhed i Sommer.

Her avledes mere Høe iaar end ifjor, skjøndt der kom over 40 Læs bort; det hjalp til at faae Skatten betalt.

Bjørns Arithmetik har jeg nu lært det af som fordres

paa Seminariet, ved at læse om Middagen i de sidste 14ten Dage; det var slet ikke saa vanskelig; Grundene vare de samme som Chr: Dam før har sagt mig for Regningen. Havde jeg dog haft de øvrige Bøger kunde jeg maaskee dog i næste Vinters Aftener snige mig til at lære lidt af dem, naar jeg har faaet mit Aftensarbeide færdigt; men Bisg: har vist ikke faaet Brevet, da der ingen Svar kommer.

Øgelstrup den 26de Sept: 1832.

Hvor jeg er ærgerlig paa den Post, der ikke vilde tage Bisgaards Brev med til mig fra Holstebro. Der har det ligget næsten den hele Sommer. Nu er det kommet for silde; han skulde haft Pengene for lang Tid siden.

Jeg troede, jeg kunde skrive en god Stii; men nu kan jeg see, det forslaaer kuns lidt. Begyndelsen i hans Brev og jeg kan troe heel igjennem var overordentlig deilig; jeg har læst det saa tidt, at jeg nu kan huske det udenad. Det begynder saaledes:

”Ikke have Omstændighederne været os saa gunstige, at vi, nogen af de Gange jeg, som Seminarist, har beskuet min kjere Fødeegn, have talt med hinanden, hvormeget Du end vistnok har ønsket det, og med hvilken Fornøielse jeg ogsaa vilde have fortalt Dig alt hvad Seminariet angaaer; men saasandt Postvæsenet er indført i de danske Stater, bliver det ogsaa mueligt for mig derom at underrette Dig med min Pen, da Omstændighederne ikke tillod min Tunge det etc.”

Der kan rigtig blive sat Skik paa Folk dernede; han var klosset nok, da han gik hjemme, og kan nu føre saadan en Stii.

Naar han kommer hjem, maa jeg hen til ham. 1 Bog har han lovet mig; den faaer jeg nok at lære paa i Vinter. Han skriver: ”mine øvrige Bøger kan Du ei faae, da jeg har henlovet dem til een af mine Slægtninge, som ogsaa om

nogle Aar agter at indtræde paa dette Oplysnings- og Dan-
nelsessted.”

Nu har jeg igjen faaet Skolegang hver Dag, og er for det meste fri for Markarbeide. En Brønd, der blev kastet uden for Bryggersdøren, var jeg med til at arbeide paa i 14ten Dage; det var Regnveir i denne Tid, og jeg sled et Hold gamle Klæder i Pjalter; thi jeg havde min Plads at kaste Jord op fra ligesaa fuldt som en Karl.

Øgelstrup den 28de Oct: 1832.

Her faaer jeg nok aldrig nogen Tilladelse eller Frihed til at læse. Jeg fik en Boisens Bibelhistorie af N: C: Bisgaard og et Atlas af Jørgen Bogild (Dahl), da de vare hjemme; jeg løb hen til dem fra Holstebro, da jeg var der til Marked. Nu forleden Dag var jeg gaaet ind af Haugen lidt før Solen gik ned, og læste i Bibelhistorien; men fik derfor et saadant Lag Utak, at jeg lader det være, og læser blot ved Maaneskinnet om Natten; thi en Historie vilde jeg gjerne have lært i hvert Døgn.

Baade Bisgaard og Dahl havde næsten glemt at kjende Sølvpenge; de maatte have een til at modtage Penge for dem af mig, da jeg betalte Bøgerne i Holstebro. Det er den forfærdelige Læsning, der har taget saameget paa dem. Den Forandring der dog kan skee med Mennesket paa et Par Aar!

Har det ikke været galt før saa bliver det nu, naar November kommer og Maren skal flytte; thi Jepsen maa ikke skrive godt paa hendes Skudsmaal for sin Kone, og kommer der noget Fornærmeligt, klager Maren.

Der bliver vist een gal Sag til. Niels Moesgaard, der boer henne ved Raasted Kirke — vi faae altid vore Heste ind til ham, naar vi kjøre til Kirke — han maae nu ikke kjøre med Veien her igjennem Gaarden, naar han henter Høe eller Tørv; men han vil bestandig blive ved at kjøre den Vei, han altid har kjørt.

Øgelstrup den 16de November 1832.

Min Broder Ole skrev mig til for nogen Tid siden, og lover at hjælpe mig med Penge til næste Aar, naar jeg skal ind paa Seminariet. — Gud lønne ham; han har dog altid været min kjereste Broder.

Vi have nu ene nye Folk baade Piger og Karle — saaledes skifte vi hvert Aar — Den nye Avlskarl giver ikke Madammen et Ord efter, naar hun er vred; jeg tænkte han havde kommet bort, det første han kom her; thi han kom 2 Dage for sildig; men det er en Karl, der kan forsvare sig; han gik til Marked i Holstebro samme Dag. — En Pige vil fik, som havde været i Holsteen i halvandet Aar, blev jaget bort 3 eller det var 4 Dage efter November. En nye Bryggerpige har vi, som ogsaa kan værge sig selv; hun er lille; men hun er sikker, skjelder tidt paa hendes Mand, der tjener her for Tøndetærsker. Madammen kom en Morgen ned i Bryggerset, da hun ildte i Ovn; det var ikke godt nok tilpas; men Pigen eller Konen, hvad man skal kalde hende, tog Ragen, satte efter Madammen, og denne maatte pakke sig op i Kjøkkenet. Hun torde vist ikke binde an med Pigen eller kalde paa Karlene; thi hun var ikke i andet end Underklæderne; og kom heller ikke i andet denne Dag.

Øgelstrup den 9de December 1832.

”Lysten driver Værket” har jeg altid hørt, og det maa nok ogsaa være sandt; thi havde jeg ingen Lyst, havde jeg aldrig lært noget af den Bibelhistorie, da aldrig nogen veed, jeg læser i den, og kan ikke faae Tid undtagen om Natten, og naar jeg kan komme saa tidlig op inden der ringes til Davre.

Forrige Nat lærte jeg 2 Historier her i mit Kammervindue ved Maaneskinnet; jeg er nu kommet til ”Jesu Sirachs Søns Ordsprog.” Foredraget har jeg færdig indtil ”Plig-

terne i enkelte Stænder.”

En Skrædder, Jens Wium, der er kommet her for nyelig kunde have blevet til noget; han snakker og skriver ligesaagodt Tydsk som Dansk, og kan i 2 Timer gjøre ligesaagodt en Vise som en af Kartemagerens i Ringkjøbing.

Den sidste Deel af Foredraget faaer jeg ikke færdig før end jeg kan komme hjem i Juul og laane Bisgaards at skrive efter.

Øgelstrup den 1ste Januar 1833.

Jeg var ret bevæget over Provstens Prædiken idag, da han gjorde Betragtning over det som i Fremtiden ligger skjult for vore Øine; vi vide ikke, hvad der kan skee med os alle inden næste Nytaarsdag oprinder.

Jeg tænkte ved mig selv: ja vil Gud, sidder jeg en anden Nytaarsaften ved et Bord nede i Lyngbye; maaskee der ikke bliver saa megen kostelig Mad frembaaren som her, men ligemeget. Kunde jeg dog der have det ligesaagodt som jeg har haft det her, skulde jeg ikke klage; skjøndt jeg troer det vil falde mig let at lære; thi det er ikke nær saa vanskelig mangan Gang som at lære andre; men det er ikke godt at komme frem i Verden for den der har Ingenting; det er bestandig det, der gjør mig forknyt.

Øgelstrup den 5te Febr: 1833.

I denne Aften har jeg faaet Plesners Foredrag skrevet til Ende. De sidste Aftener har jeg haft Leilighed til at skrive ved Lys, da Skrædderen, Jens Wium er kommet igjen, og arbeider i mit Kammer, saa jeg kan see ved det Lys, han bruger. Han kan skrive ligesaa smuk som jeg og langt hurtigere, hvorfor han og skrev en Side for mig.

Alting hvad Folkene angaaer her er igjen bleven rolig. Madammen har dog Magten over Bryggerpigen; naar de

undertiden skjendes en Timestid og Mette skal høre baade det og det om Poul Rygter om Aftenen, naar hun er ude at malke, lader hun igjen Mad: høre noget lignende, Folk sagde om hende, da hun boede paa Borgensgaard, og saaledes jevner det ene det andet.

Øgelstrup den 10de Marts 1833.

Jeg øver mig bestandig i at gjøre Vers; jeg har begyndt paa et Bindebrev til vor Rygter Gravers, saaledes:

Da man skrev Attenhundrede og tre og tredive,
Jeg tog engang en Almanak for derudi at see,
(Da saae jeg hist og her)
Og fandt, at Graversdag den tolvte Marti er.

Jens Wium og jeg har ogsaa gjort et til Madammen paa hendes Geburtsdag, hvorfor vi ogsaa have faaet et godt Gilde; vi drak Chocolate; det er førstegang, jeg har smagt det i mit Liv.

Jeg har endnu ikke sagt, jeg skal herfra til Efteraaret; det vilde vist ogsaa skade mig, da de gjerne vil beholde mig.

Igaar var jeg igjen med Børnene paa Svendsholm; det er rigtignok et Sted hvor Folk kunne nyde sin Skyld.

Øgelstrup den 20de April 1833.

Igaar hentede jeg saamange Æble- og Pæretræer som jeg kunde bære, paa Aaberg. Disse tilligemed nogle af de Grene, jeg nedlagde af det gode Æbletræ i Brinken mellem Øvre- og Nederhaven, har jeg idag plantet her oppe ved Stuehuset, hvor de skulle løbe op og anbindes til Væggene ell: Muren, — saaledes har jeg seet paa Nørrevosborg — saa Folk kunne i Fremtiden sidde inde i Storstuen

Bindebrev: gådebrev, der gives til en på hans navnedag og binder ham til at holde et gilde, hvis gæden ikke løses / Graversdag: Gravers jysk form af Gregers, der er afledt af Gregorius, hvis dag var 12. marts / Skyld: gæld

og plukke Æbler. Der er dog noget, der kan minde om mig, naar jeg drager bort. — Haven er ellers for det første iaar i en ret god Stand.

2den Paaskedag var jeg paa Stadiløe, at besøge min Farbroder Just. Det er ganske deilig derovre; hele Øen er ikke halv saa stor som Vestermarken her til Gaarden, og der ere dog 8 smaae Gaarde; disse tilligemed de to høie hvide Kirketaarne paa Holmsland er det eneste man tydelig kan see; thi Husene og Gaardene i Thim og Stadil Sogne ere ikke større at see til end store Muldvarpeskud. Havde jeg ikke kommet til Stadil Kirke inden Folkene paa Øen vare dragne bort, kunde jeg ikke have kommet derover; thi vi skulle kjøre i over Al: dyb Vand 1/2 Miil.

Min Farbroder sagde reent ud, at han kunde ikke hjælpe mig med Penge til min Oplærelse — hans Børn ere dog forsørgede; hans eneste Datter havde Bryllup 2 Dage før jeg kom der, og hans Søn kan forsørge sig selv, da han har Krigstjenesten overstaet.

Jeg blev en Nat, og Peder Christian, hans Søn, seilede mig over om Morgenen i en Baad.

Der var en overordentlig deilig Pige et andet Sted, hvor jeg var inde derovre; hun kommer vel aldrig mere for mine Øine; jeg har dog tidt tænkt paa hende siden.

Øgelstrup den 8de Mai 1833.

Da jeg igaar gik for at hugge Stænger til Ærterne, kom Tille Bartholin løbende om i Haugen, og sagde: der er En fra Borberg inde med et Brev til Dem. Jeg kom ind og blev ikke lidet forundret da jeg kom ind og saae den gamle Kone fra Hedegaard Huus at staae der i Folkestuen med et Brev fra H. Schou; jeg kjendte det strax paa Haandskriften og Forseglingen.

Da jeg fik det aabnet saae jeg at det indeholdt Underretningen om at jeg skulde til Prøveexamen i Lyngbye den 23de nu i denne Maaned. Jeg har 22 Miil herfra og

dertil. Attest fra Provst Assens og Jepsen maae jeg imorgen see at faae anskaffet. Madammen siger: Jeg maae endeligen stræbe at blive færdig [om] et Aar, at jeg kan komme hertil igjen.

Denne Prøveexamen vil dog vist blive meget værre end en Examen i Skolerne, her hjemme; men naar Bisgaard kunde blive antaget med hans Forberedelse kan jeg vel ogsaa; jeg skal passe paa at tage dygtig Mod til mig, og det har jeg dog aldrig manglet før. Foredraget kan jeg huske det Meste af udenad.

Øgelstrup den 1ste Juni 1833.

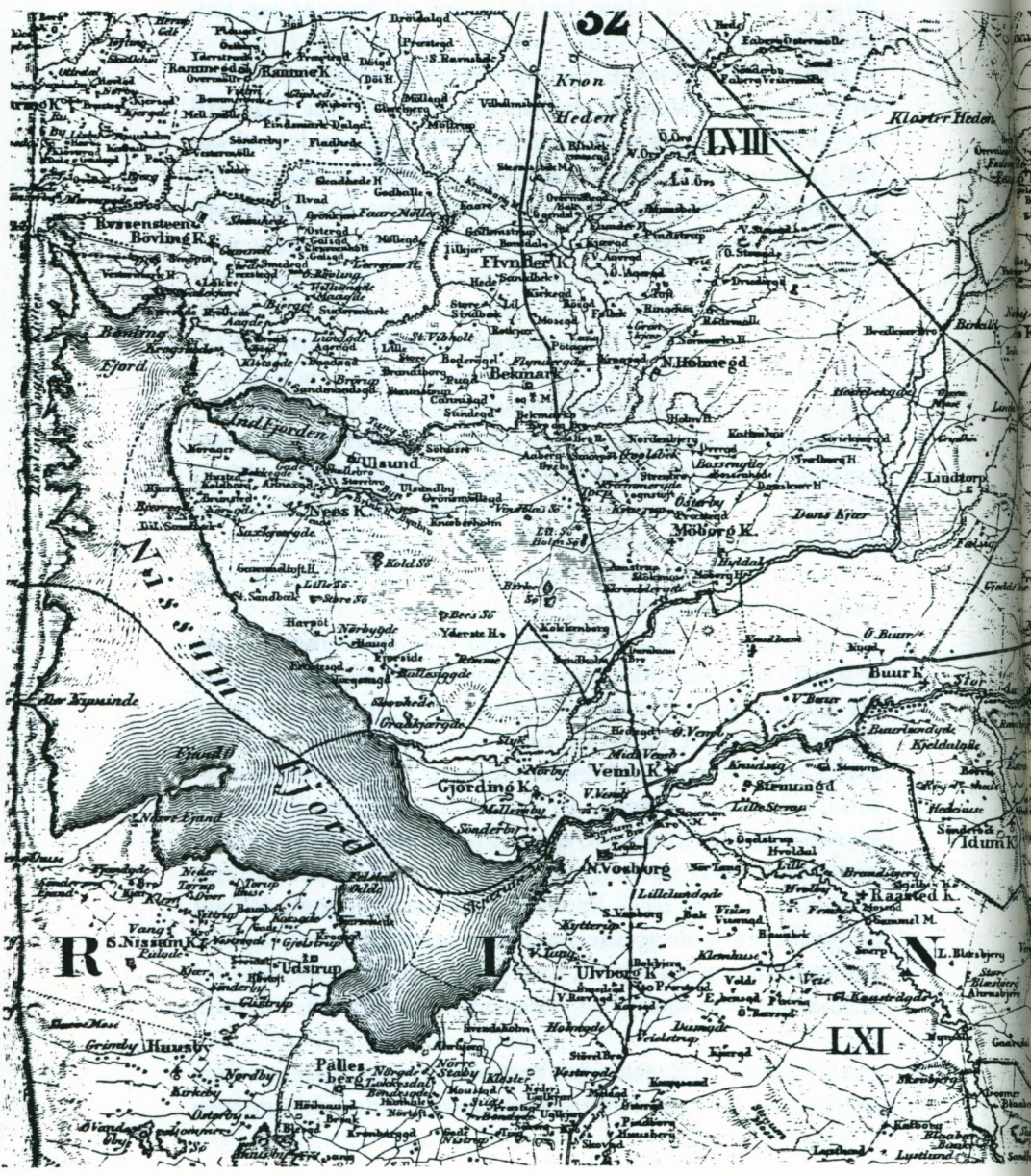
Reisen til Prøveexamen.

(Tiden vil ikke slaae til, at jeg kan faae hele den Reise beskrevet idag; de Dage siden jeg kom hjem har jeg brugt til at hvile ud i, foruden at jeg har arbejdet lidt i Haven; idag vil jeg begynde at skrive lidt om Reisen derned)

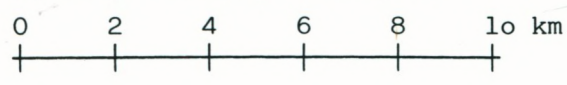
Lørdag Middag den 18de Mai gik jeg herfra, og kom betids hjem denne Aften.

De halvanden Miil fra Holstebro og til Borberg Kirke forekom mig slet ikke lange; men jeg løb ogsaa mere end jeg gik ned over Risum og Hedegaard Agre for at komme til Degneboligen og erfare om det var Sandhed en Mand sagde mig nede ved Albek at Degnens Karl, Thomas Frølund, vilde med derned. Jo det var rigtig; hans Fader var blevet begravet i disse Dage, og nu vilde han efter Degnens Raad ogsaa probere paa at blive Seminarist; han frygtede rigtig, at han blev ikke antaget; men jeg trøstede ham godt; thi jeg vilde gjerne have Een at følges med, og han var saa stor og saa stærk; han kunde forsvare os, om der kom noget paa underveis enten med det ene eller det andet.

Det blev altsaa saaledes bestemt; jeg gik hjem at ligge om Natten, blev Søndagen over og snakkede lidt med min Moder. 'Du maatte ikke vel sætte mere end en halv Spe-

Øgelstrup – Trabjerg – Skave, 1844

Øgelstrup

- Trabjerg
- Borbjerg
- Skave kro

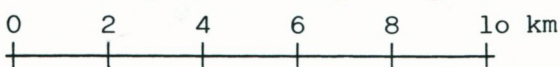
Hagebro kro

Daugbjerg

Skave kro

Skave – Hagebro – Levring/Viborg, 1844

Hagebro kro

Sæbek

Christianspris

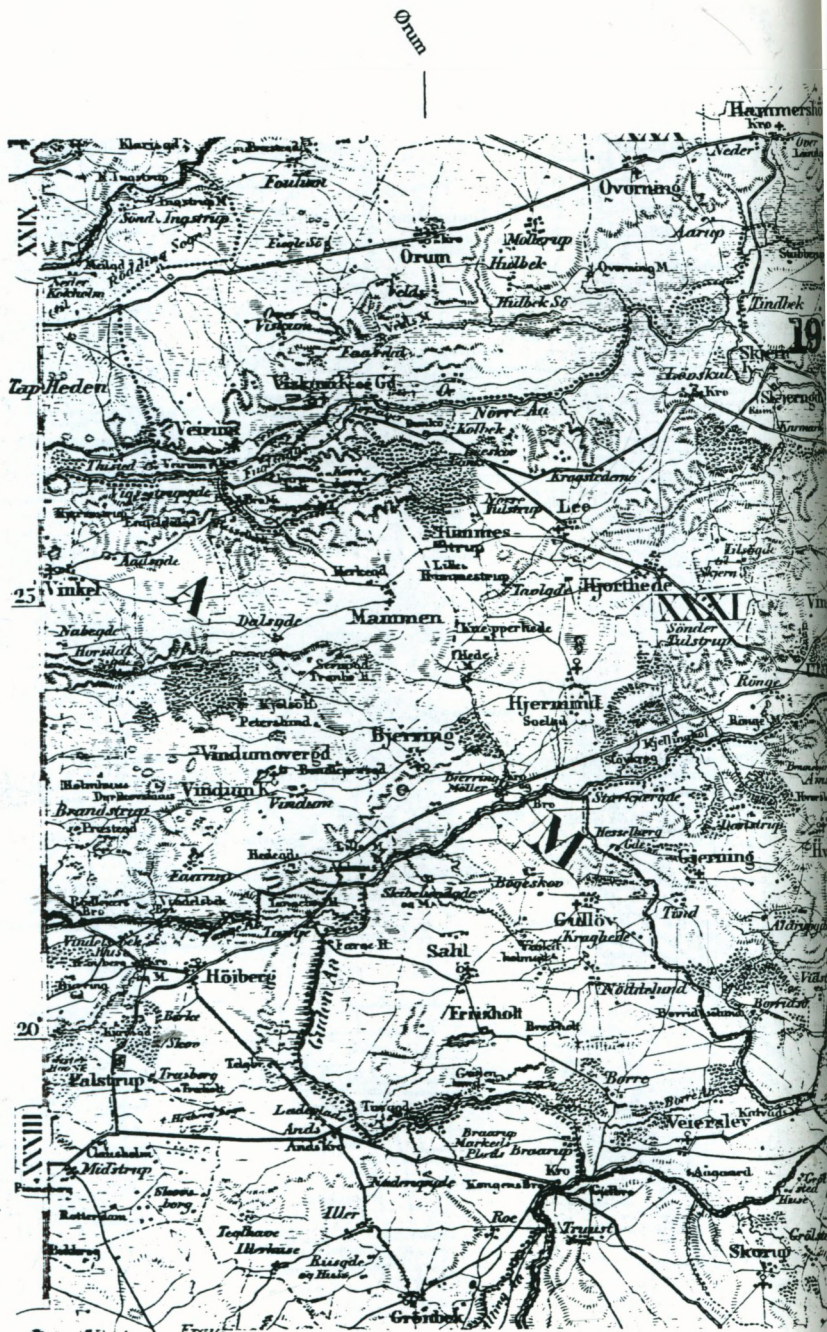

Grønhoj

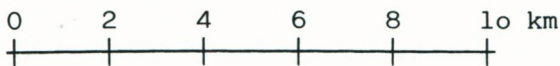
Frederiks kirke

Vium

Levring

Ørum - Assentoft, 1844

Leesten Fousinge Neder Hornbæk Christrup Assentoft

Slyngborg kro

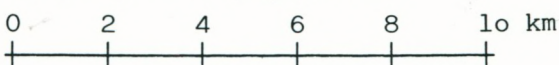
Estrup kro

Auning

Marie Magdalene kirke

Slyngborg kro – Lyngby, 1844

XLIII

24

GRENAA

XLIV

25

Kolind

Albøge

Lyngby

cie til paa denne Reise” — sagde hun — ”Jeg vilde rigtig nok gjerne leve saalænge til Du blev Seminarist, om Vorherre vil unde mig den Glæde — jeg kan nok forsørge Dig med Klæder saalænge, jeg har mit Faar og mine Bie; men heller ikke mere; men lad mig saa ogsaa see Du passer paa; være ordentlig med Dine Klæder — for Guds Skyld hyt Dig for Qvindfolk, og kom ikke for meget i med dem.” (Det snakker hun nu altid om; det behøvedes ellers ikke; thi jeg har dog aldrig haft saa stor Lyst til dem, tænkt lidt paa dem ved mig selv; men heller ikke videre)

Mandag Morgen kom Thomas i blaae kort Trøie, blaae Buxer og gamle Støvler til mit Hjem og tog mig med. Jeg havde de gamle Rigsdalersskoe paa, jeg har kjøbt af Poul her, mine Støvler ere blevne for smaae; jeg fik saa mange Melmader i min Lomme jeg kunde hjælpe mig denne Dag til Wiborg, der skulde vi til inden Aften.

Da vi vare komne igjennem Traberg Østerhede ud til Landeveien, satte vi os paa Veibrinken, da vi kom til Miilpælen med 2 Tallet paa; vi toge en halv Melmad hver, og en Slurk af Pæglflasken Thomas havde med, trak baade Strømperne og Lædertøiet af — Duggen var allerede gaaet af Lyngen — og satte os for at gaae barfodede hele Tiden.

Igjennem Heden til Hagebroe gik vi og øvede os i at tale pønt, naar vi skulde op for Seminarielærerne. I Hagebroe gik vi ind og drak et Glas Øl hver; thi jeg satte mig imod Brændevinen og Mjøden, Thomas vilde have haft — der gik 4 Sk. for os. Jeg blev ærgerlig og satte mig for at jeg ingen Krøer vilde ind i underveis, hvor det kunde forbigaaes; jeg forestillede, at det umuelig kunde gaae an, og at man ingen Penge tjente lettere, end de man tjente ved at gaa Kroerne forbi, det havde jeg hørt siden jeg var lille. Han lovede ogsaa at lyde mig, og var glad ved, at jeg var saa sparsom; det havde han aldrig kunnet være.

Det gik rask for os indtil vi kom til Daugberg, da var det høi Middag, og vi begyndte at blive trætte. Vi vare saa heldige, at vi kom ind til en Gaardmand og fik noget Melk

og Brød og Tilladelse til at ligge i en Seng og sove vores Middagsøvn – det kostede i alt 6 Sk.

Da vi kom op gik Arbeidsfolkene i Kridtgravene; vi havde ogsaa stor Lyst til at see disse. Ved Foden af en stor og høie Bakke fandt vi nogle Aabninger som Ovnsmundinger, hvor vi kunne krybe ind. Der kom strax Nogle, som tilbøde sig at vise os omkring inde i Gravene. Nu gik vi derpaa skraae ned, da vi vare inden Mundingen, en halv Snees Favne; jeg frygtede, der skulde falde Noget ned af det, der hængte over vore Hoveder. Vi gik nu lige ud i Gange, der paa begge Sider vare belyste med Lys i Hængestager paa Væggen. Der var ligesaa koldt dernede ved de bare Fødder som om man havde traadt paa et Stykke Iis.

Karlene, der hugge Kridtet op, har den Maade at følge, for hverken at gaae for høit eller for lavt, at de altid hugge saa langt ned indtil Vælden kommer og saa høit op over Hovederne, som de kunne række med deres Hakker, og saa langt ud til Siderne, som de i Midten kunne staae og række med Armene. Det er langt over hundrede Alen nede under det Øverste af Bakken de saaledes gaae og arbeide, hvor der pløies og saaes over dem, uden at nogen mangengang tænke paa, at de sysle dernede – jeg havde vel hørt det, da jeg var en Dreng, men havde altid troet, at det var noget hjemmegjort Snak.

Naar de nu have hugget saa langt hen, at det bliver for langt for de gamle Koner at bære Kridtet op, hugge de Gange ud til Siderne fra Hovedgangen rundt om, hvor de finde for godt; det er ligegyldigt, hvor der hugges, da det overalt er som en Grundmuur, 1 Qvtr. tyk Lag Kalk og ligesaa tyk et Lag Flint, saaledes bliver det bestandig ved. – Flinten bruge Mændene i Daugberg istedetfor Muursteen i deres Vægge.

Folk maae arbeide af alle Kræfter dernede, da de ellers let kunne fryse ihjel. Ak ja der brændes mange Lys dernede fra een Aarsdag til en anden. Naar en Fremmed dernede kommer ud fra Lysene i Gangen hvor der arbeides, og hen i en anden Gang, er det ikke mueligt at komme op;

man staaer som i en Ovn, maaskee flere hundrede Alen fra den frie Luft, der hviler over og ved Siden af Bjerget.

Vi gave de Koner, der viste os omkring dernede, hver en Lybskilling, hvilke forekom os at være vel udgivne; vi talede ikke om andet end disse Kridtgrave den halve Vei til Viborg.

Da vi halvanden Time før Solens Nedgang, kom Byen saa nær, at vi kunne see de to høie Taarne paa Domkirken stikke frem over Heden, kom en saa forskrækkelig Regn med Torden og Lynild, at vi bleve pladskvaade inden vi naaede denne Jyllands gamle Hovedstad. Naar vi kom om ved et nogenlunde stort Huus, som et Par, der ligge uden for Viborg Port, forestillede vi os, at saaledes maatte vel omtrent Seminariet see ud.

Thomas havde en Slægtning, Christen Schou, der var Spekhøker i Viborg og hos ham skulle vi logere. Han havde noget udmærket Øl — 4 Sk. Flasken; vi drak 4re Flasker, og faldt derpaa isøvn i en deilig blød Seng, hvor vi sov til det blev høi lys Dag.

(Jeg kan ikke godt see at skrive mere nu; Resten skal jeg have skrevet imorgen det er Søndag; Madammen har ikke været hjemme i Eftermiddag, og derfor listede jeg mig til at skrive dette)

Fortsættelse. Øgelstr: d: 2den Juni.

Efter at vi havde forladt Wiborg — vi gave 1 Mark hver for Logie — kom vi, efter at være kommen forbi Søen og en Mølle ved Enden deraf, over et Stykke Hede 2 Miil lang. Det eneste vi havde at fornøie os ved paa hele den Vei vare de deilige nye, malede Milepæle; derved kunde vi akkurat see, hvor lang Tid det tog at gaae hver Fjerdingsvei; der var kuns 2de smaa Huse at see paa al den Vei; Thomas bemærkede, at det var rigtigst at flytte den halve Deel af Viborg der ud paa Heden.

I Kanten af Heden var den første Bye vi kom til Ørum,

hvor der var en Kroe; længere mod Øst forsvandt Lyngen; Trætoppe og Kirkespirer stak op rundt omkring imellem de grønne Agre. Thomas vilde — jeg var just ikke oplagt dertil — ind i Kroeret og have Gammeltøl. Da jeg ikke havde smagt det før lod jeg mig beqvemme; det smagte af Skillingen — 6 Sk. et Kruus — Kroermanden — en Bonde, der meest sad ved Bordenden — tørrede i de rødkantede Øine og saa skjævt til os, da vi kuns tog 1 Kruus og ingen Dram; vi listede os over nogle deilige Marker imellem Skove til alle Sider bestandig. Der kom mange Vogne, der kjørte til Viborg, men ingen til Randers.

Da vi kom til Hammershøi Kroe vilde jeg bestemt ikke ind, hvorfor vi da ogsaa gik forbi; men fortrød det siden; thi da vi noget efter kom ind til en Mand og vilde have noget at spise, maatte vi gaae sultne bort; de sagde, de solgte aldrig noget. Vi havde denne Dag ikke faaet andet end et Par Suurbrød, vi tog med fra Wiborg, og det Kruus GI: Øl i Ørum Kroe. Vi vare saa trætte, at da vi kom til den Milepæl, der staaer "4 Mile" paa lagde vi os ned derved for at sove lidt.

Da vi vaagnede, var Kl. 2, og vi vare saa stive, at vi knapt kunde røre et Lem, da vi reiste os. Vi lagde os igjen; men vare saa lykkelige, at en tom Vogn kom og kjørte til Randers, hvorpaa vi kom op; vi smede os ved Siden af hverandre i Bagkurven, og lagde os tilsøvn; men jeg vaagnede snart, da Vognen skumplede; Pladsen var snever til 2 paa Sædfjælen, og jeg havde Lyst til at see de prægtige Steder, vi kom om ved.

Der laae den deiligste Herregaard med Søe, Skov, Eng, Krat og Bakker ved; jeg fik det ikke rigtig betragtet, da der var saameget, og vi kom der saa hurtig forbi. Længere hen tæt ved Randers laae Nederhornbek — jeg saae en Gaard med Grundmuur, hvorved var en Have halv saa stor som Rydhauge Have, med over 1000 podede Frugttræer i en Planteskole; dette Syn drev Søvnens af mine Øine, og jeg havde dem nu ene henvendt efter Vrimmelen af de røde Huse i Randers.

Da vi kom uden for Porten, sagde Karlen, der kørte, om vi ville nu staae af; vi adløde, og lode vores Fodtøi – Hoser og Skoe – blive, indtil vi vare komne ned. Karlen sagde: ”A skuld ha noet for de I har kjørt” – ”Hvormeget skal det være” – ”2 Mark af hver” sagde han. – Jeg blev halv forskrækket, og sagde at det kunde vi ingeni lunde komme ud af – ”Ja saa faae I heller ikke Jer Fodtøi – hyp.” – Vi kom da ud med de 4re Mark thi vi kunne jo ikke være heel barbenet. Jeg blev ærgerlig og vilde ingen Steder ind i Randers; havde jeg troet, det skulde have kostet saameget, havde jeg brugt mine Bene.

De 2 Mark glemte jeg dog noget, over al den Herlighed, jeg saae omkring Randers, saa deilig som der er beplantet med Alleer op til Chrstrup. Denne Bye er ligesom en anden lille Kjøbstad. Der er da heller aldrig den mindste Sammenligning imellem Øster- og Vesteregnet – En, der aldrig har været østen for Wiborg, kan ingen Forestilling gjøre sig om de Byers Størrelse der, og saa tæt som Huse- ne ligge sammen.

Vi strøge afsted med Hovedet fuld af Forundringer ud af Veien, og lavede til at gaae den største Deel af Natten. Den første Bye vi kom til var Assentoft. Gaden – den var ikke pikket som i Kjøbstæderne – var en halv Fjerdingvei fra den nordre til den søndre Ende. Vi gik op til denne Ende, da vi fik at vide, at Smeden, der boede, havde en Søn paa Seminariet.

Smeden stod i Gaarden og da han hørte, at vi ville til Lyngbye kom vi ind og gik Ostsmørrebrød, det Første vi havde faaet gratis underveis. Vi slugte det i os det Første vi kunde, gik rask, da vi kom ud, og 1/2 Time efter Solens Nedgang traf vi paa et lille Kroested, der hedte Slyngborg – disse Navne klinge saa underligt, naar man ikke er vant til at høre dem – vi standsede, og gave os i Snak med Kroemanden, der stod i Skjorteærmerne udenfor. ”Skal vi ikke blive for inat” sagde Thomas – vi havde dog bestemt at gaae lidt længere; men Jorden blev kold ved Fødderne. For en Forsigtigheds Skyld spurgte vi, hvad Sengen

kostede for hver at ligge i. — ”4 Sk.; men ville I have en honet Seng koster den jo lidt mere” var Svaret. — ”Da kan det vel aldrig løbe saa høit op for en Seng” sagde min Følgesvend; han var altid stor Karl. Jeg syntes nok vi kunde have lagt i den simpleste; men efter at vi havde faaet Fødderne vadskede af, bleve vi viste op i et grumme pen lille Kammer, og faldt snart hen i en rødstolpet Seng.

Jeg drev min Kammerat op da Kl: var 5; Kroermanden sad da oppe nede i sin Seng og drak Kaffe; vi fortærede en Portion Smørrebrød; vor Betaling blev 24 Sk.

Da vi kom ud paa Veien — Duggen var gaaet af, Solen skinnede, Taagen var trukken op; vore bare Fødder baskede i de leerede Hjulspor — spurgte vi de vi mødte om hvorlangt der var til Lyngbye; men Enhver svarede omtrent: ”De ved a slet int hvor er”. Det var knapt vi kunde forstaa dem, saaledes jog de paa med Snakken.

Jeg længtes efter at see Gammelestrup, den største Herregaard i Jylland, den vidste jeg, at vi kom om ved. Hver Gang vi saae en høi Bakke paa Veien, tænkte jeg, naar vi nu komme op ad denne Bakke, saa kan vi see den; men vi kom over mange Bakker, der kom ingen Herregaard tilsynne. Nei Veien er lang, naar man skal gaae den ind. Omsider kom dog Spirene af de høie Taarne frempippende; havde det ikke allerede været saa høit op paa Formiddagen — det var et langt Stk. Vei der var tilbage — vilde vi have været noget nærmere derved og betragtet den nøiere.

Vi begyndte at længes efter Kroeret, vi vidste der laae i Nærheden — der kunde aldrig være meget tjent ved at gaae Kroerne forbi i denne fremmede Egn; det kunde gaae os ligesom det gik vesten Randers — Føddernes Ømhed glemte vi for at have Øine efter Taarnene paa Gammelstrup. Kroen kom omsider nede mellem endeel Træer sydøst for Gaarden. (Saadan Beliggenhed lider jeg godt, naar Stedet ligger indsluttet af Skov paa alle Kanter, og en lille Bæk løber mellem Træerne om ved Haugediget eller Gjerde, som bruges meest i Østeregnen)

Ligesom vi kom til Broen over den Bæk, der løber om ved Kroen, kommer en Postvogn rullende hen ad Veien. 3 pene Herrer i Cheniller og en Kudsk i Kudskklæder – saavidt jeg husker med Stjerne paa Hatten – sadde derpaa. Aldrig saasart havde de holdt i Gaarden, førend vi hen og spurgte – i det Haab at kjøre et Stykke af Veien med – hvor denne Vogn vilde hen. – ”Til Lyngbye” var Svaret. Af bare Glæde, dog ikke uden lidt Ængstelse – vi troede muelig det havde været nogen af Seminarielærerne – løbe vi ind i samme Stue – Storstuen – som Herrerne, og bleve staaende ved Siden af hinanden – vi skulle jo holde sammen – omtrent midt paa Gulvet nærmest Døren. Jeg havde slængt mine Hoser og mine Skoe over Nakken; Thomas stod med hans Støvler i Haanden; de andre spadserede med Hænderne i Frakkelommerne fra det ene Hjørne i Stuen til det andet; det var som i et Speil saaledes skinnede Solen paa deres Frakker, naar de vendte dem for Vinduene.

Vi havde sagt dem, at vi reiste samme Vei som de, og deraf tænker jeg de forklarede, hvorfor vi bleve staaende. Den største og den mindste af disse 3 vare Brødre. Ved Indtrædelsen i Stuen havde de indkrævet 1 Flaske Gammeltøl; men da den Store smagte, sagde han, at det var ikke til at drikke, det var suur, ikke saadan som det de fik i Rønners:

”Hvad Satan skal vi gjøre ved det? – Hu ha! – Nei jeg kan Satan miste mig ikke faae det i mig”; de andre sagde det samme.

”Lad mig saa smage det” – sagde Thomas, hvorpaa han fik det, tog en vældig Slurk – jeg smagte det ikke – roste det og sagde, det var netop saaledes Gammeltøl skulde være.

Nu spurgte de Kjørende hvorfra vi vare.

”Nede fra Holstebro Kant, fra Borberg Sogn”.

”Og hvad vil De til Lyngbye efter?”

”Til Prøveexamen” svarte vi.

”Da ville vi ogsaa til Prøveexamen” sagde den Store.

Bevares! tænkte jeg, kommer der saadanne Folk til Prøveexamen, langt penere end Herredsfogdens Fuldmægtig i Holstebro.

”Vi maae vel ikke kjøre et lille Stykke med ud paa Veien” sagde Thomas.

De saae til hinanden og til vore bare Fødder, rystede paa Hovederne, og endelig sagde den store:

”Jeg troer det vel ikke; vi have leiet Vognen, vilde gjerne tidlig dertil; min Broer har noget at afgøre med Plesner og jeg har noget at aftale med Krarup – hvorfor har de ikke selv leiet en Vogn, er det at gaae saa lang en Vej”.

Vi svarte Intet.

”Troer De, De bliver antaget” – spurgte den Lille – ”det skal være reent bandsat iaar dernede, der er over 30 anmeldte foruden de der ere antagne hjemme; havde man først været der, blev det vel ingen Sag for at komme derfra; men det vil nok ingen let Sag blive iaar at blive antaget”.

”Det bliver der vel ikke noget iveien for” – sagde jeg.

”Hvormeget har De da læst?” spurgte han videre.

Jeg vidste ikke der skulde læses noget.

Han blev ved: ”Har De læst Grammatik?”

”Nei!”

”Hvormange Afdelinger i Fædrelandshistorien, De har da læst noget?”

”Ingen!”

”Hvormeget i Geographien?”

”Intet!”

”Hvorledes tænker De saa De bliver antaget”.

”Jeg tænker, jeg kan lære det dernede paa et Aars Tid, saa er det jo tidlig nok”.

”Hvad Satan tænker De at gaae ud paa et Aar og har intet læst af Bøgerne; jeg har nu læst paa det altsammen i 3 Aar, og kan maaskee endda faae nok med det at gjøre i et Aar.”

”Saa kan De da ogsaa Boisens Bibelhistorie, Foredraget og Arithmetikken?” – sagde jeg.

”Nei det begynder man ikke gjerne paa inden tilsidst; kan De det, det er vist noget af det strængeste.”

”Ja er det det strængeste, saa bliver, der aldrig stor Fare ved det andet” – lod jeg mig forstaae med; jeg begyndte derved at faae Mod.

Det randt mig ogsaa itanker, at det var upassende, vi stode der med bare Fødder; men det var for sildig at trække noget paa.

”Hvad har De læst” – sagde de til min Kammerat.

”Jeg har slet intet læst”.

”Slet intet?”

”Nei!”

”Mener De da, De bliver antaget iaar?”

”Kom lad os gaae” sagde Thomas og rykkede mig i Ærmet; jeg adlød; vi travede ud ad, saa Hoserne slyngede fra den ene til den anden Side paa Ryggen.

Da vi kom et Stykke udenfor, [og] Ingen kunde høre hvad vi snakkede blev han ret ilde tilmode.

”Det var en deilig Plads – begyndte han – at komme herved og ikke blive andet end Naer for de Andre; gid jeg havde været vel hjemme igjen”.

”Kom nu” sagde jeg, og ilede det stærkeste jeg kunde; jeg frygtede, han skulde vende og gaae tilbage igjen.

”Enden bliver da, at de leer af mig imorgen allesammen, og saa kan jeg drage hjem; jeg skal ikke komme her saasnart igjen; det var ogsaa noget dumt for mig, at tage herved, og har ikke læst noget; det var Degnens og Din Skyld; kunde Du dog staae Dig, der kunde een af os komme fra det med Æren.”

”Ja stræb nu og kom (Fødderne vare ømme) det kan blive godt; kan Du ikke blive antaget iaar, saa et andet Aar.”

Jeg trøstede ham med, at det var godt vi ikke kom til at følges med de Kjørende, saa kunde vore Penge snart have gaet.

Det lakkede ad Middag; vi maatte stræbe, om vi skulle til Lyngbye førend Aften. – Der ligger en lille Bye søn-

den for Auning Kirke tæt ved Veien; i den største Gaard der gik vi ind; en flink Kone tog imod os baade med Spise og Drikke; vi fik 1/2 Pægl Mjød tilmands førend vi tog vor Middagssøvn i Overstuen og ligeledes, da vi kom op igjen; det var meget bedre end have sat sig i Kroeret. Her kostede det kuns 12 Sk. ialt.

Vi kom igennem mange deilige Skovegne, om ved en pen Herregaard, der kaldtes Ryomgaard. "Havde vi eiet saadan en Gaard, sagde Thomas, saa kunne vi nok have kommet til at kjøre med de Herrer nede i Kroeret."

Hver Kirke, vi kunde see langt borte, med et stort Taarn tænkte vi saae ud som Lyngbye Kirke. Vi kom igennem een Kirkebye, der havde saadan et deiligt Navn; jeg glemmer det aldrig; det hedte Marie Magdalena, formodentlig opkaldt efter et Fruentimmer. Det smukkeste der ved var dog Kirkegaarden, hvor Veien gik tæt om ved. Man kunde næsten ikke see andet af Kirken end det Øverste af Taarnet, saa tæt og saa høit vare Træerne omkring ved Kirkegaards Muren sammenvoxede; der hængte ogsaa adskillige Grene ud over Kampestenene ligesom de ordentlig grebe efter at naae Jorden, eller viske Duggen af Græsset.

Kl: 3 kom vi til Colind — en Mand i dette Sogn har undertiden 30 Bistader — her fik vi atter Melk og Brød i en Gaard — førstegang hørte jeg der en Stueklokke slaae paa Fjedre. — Glade bleve vi, da de langt borte viste os Taarnet af Lyngbye Kirke; vi skulde først om ved en anden Kirke, Albøge, Annexet til Lyngbye. Vi gik i denne Bye, at forhøre om vi ikke kunne faae Qvarteer der, hvis der ingen var i Lyngbye; vi fik Lov at komme igjen om vi ville.

Nu gik det rask ad Lyngbye til, der stod noget prægtigt Kom ved Veien, andet agtede vi ikke, forresten saae vi meest efter det brede Kirketaarn.

Da vi kom ind i Byen og saae de mange pene Seminarister gaae der op og ned frem og tilbage paa langs og tværs ad Gaden — de fleste havde den Skik, jo nærmere de kom

mødt alle, men da den blev smagte, sagde han, at det
var ikke det at smikke, det var smide, alle sandt som
det var sig; Derimod: "Juni" talen skal vi gøre
om det? - "Juni" ja! - Det jeg kan talen miste mig,
ikke sandt det i mig; da andre sagde det samme. Det
mig saa smagte det. Sagde Thomas, for god fan det
vel, sag om udtalig blinde - jeg smagte det alle - og
da det og sagde, det var vel og sandt som Gammelet,
at skulde være. Nu sagde da Gjennems forfra vi
varer: "Hvad fra Holstebro land, fra Borberg Sog,
- "Lyf sandt vil da til Lyngby afhan" - "Lil prion
agamen, sandt vi. - "Da vilde vi aggen til prion
aman, sagde den Hori. Herrens! kendte jeg, kan man
der sandt som Lille til prionaman, langt gannet
om Gjennemsfagene det i magtig i Holstebro. "Nimen
mit ikke hjer at lille Hylle man ind god, Derimod
Thomas. - De saa til finansiering og til nord Lars
Larsen, og skulde god Gjennems, og sandt sagde
den Hori: "Jeg kan det vel, blinde" - "vi fandt land
Boguen, vilde gjennem tidlig det alle, min blev for os,
gab at afjorde mit Thomas og jeg saa sagde at afsted
mit Thomas - forfra saa ind ikke selskabet ind Hori,
og det at god saa lang ind Hori. - "Vi sandt
Lille - "Hori da, da bliver antagelig fjergede
Lille. "Det skal man om sandt landstet ind Larsen,
der er over 30 nummerede prioner ind Hori antag,
og gjennem; sandt man først antag, blev det
mit vel mig, det sag, blinde ind at blinde antag,
get. - "Det blinde ind vil ikke noget ind ind for
- sagde jeg - "Gjennemsagt saa da da det. "Hori
de saa ind. - "Jeg vil det ikke den Hori land
magte. - "Jen blev ind: "Jen da det Gjennems
- "Hori. - "Gjennemsagt Afstinger i Lidenlandt.

distovind, Da saa du løst noget." - "Ingen." - "Hvad
noget i Gængsfigur?" - "Intet." - "Hvad lader du
saa Da saa Du bliver udlagt." - "Jeg tænker, jeg
kan leve det dagens god at Aars, saa er det vel
sig selv." - "Hvad tænker du, at gøre ud'gaa af
Aars og saa intet løst af sig selv, jeg saa mig selv
gaa det all' sammen i Aars, og saa maatte andet faad
net med det at Aars." - "Saa kan Du i sig
saa Boism' til det løst, Saa noget og i det løst
- Jaga jeg. "Nai det begynder man ikke gjennem gaa ind
Saa til sig, kan Du det, det er mig noget af det løst
gaa." - "Ja er det det løst, saa bliver, det al' sig
Saa Saa mig det løst, - det jeg mig først saa mig
jeg begynder sig med at faad det." - "Det var det mig
og saa i det løst, at det var sig selv, vi stode saa
mig bare Saa, med det var for sig selv at det løst
noget gaa. "Hvad saa Du løst, saa er det mig
Saa med." - "Jeg saa det intet løst." - "Det intet."
"Nai." - "Saa med Du da, Du bliver udlagt saa." -
"Saa kan er gaa, saa Saa og Saa mig. Det
med, jeg al' det, vi kan det i det, saa sig selv
gaa for saa mig det saa med Saa gaa Saa. Da
vi kan det Saa i det løst, Saa med et Saa
mi Saa det Saa saa med det Saa. Det var
er Saa Saa. - Begynder saa - at kom med saa med
og ikke blive med med Saa for det Saa, gaa jeg
Saa med det Saa Saa. - "Saa mig, saa
jeg, og Saa det Saa Saa, jeg Saa, jeg Saa,
Saa Saa mig og gaa Saa Saa. - "Saa
Saa da, at da Saa af mig Saa Saa, og
Saa Saa Saa Saa, jeg Saa Saa Saa Saa,
Saa Saa, det var Saa Saa Saa Saa, at
Saa Saa, og Saa Saa Saa Saa, det var Saa Saa
og Saa Saa, Saa Saa Saa Saa, det var Saa Saa
af er Saa Saa Saa Saa. - "Ja Saa Saa og

til det Sted, hvor de vilde gaae ind, jo stærkere løbe de, og gave tilsidst en 2 ell: 3 Spring; det kommer af de ere unge og raske, ikke fortrællede, have Hastværk med at komme ind at læse, eller ogsaa deraf, at der for det Meste er opad til alle Dørene, og de da ligesom Hestene op ad en Bakke ile for at komme over det Strængeste — Vi saae heller ikke uden simple ud imod dem, saae slotten om til dem, og ilede ad Præstegaarden for at vise Plesner det Brev, Schou havde skrevet med os, tillige med min Attest fra Provst Assens. Plesner talte saa godt med os, at jeg fattede Mod til hele Examenen; ham var jeg ikke bange for at svare. Der vare ikke andre Seminarister vi kjendte end Anders Skaderiis; han kunde kun skaffe Logie til Een, og derfor vendte vi uden Ophold tilbage [til] Albøge endnu førend det blev mørk.

Fortsættelse. skrevet 3die Juni.

Denne Nat sov jeg ikke rolig, og jeg havde ingen Umage med at faae min Reisekammerat op, da Kl: var 5 om Morgen. Efter at vi havde faaet et Par Bid til Frokosten tøvede vi heller ikke inden vi drog ad Lyngbye — Kl: 6 vare vi der.

Ikke en Seminarist var at see paa Gaden; Bønderne trak først deres Køer ud. Den første rødstolpede Gaard vi kom til vestest i Byen toge vi ind i, for om mueligt at finde Seminarister; vi traf det heldig nok; een laa skraas over en Seng, med det ene Been uden for Stokken; en anden sad op i Kakkellovnskrogen og læste; jeg gav mig stærk i Snak med dem baade om det ene og det andet; den ene, som der sad op, meente det havde ingen Fare med at lære sine Ting, naar man var flittig; han hedte Kilskou, den anden hedte Jepsen.

Vi gik derfra op paa Gymnastikpladsen — den Plet hvor denne Underviisningsgjenstand foretages tæt uden for Seminariehuset — der var en grumme Tummel; de gamle Se-

minarister bandt de nederste Ender af Tougene ved Klavremaskinen sammen, satte dem paa Knuden og slyngede, saa hele Maskinen gik frem og tilbage. Jeg frygtede de skulle pege Fingre ad mine gl: Skoe; men der var slet ingen der saae efter dem; Thomas holdte sig omkring ved Udsiden.

Da Plesner — en meget høi, rank, sortladende, rask Mand i en bruun Frakke — kom, og raabte os op, var jeg den 4de paa Listen; den 1ste heed Gretttrup; efter denne Liste satte vi os ved Bordene; alle Seminaristerne stode imidlertid paa Gulvet med Psalmebøger. Det første Vers af 486 blev sjungen; men saadan Sang som der var; det var virkelig skjønnere for mig at høre end da jeg engang stod paa Holstebro Kirkegaard, og hørte Orgelværket der, eller da jeg hørte det i Høiberg Kirke; det kunde næsten gennemryste og sætte Mod i mig.

En efter anden kom vi om til Plesner, der sad paa Kathedret, og hørte os i Religion og Bibelhistorie. De 3 forved mig skilte sig ikke for godt ved deres; de satte mig ingen Frygt i; jeg fik det Stk. om Skrøbeligheds Synd i Lærebogen, og da jeg var færdig, saa jeg Seminaristerne, som stode i den anden Ende af Stuen, hvidske til hverandre: ”Han er vis paa, han bliver antaget.” Det Stykke jeg havde kunde jeg akkurat huske at forklare efter Foredraget.

Da vi vare færdige med dette — de Fleste svarede godt; men det er da heller ingen Sag for at svare denne Mand — kom den anden Lærer, Krarup, og satte sig. For ham læste jeg i en stor Bog — jeg kan ikke huske hvad den kaldtes, det var saadan et galt Navn — men det blev galt med Grammatikken; jeg kjendte ikke andet end ”Hovedord, Beskaffenhedsord, Gjerningsord og Talord” ”i” vidste jeg ikke hvilken Taledeel hørte til, og da jeg hverken gav Historie eller Geographie an, blev jeg snart færdig med ham. Mange kunde meget baade af det ene og det andet, jeg aldrig havde tænkt paa.

Det var bleven Middag inden alt dette fik Ende. A. Skaderis gjorde Anstalt for os hos hans Vert, at vi fik et

Maaltid Mad for Betaling.

Om Eftermiddagen kneb det haardere – da skulde Regningen holde for; mit blev rigtig; det var ikke andet end simpel "RegulaDTri" og "Brøk". Saa kom "Stiil". Vi fik en Opgave: "*Hvilke ere de vigtigste Pligter, der paaligge en Skolelærer?*" Jeg fik kuns halvanden Qvartside fuld, og da jeg var temmelig forhippet kan jeg nu aldrig huske et Ord deraf. Mange af de andre havde nok med at gjøre at faae den første Side fuld. Det varede altsammen kun et Par Timer, og derefter kom 3die Læreren og skulde prøve os i Sang. Han spillede paa en Violin, derefter skulde vi synge, og kunde vi ikke dette, sang han "la-la-la-la" det ene høiere end det andet; dengang kunde jeg ikke, kom han nu kunde jeg dog synge det; der vare dog mange ligesaa ringe dertil som jeg.

Examen var dermed forbi, og da jeg kom udenfor løbe mange Seminarister mig imøde, gratulerede og sagde "De er vis paa at være antaget" – Det var mig forresten ligemeget.

Inden jeg drog hjem, skulde jeg op til Krarup og have et Brev med til hans Broder, Præsten i Naur; jeg var altid i Spidsen, Thomas kom lidt sloten bagefter, naar jeg gav mig i Snak med Seminaristerne nede i Byen; da vi kom til Krarup, gik det herligt; han sagde det samme til mig som Seminaristerne, og da han fik at vide, at Thomas tjente for Arbeidskarl spurgte han: "Har Du ikke Lyst til at tjene mig? saa kan Du læse hos mine Seminarister – (de han har i Kost) – om Aftenerne i Vinter." Jeg glædede mig til, at det kunde skee, da jeg gjerne vilde have ham derned, der kunde være Een, jeg kunde have lidt Roesomhed af; han forlangte en 14ten Dage at betænke sig i, saa vilde han skrive Krarup til om sin Beslutning.

Nok saa glade ilede vi ud paa Albøge Veien; vi vare halv om halv i Speculation om, at jeg skulde logere der til Vinteren.

"Gudskelov! det gik dog saa godt, som det gik – sagde min Reisekammerat – det kan blive godt altsammen; a

havde troet de andre i deres Klædes Frakker havde kunnet meget mere — den Store kom jo slet ikke bedre fra 'et end a — nu kan vi gjen snak vor egen Maal igjen — nu blive de vist ikke saa vanskelige at komme til.”

”Ja! Gudskelov! det gik som det gik — sagde jeg — nu skal jeg nok see at læse saaledes jeg kan holde Skridt med de Karle.”

Jeg havde kjøbt 4re Bøger dernede; de, jeg mangle, kan jeg altid faae, saavel som Kost og Logie, naar jeg kommer derned, hvis jeg faaer nogle Penge.

Der var en grumme Forskjel paa vore Følelser, da vi kom til Albøge denne Aften og Aftenen i Forveien. Vi havde ogsaa som godt var faaet Appetit til Maden; Thomas spiste næsten en heel Fad Grød; dem gjorde jeg ingen Skade — Ole Lukøie kom ikke til mig førend jeg havde hørt paa min Sovekammerats Snorken en halv Timestid; det Meget jeg havde hørt og seet blandede sig imellem hverandet, og forjog Sønnen; jeg veed ikke hvilket jeg var meest enten glad eller bedrøvet, naar jeg tænkte paa Fremtiden.

Solen var et godt Stykke oppe, da vi vaagnede; vore Hoser fik vi stoppede da de vare slemt i Pjalter underenden, og da vi havde betalt vore Qvarter — 20 Sk. tilmands — og faaet Fødderne vadskede i Brændeviin, samt spiiist en ordentlig Davre, forlode vi denne Bye og ilede ad den Vei vi vare komne.

Slutning. skrevet 4de Juni.

Vi havde nok at snakke om paa Hjemveien; det skulde have en Jevning det vi kunde huske. Da vi kom forbi Colind, kom Vognen, vi traf sammen med i Gammelestrup Kroe; jeg passede mig selv; men Thomas løb en heel Fjerdingsvei efter Vognen; talte om Examenen og om at han eiede omtrent 3000 Rbr.; derved kom de til at respectere ham; men da han var i Vadmels Klæder, bøde de ham ik-

ke til at kjøre. Der var en Ridende, Carøe, som fulgte med, han kom ret godt fra Examen, bliver vist ogsaa antaget.

Det blev høi Middag inden vi naaede vort gode Bedested i Auning Sogn. Vor Middagssøvn til Kl: 3, vor Spise, Suurmelk med Fløde paa, vor Drik, Mjøddramme fik vi der, og kom derfor først til det omtalte Kroe Kl: 4. For at høre om de Kjørende havde været der, og hvorledes de vare tilmode, toge vi ind; men en Jomfru som gik der — hun var ellers ret kjøn, havde hun ikke seet saa suur ud — vilde ikke paa nogen Maade indlade sig i Snak med os. Da vi betalte den Snaps vi havde indkrævet smede vi et Markstykke, som til Uheld trillede paa Jorden.

”Der behøvede jeg rigtig nok ikke at tage den” sagde Jomfr:

”Da er den da værd at tage op” bemærkede Thomas.

Der var ingen Ting som syntes at holde paa os for at vi skulle tøve.

Da vi kom til Slyngborg bleve vi enige om, at vi skulle ”tjene Penge” og hvilede derfor heller ikke inden vi kom til Randers. Lysene vare der tændte; Vægterne raabte: ”Vor Klok er slagen elleve” inden vi kom ud ad Vesterport. Vægterne maatte tilsidst vise os derud, da vi vare ukjendte. Vor Beslutning at gaae og fornøie os hele Natten med Milepælene, tabte sig ikke saa lidt, da vi kom udenfor Byen. — Vi havde bestemt at ville være hjemme næste Aften, Aftenen før Pintsedag — men det kunde ikke hjælpe at gaae tilbage igjen, da der ikke vare andre oppe end Vægterne.

Ved Hornbek saae det galt ud; der skilte Veiene sig ad, og vi kunde ikke see, hvad der stod paa Veiviserne, derfor besluttede vi at blive i Byen; vi raabte 2 Steder, 3 Steder. Nei! der var ingen, der havde Leilighed at laane os Huus; altsaa skulde vi videre; vi frygtede baade det Levende og det Døde; alt det Behagelige vi vidste der skulde være saae vi intet af. Den rette Vei traf vi dog og blev gaaende saadan en Timestid, og kom da til et deiligt i Vinkel bygget

rødstolpet Huus. Jeg syntes det var Fjerdedelen af Veien til Viborg vi nu vare komne; Alting trykkede os; vi bankede paa, Ingen vilde lade os komme ind; men endelig kom Manden i Underklæderne ud og gav os Lov til at ligge i Loen mellem nogle Tagkjerve. Vi ønskede blot at have haft noget Høe; men Husene vare tomme paa denne Aarsens Tid.

Om Morgenen Kl: 5, da vi mærkede Folk rørte sig, knubrede vi af Kulden, gik op og vilde have noget at varme os paa. Thomas bad om vi ikke maatte gaae hen i Sengen og lægge os en Timestid. Manden – hverken ham eller Konen vare ret gamle, vel henved de 30 – gav endelig Lov, da han hørte, hvorledes vore Tænder klamrede; men Konen murkede baade fordi hun ikke kunde faae gjort reent for os og vi vilde have Kaffe. Vi lode som vi aldrig hørte det; men skyndte os hen under Dynen i Sengen, der var ligesaa varm som da Manden og Konen gik deraf; Ingen var heller istand til at drive os op førend Kl: 9.

Dersom vi da skulle til Borberg denne Dags Aften eller Nat kunde det ikke være for tidlig at skynde sig. Til vor store Forundring saae vi, da vi kom udenfor at Randers laae saagodtsom tæt østen for os; al den Vei vi havde gaaet og trasket først om Natten var kun 1/4 Miil. Haabet om at komme til Veiene denne Dag begyndte vi at lade fare, og vi kom derfor heller ikke længere end til Leisteen da Folk trækkede Køerne hjem om Middagen; nu satte det paa med saadan en øsende Regn, at vi ikke kunde komme derfra førend Kl: 3 – vi opholdte os i en stor Gaard østen for Veien, spiste med Folkene, og laae i Staldkammeret; Thomas vilde spøge med den Pige, der kom og kaldte paa os, da vi skulde op; han kildrede hende i Siden.

For at prøve, hvad vi duede til blev det vor faste Bestemmelse i 4re Timer at gaae de 4re Miil til Viborg. Veien var opblødt, Fødderne smittede i Leret; jeg sqvattede endogsaa i Veigrøvten, det første jeg kom ud, jeg var Kanten for nær. Vandplasker stode langs hen i Hjulsporene;

dette uagtet havde det aldrig før været nødvendigere end nu at have Fødderne bare. Vi trækkede løs; den ene biede aldrig efter den anden, men søgte immer at faae Forspring; ved hver Milepæl saae Thomas efter sit Uhr for at see om det gik over Qvarteret; den der først kunde øine den næste Milepæl raabte: "Nu har vi en Milepæl igjen."

Det trak kuns 10 Minuter over de 4re Timer vi havde bestemt, da vi kom ind ad Mogens' Port. Solen kunde vi skimte gjennem en Tordenskye; Gaderne vare vaade som alt andet; vi fortsatte som vi havde begyndt, barfodet gjennem Viborg og det var vor Agt saaledes at blive ved til Daugberg, da vi vare komne igang.

Jeg kjendte Martorin og Theodor Juul, som jeg havde læst for; de gik paa Gaden — Juul er kommet til Viborg at boe — de kjendte slet ikke mig.

Da vi vare komne gjennem den gamle store Bye ville vi gaae lidt stille men med det samme kom Trætheden over os og Mindelsen om hvordan vi sidste Nat havde det gjorde at vi saae efter et Sted at faae Huus; da vi vare komne over Viborg Agre — Smaapigerne trak Kørerne hjem — og hen i Hedekanten [og] seer det lille Sted, der kaldes Christianspriis, søgte vi der til, og da vi hørte at der over Heden, de 3 Miil til Daugberg ikke var et Huus — vi havde ikke givet nøie Agt paa Veien ved Henreisen — takkede vi Gud og Eiermanden for at komme til at ligge i hans Lade paa Dækkener og Halmknippe — der vare saa mange Børn og gamle Folk at der ikke var anden Leilighed.

Om Morgenen, Pintsemorgen, fik vi kogt Melk, og dermed ud gjennem en Huulvej gjennem Heden vesten om Rugagrene til Landeveien. Da denne gaer lige, og ikke ret meget paa den indtræffer som kan opholde vare vi i Hagebroe Kl: 4 om Eftermiddagen. Vi bleve ikke saa lidt ærgelige, da vi saae to tomme Vogne holde der, vilde vester paa, og havde kjørt fra Viborg samme Dag — vi kunne have skaanet vore Been det Stykke.

"For at glemme Ærgrelsen — sagde min Medreisende — vil vi nu have en Theevandspunsch; det er Pintsedag, og

den Mand der skal have een for at lade os kjøre til Skau; nu er det det sidste Kroer vi komme til, her maae vi da tilsætte lidt, da vi have sparet saa længe.”

Der gik ellers halv saa meget det Sted som vi gave Karlen, der kjørte os ved Randers. Der gik 2 Mark mere end min Moder havde bestemt.

Jeg var saa træt og saa søvnig da jeg endelig henved Aftenstider kom hjem — det varede længe der i Hagebroe — at jeg ikke gad gaae ud at see hvorledes deres Vækild i Traberg brændte. — Da jeg var med Hyrderne mens jeg var mindre om Middagen at samle den var det noget af det skønneste jeg kjendte om Sommeren, naar den blev brændt af.

2den Pintsedag blev jeg over og besøgte gode Venner. Niels Nygaard torde jeg ikke ret vel bede gaae i Caution for min Afgift paa Seminariet — det var dog den eneste deromkring der kunde — jeg maa have Degnen til at klemme paa ham.

Først da jeg var kommet herop til Hedegaard i Idom 1/2 Miil herfra opdager jeg at jeg havde glemt Nøglen til mit Schatol i Traberg; jeg maatte give Jakob Knude 24 Sk. Courant 2den Dagen for at hente den.

Jeg har glemt at skrive, at vi rendte fra vor Pæglflaske ved den Milepæl, hvor vi kom op at kjøre paa vor Henreise, og at Thomas ligeledes tabte sit Uhr paa Hjemreisen imellem Colind og Marie Magdalene, og løb i 2 Timer inden han fandt det.

Øgelstrup den 10de Juli 1833.

Plesner havde skrevet til Schou, at jeg var antaget til 1ste October — jeg saa Brevet ved St. Hansdags Marked — men han havde ogsaa skrevet, jeg skulde sende paa Stemplet Papiir Caution for Kost og Logie; Schou talte ogsaa meget godt for mig hos Niels Nygaard; men denne vilde ikke love det. En Nyhed hørte jeg mere som ikke

huede mig: Plesner skal fra Lyngbye til et Kald ovre i Sjælland, saa har jeg kun lidt fordi jeg har lært hans "Foredrag"; thi hans Eftermand vil vel ikke bruge det.

Det er ogsaa Skade, at jeg her skal gaae og arbeide i alle de Timer, jeg kunde have Frihed for Skolen et andet Sted. Aalfiskeriet, som skal være hernede ved Gangtræet, har jeg for det meste siden jeg kom fra Lyngbye Reisen hjulpet til at arbeide paa, og sommetider staaet i Vandet halve Dage til langt op over Skrævet, men det har jeg da endelig en god Lyst nok til. Om Søndagen har jeg kuns lidt Tid til at læse i Munthes Fædrelandshistorie og Rahbeks Stiilbog, og nu herefter der bliver travlere med Slet og Høst bliver der slet ingen Tid.

Øgelstrup den 11te Aug: 1833.

Aalfiskeriet gaer ypperligt. Jeg har paataget mig at staae ene for det, og vaage de Nætter vi have høi Vande eller Flod. Sidste Nat fik jeg den Egetræes Halvtønde meer end halv fuld; hver Gang jeg trak Poserne kunde jeg have omtrent 1 Fdkar.

Nu kan jeg gjøre Regning paa, jeg har 4re Bestillinger. 1. *Skoleholder*. De kan ingen faae i mit Sted til Vinteren. 2. *Gartner*. Haven vil savne mig naar jeg er borte, siger Madammen. 3. *Fjerdekarl* i Høst og Slet. Paa den Maade holder jeg en Karl ude. 4. *Fisker*. Der ere ikke saa mange af de andre oplagte til at vaage ved Aalposerne om Natten, naar de have arbeidet om Dagen.

Nu lakker det ellers snart ad den Tid, at jeg skal reise.

Øgelstrup den 24de Aug: 1833.

Saa er det Haab ude! Istedet for Penge har Ole sendt mig et Brev, hvori han skriver: "Jeg havde troet at jeg kunne laane Dig Penge; men desverre kan dette ikke lade

sig gjøre, da jeg ved Bekjendtskab med en Pige har været Naturen meer føielig end Fornuften og desaarsag knap kan hjælpe mig selv” – Ærgerligt! Bandsat ærgerligt!

Øgelstrup den 14de Sept: 1833.

Nu er alting saagodtsom færdig til min Afreise. Jeg er baade glad og bedrøvet ved at jeg skal herfra; jeg har dog ingen Fare haft, været ret godt lidt baade af Mad: og Jepsen.

Han siger: "Dersom Di blyuer ve' aa skikker Dem godt, tykkes a rigtignok vi ka ha Ær a Dem, saa stouer som Di æ blouen i di trei Oer, dengaang Di kam her, va Di jo et andt end en Dreng."

Madammen beder mig, at jeg endelig maa komme igjen, naar jeg er færdig, og ikke forglemme at besøge dem en anden Sommer, naar jeg kommer hjem. Det skal jeg nok holde; thi jeg veed ingen Steder, der bliver saaledes taget imod fremmede Folk som her.

Avlskarlen maa kjøre mig heel til Traberg med Schatol og samt. Mine nye Klæder, bruun Frakke og sorte Buxer har jeg faaet syede. Jens Wium sad her paa Jepsens Kost saalænge han gjorde det. Det er fordi jeg har tjent dem saa troe og flittig; nu husker vor Moer vist ikke paa de Gange hun har sat irette og brugt Mund paa mig.

Jeg synes allerede, jeg begynder at længes efter Aaen, Engene og de store grundmurede Bygninger, naar jeg forestiller mig, jeg er i Lyngbye; men det er dog vist Ingenting imod Længsel efter Kjærester, hvem der har nogen af dem. Saadan noget har jeg slaaet af Hovedet; jeg er desuden for ung kan jeg fornemme; thi naar jeg vil til at gjøre mig dristig og kysse en kjøn Pige, er der ligesom noget der støder mig tilbage saa jeg tør ikke.

I Morgen tidlig reiser jeg; det er dog godt jeg kan komme herfra paa saadan god Maade, i al Skikkelighed og Kjønhed.

Traberg den 20 September 1833.

Afskeden fra Øgelstrup gik meget godt; bedre end jeg for et Aar siden kunde forestille mig. De takkede mig alle-sammen, fordi jeg havde tjent dem saalænge. Trine var gaaet af Veien; hende saae jeg ikke; hun er aldrig for at si-ge Farvel til Folk naar de reise.

Om Morgenens, jeg kjørte derfra fik baade Folkene og jeg saamange nedsaltede Aal som vi kunne spise; jeg hørte Mad: sagde jeg kunde ikke have mindre fordi jeg havde fi-sket dem. Havde det ikke været fordi jeg skal paa Semina-riet, kunde jeg vist ikke have kommet derfra med det Go-de.

Det havde staaet haardt inden Niels Smed og Niels Ny-gaard vilde gaae i Caution for mig; min Moder og Kirsten maatte tigge og bede til dem mangfoldige Gange inden de vilde lade dem overtale til at underskrive Cautionsbeviset, som Schou skrev og sendte til Lyngbye. Niels har dog nok fortrødt det igjen, og Kirsten maa tidt høre: ”Dersom han nu vil være en skidt Knegt, kan han gaae hen og reent rui-nere os; det havde aldrig været værd at have med det at bestille, det var ogsaa Din Skyld.”

Det er jo en stor Velgjerning, de bevise mig ellers kun-de jeg aldrig have kommet paa Seminariet; men ved Guds Hjælp skal de ogsaa faae deres Penge hver Skilling, dersom jeg lever.

De 14ten Specier, jeg har efter min Fader har Niels be-talt mig, desuden har jeg 6 Specier jeg tjente fra paa Øgel-strup — der gik meget til Støvler, Hat og Skræderløn — det vil ikke ret meget forslaae; men det hjælper dog det første Aar.

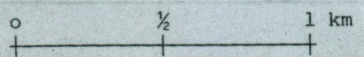
En Vogn vil blive alt for dyre at faae til at kjøre med mit Tøi derned. Schatollet lader jeg staae her hjemme, og i dets Sted har jeg taget noget grov Lærred og syet en Pose med Remme i, ligesom en Kræmmerpose. Der pakker jeg mine Bøger, Skjorter, bedste Klæder og min Tavle i, og bærer det paa Ryggen; jeg kan jo tage saamange flere Da-

ge dertil. Til al Lykke har Jakob Wiftrup i Borbergbye lo-
vet mig jeg maa kjøre med ham til Viborg, da han imor-
gen kjører derop med Frue Schmidth, Magisterens – som
han kaldes – eller Præstens Kone her i Borberg.

Fladstrup – Allelev – Lyngby, 1784

IV

Fladstrup den 28de Sept: 1833.

De sidste 8te Dage have for mig været grumme rige paa Nyheder. Da jeg sidste Løverdags Morgen havde forladt Traberg og sagt Farvel til gode Venner, fulgte min Moder med mig for at bære min Pose til Skau ligesom min Fader engang hjalp til at bære min Broders. Hun gav mig mange gode Formaninger som hun altid har gjort; men snakkede ellers kuns lidet.

”Herregud det er nu 3die Gang a har været meget bekymret for Dig, naar Du har draget østerpaa; kunde det her gaae Dig godt, blev der med Guds Hjelp ingen Fare for Fremtiden, og maaskee a slet ikke lever saalænge; Alderen begynder at falde paa mig; men naar vi ta’er Vorherre med os er der ingen Fare.”

Efter et Qvarteers Ophold i Skau kom rigtig nok Vognen jeg ventede, og jeg kjørte heel til Viborg; det var en alvorlig Lettelse. Jakob tog ikke andet, end jeg gav en Dram i Hagebroe. Vi kom saa tidlig til Viborg om Aftenen, at vi kunne forhøre, om der vare nogle, der vilde til Randers om Søndagen. Til al Held opspørger jeg Een, som jeg tidt havde seet sælge Grønsager i Holstebro; han lovede mig, naar jeg kom til hans Faders Huus om Morgen Kl: 6 med min Pose kunde jeg kjøre heel til Randers; Betalingen kom vi nok ud af.

Jeg var det bestemte Sted om Morgen Kl: 5. Ved den bestemte Tid kom vi afsted. Uden for Byen kom en kjon

lille Pige til os; hun skulde kjøre med, men det vidste Karlens Fader ikke; hun kunde vel være henved en Snees Aar. Hun satte sig hos Karlen, og det gik haardt til med de 2 kunde jeg godt see, skjøndt jeg sad paa min Pose i Bagkurven og lod til som jeg saae Ingenting.

Et deiligt Veir var det; Solen skinnede den hele Dag. I Hammershøi Kroe maatte jeg spandere 8 Sk. — Mad havde jeg endnu med hjemme fra. Folk gik i Kirke ved denne Tid. Jeg vilde see alting baade det Nære og det Fjerne; derfor blander det hele sig imellem hinanden naar jeg tænker derpaa, saa jeg ikke rigtig kan huske uden enkelte Dele deraf. Foussingøe maae jeg en anden Gang paa Reisen nøiere have betragtet. Jeg glemte ikke at see efter den store Have ved Hornbeck. Randers laae saa nydeligt ligesom den vilde skjule sig under Bakken ved de store Enger og de brede Aaer.

Karlen forlangte 2 Mark fordi han havde kjørt mig og min Pose — han forstillede mig, at denne var saa stor ifald jeg skulde have baaret den saa langt; jeg kunde jo ikke sige det var for meget.

Det første jeg hørte om i Randers var om der ingen Vogne vare, der skulle paa Grenaa Veien. Ingen kunde opspørges undtagen paa Gjæstgivergaarden, der var Forvalter Steenberg paa Katholm; men da jeg saae hvorledes han var kjørende, turde jeg ikke forlange ham til at kjøre min Pose. Da der endnu var et Stykke til Aften besluttede jeg at gaae et Stykke af Veien endnu denne Dag. — Vi vare komne saa tidlig til Randers, at jeg kunde staae udenfor Kirken og høre Orgelet, da det spillede til Aftensang.

Da jeg kom op efter Chrstrup faldt Posen haardt ad Ryggen; jeg havde sat min Tavle saaledes, at den hældede ad Ryggen; det satte paa med en øsende Vand, hvorfor jeg besluttede at blive i denne Bye om Natten; men til min store Forskrækkelse hører jeg at der er ingen i al den store Bye, der vil lade Folk [i] Huus — det maae være nogle ubarmhjertige Mennesker de Østerboer, tænkte jeg; men da der dog fandtes een tilsidst som forbarmede sig over

mig, sagde han, at de ingen ret vel torde Huse, da alle honette Folk bleve i Randers; han havde engang mistet det halve Fyld i hans Sengeklæder fordi han gjorde nogle Kjeltringer den Tjeneste at lade dem ligge i hans Overstue. Da han dog troede at jeg var et skikkeligt Menneske lod han mig ligge ret godt og gav mig Kartoffler til Aftensmaden.

Om Morgen — jeg var tidlig oppe; Fruentimmerne sov længe — spurgte jeg om, hvor Skolen laae. Manden viste mig den. En saadan Skole havde jeg aldrig seet før; den er af det Slags der fortællés om bag i Cramers Regnebog. Jeg syntes ikke, jeg kunde forstille mig en høiere Lykke end at blive Degn i Chrstrup. En nydelig Kirke med et Spiir paa, de delilige Marker, Oversigten over Randers til Veirmøllen, Engene og den lange Gade og Aaen; jeg kunde ikke blive mæt af at betragte det, og kunde sommetider ikke rigtig troe, at jeg var i en Landsbye.

Kl. blev 8 inden jeg kom afsted. Jeg maatte hvile mig ved hver Brink jeg kom til, Posen var sandelig strænge at trække op ad Bakkerne. Da jeg kom saa nær, at jeg kunde see Assentoft, tænkte jeg: Du maa ind til Smeden, og see at faae Noget til Meldmaden. Glad blev jeg, da jeg saae Mads Andersen, ham der er her paa Seminariet, sidde ved Bordet, og gladere blev jeg, da jeg hørte, at Smeden skulde kjøre hened et Par Dage efter med ham og Madvare til ham i Vinter. Jeg gjorde mig saa dristig, at jeg bad ham tage min Pose med. Jeg vilde ikke selv forlange at kjøre. Han forlangte 2 Mark for at kjøre den den lange Vei hened. Jeg lovede dem jo med Glæde for at blive fri for Byrden. Da jeg spurgte: "Vil De have dem nu eller det kan være til De kommer derned," sagde han: "Skal a kjøre Posen, vil a ha Betalingen strax." Jeg gav ham de 2 Mark, og glad ilede jeg frem ad Veien.

Jeg laae om Natten paa det Sted, hvor jeg havde været inde paa Reisen til Prøveexamenen. Om Tirsdagen kom jeg her til Lyngbye. Anders Skaderiis eller Christensen, som han nu kalder sig, var den første jeg spurgte om. Han tog pænt imod mig, og havde gjort Anstalt for, at jeg

kunde faae Kosten, hvor han er; men da der ikke var bedre Kjøb end 50 Rd., saa syntes jeg, at jeg vilde tage hertil; her kan den faaes for 40 Rd. om Aaret; jeg undsaae mig næsten ogsaa for dem deroppe saa pæne vare de, og jeg kjendte Ingen.

Om Onsdagen kom der Bud til os allesammen, at vi skulle ud og samle Kartoffler op for Plesner. Vi vare omtrent 30 baade af de ny og de gamle Sem. Det var deilig saadan som det gik. Det skulde have været paa Øgelstrup, vi skulde have baaret os saadan ad, og Mad. Jepsen skulde have seet det, saa kunde vi have baret os for at lee. Den halve Tid bestilte de fleste ikke andet, end at smide med Kartoffler efter hinanden. Fjerdedelen blev neppe samlet af Jorden. De Fleste vare meget fortrydelige over dette Arbeide; de meente, at det var urimeligt at sætte Præste- og Herremandsønner til at samle Kartoffler op. Jeg fandt mig meget godt i det.

Om Eftermiddagen kom min Pose fra Assentoft. Saa kom jeg i mine gamle Klæder og fik den graae laadne Kaskjet paa. De Fleste saae til mig og syntes den var for simpel, og derfor syntes jeg, at det var bedst, jeg gik hertil, for saa var jeg ikke iveien. Akkord fik jeg strax gjort her med Christen Colind, og jeg gav ham 20 Rd. forud.

Her er en gammel Seminarist. Ham troer jeg dog, jeg kan hamle op med, skjøndt han er i 2den Classe, og han er endda en Degnesøn fra Lindum. Han fik mig med igaar til Grenaae Marked. Men der havde jeg et usselt Held; jeg skammer mig næsten ved at skrive det.

Jeg vilde nemlig ud, hvor Fæmarkedet holdtes. Da jeg ikke kunde komme om for Folk, gik jeg op paa et Steendige ved Siden af Veien, hvor andre Folk ogsaa gik, men da jeg gaer allerbedst falder 1 heel Favn Dige ned under mine Fødder, nogle af Stenene sloge endogsaa en gammel Kone saaledes om Benene, at der gik Hul paa dem. Jeg søger ind iblandt Folke- og Kreaturvrillen, men der kom strax en Vægter med en Morgenstjerne og griber mig i Kraven og siger om jeg vilde følge med ned til Farver

Jahnsen, det var hans Dige jeg havde faaet til at falde ned, og afgjøre det med ham ellers blev jeg kastet i Hullet og kom galt afsted. Jeg adlød; han tog mig under Armen ned ad Gaden, men da jeg sagde, at jeg nok skulde gaa selv, fik jeg ogsaa Lov til det, og han sagde mig at Farveren var en hidsig Mand, det ikke kunde hjælpe at sige imod. Han satte ogsaa et Par slemme store Øine paa mig, da Vægteren kom trækkende med mig og fortalte Historien; men da han tillige paa en Maade undskyldte mig og lovede at sætte Diget op for 24 Sk. gav jeg disse og dermed slap jeg; det var de halve Penge, jeg havde. Jeg forvandt ikke Skrækken hele Dagen, og lovede, at jeg ikke saa snart skulde komme til Grenaae Fæmarked.

Allelev d. 6 Octob. 1833.

Hvor Lykken dog spiller for mig. Jeg havde aldrig drømt om det. Nu koster Føden mig Ingenting det første Aar. Her holder jeg Skole og gaaer ligefuldt til Præstens Underviisning. Den forrige Seminarist, her var, var kjed af det, for Skoleholderiet tog for megen Tid fra hans egen Læsning. Jeg maa nu see, at jeg holder Skridt med de andre, endskjøndt jeg ikke kommer til Timerne. Det har Krarup ogsaa formanet mig til; han har paa en Maade skaffet mig Pladsen, der er vist mere Godt i ham, end de Fleste troe; han seer rigtignok alletider lidt bøs og mut ud; men det kan vel ogsaa gjerne gøres behov.

Ak see hvilken skjøn Tale han stod og holdt paa Kate-deret, da vi vare hos ham den første Dag paa Seminariet — Præsten eller Forstanderen er ikke kommet endnu — han formanede os til den strængeste Orden og forsikrede, at ved denne Stiftelse havde der altid hersket Orden og Sædelighed. Men aldrig saasnart var han ude af Døren, før end denne blev slaaet i Laas, og 3 af de største og stærkeste i 2den Classe stillede sig an og trak den øverste af vor Classe ud fra Pladsen ved Bordet, lagde ham op paa Ka-

tedret for at ofre ham; de 2 holdt ham og den 3die kildrede ham i Siderne, og holdt ikke op dermed, førend han bad ret ynkelig om at blive fri og lovede, at han vilde hjælpe til at gjøre et Bal, saa blev han fri og saa kom jeg, blev taget paa samme Maade; de smede mig som Ingenting over Katedret og saaledes blev hele Classen gaaet igjennem.

Min Løn her er kun 11 Td. Byg for hele Aaret og saa skal jeg holde egen Kost; men Jens Smed her i Byen har lovet at give mig hele Kosten i Vinter for Lønnen, jeg tjener.

Vi havde faaet en Stiilopgave at skrive over til Boje, 3die Læreren, om "De Egenskaber, vi opdage hos Gud ved at betragte Verden." Derom kan jeg nok faae 2 Blade fulde, naar jeg skriver vidt imellem Linierne.

Jeg kjender ikke saa nær alle Seminarister endnu, da vi endnu ikke have gaaet stadig "til Time".

Det Første havde jeg ondt ved at forstaae Folkene her. De sigte aldrig hverken y eller ø, naar de læse og tale; y gjøres til i og ø til e; de sigte saaledes "Gred" og "Bred" istedet for Grød og Brød, "lide" og "skide" istedet for lyde og skyde.

Husene her see i Mønningen ud ligesom Slangerne, der ere tegnede i Justs Naturhistorie, og Væggene slaae ud og ind, op og ned. Her i Byen boer en meget mærkelig Mand, der hedder Bache; han har været Lærer ved Borgerskolen i Randers og har udgivet mange Regnebøger. Han har nogle store Børn, som aldrig gaaer i Skole. Hans Gaard er nær ved at falde ned.

Allelev d. 18 Octob. 1833.

Nu kan jeg først rigtig see, jeg kan Ingenting. Jeg har før troet, min Stiil har været god, men Gud hjælpe os. Nei der er En, han er nærved at gjøre hele Seminariet til Skamme, baade den første og den anden Classe. For den allerførste Stiil til Boje fik han mgd. Det er første Gang saa-

Fladstrup - Allelev - Lyngby, 1877

Erwin
rd
by

dant er skeet ved Lyngbye Seminarium i alle de Aar, det har staaet. De bedste af øverste Classe vilde læse den, for at see, om det ogsaa gik saa haardt til; men de bleve ikke lidt forbausede, og de sigte Allesammen, at de aldrig have læst en saadan Stil i deres Dage. Der skulde dog Ingen see ham an for det; thi han gaaer i hjemmegjorte Klæder og har ligesom Thomas Frølund været Bondekarl og tjent en Præst i Bjerregrav. Det vil hans Kammerater dernede fra ogsaa lade ham høre. Det er en af dem jeg rigtig faaer Lyst til at holde mig til.

Jeg havde en god Snak med ham den Aften vi havde Indgangsbal, for det er en Skik, at vi skulle give saadan et, naar vi komme. Det kostede mig 7 Mark, men jeg drak ogsaa over 30 Glas Punsch den Nat.

Her var Dands i Seminariestuen, pæne Damer fra Grenaae i hvide Kjoler ligesom Messesærke i Kirken, bare Halse og Bryster og Krøller i Haaret. Jeg skammede mig over, at jeg slet ikke kunde dandse.

Sidenius, den ny Forstander, er nu kommen, han var ogsaa ovre ved Ballet og saae saa god og alvorlig ud; han er en grumme pæn og lille Mand, med uhyre smaa Hænder og stærk indfalden i den nederste Deel af Ryggen. Han maa rigtig have Noget i Hovedet, hvorledes skal han ellers staae sig for saa mange gode Hoveder, som han faaer med at gjøre.

Vi dandsede lige til den klare Dag, og 2 Spillemænd spillede hele Tiden.

Grammatik er nok noget af det, der vil knibe mig meest. Jeg veed ikke, hvad Nytte det er til, for jeg kan jo skrive rigtig nok, men jeg kan vist aldrig lære denne Grammatik. Her ere komne nogle fra Dansk Holsteen, og En af dem er saa overmaade dygtig i Grammatik. Han kan ved hvert Ord, han læser i Bøger, gjøre en Ramse saa lang, saa lang og bande paa, at den er rigtig. Jeg hørte forleden Dag han analyserede, som det kaldes, og da han saa kom til det Verbum "gik", sagde han strax: Imperfektum, Indikativ, Aktiv, 3die Person i Singularis 3die Conjugation. Det er

Snak synes jeg, Folk kan blive halv gal over. Den Ramse kan Jacobsen heller ikke og skriver dog en saa forskrækkelig [god] Stiil.

Allelev d. 12 Nov. 1833.

Bøgerne kan jeg rigtignok kun lidt af, men der er Noget der hjælper mig, saa at jeg dog kan holde ud med de andre og alligevel holde Skole her. Religionen dikterer Forstanderen, men det gaaer saa rask, at der er næsten Ingen, der kunne følge med og faae det tydelig skrevet, undtagert Jakobsen og jeg og et Par andre. De maa da sidde hjemme hele Natten og arbeide paa at faa det omskreven efter dem, der have faaet det fuldstændigt efter Diktat. I den Tid de saaledes sidde og skrive Religion om Aftenen, læser jeg. Kan jeg ikke faae Lektierne lært, kan jeg ogsaa lade det drive over en Gang imellem, da jeg ikke bliver hørt.

Jeg læser undertiden med Schriver, en Seminarist af Classen. Han logerer i Saldrupgaarden. Jeg kan bedre faae Rel. Foredraget efter Diktat end han, men han kan det Meste af Bøgerne. Stiil har jeg da faaet gd for hidindtil.

Examen med Børnene her i Skolen gik daarlig. Sidenius var vred og sagde, at ingen af dem, der skulde konfirmeres til Paaske kunde blive det. Jeg var heldig, at jeg ikke har været her længere.

Allelev den 6 December 1833.

Det er en Ulykke her at være Vesterbo; thi saa troe alle Mennesker her om os, at vi ere fnattede. Jeg er skyldt for, at jeg denne Gang har skaffet det hertil; det sagde nemlig en Præstefru fra Sjælland, der hedder Teilmann. Nu maa hverken jeg eller nogle Flere komme paa Seminariet til nogen Time. Doktor Wellerup i Grenaae har dog synet mig og han sagde, at det var ikke Fnatt, men noget Vand-

tøi, der kom ud, fordi jeg var ikke vant til den Kost, Folk fik her i Egnen.

Jeg gjør godt Ild her i Skolen om Aftenen og maa sidde her hjemme. Det er værst at faae Foredraget; men Jakobsen, for ham har jeg lidt Fortrolighed til, har lovet at sende mig det, eftersom han faaer det skrevet, og jeg kan da rigtig faae en pæn Bog. Vi ere færdige med 2det Kapitel.

Det er aldrig saa rart at komme derop til Lyngby. De fleste i den store Classe ville gjøre Nar ad vi Unge. Min hvide laadne Kaskjet maa nu aldrig være i Roe; de river og slider om den. Der er især en bitte Knægt, der hedder Fohlmann, en Prokurator Søn fra Frederitz; ham bruge de altid til at gjøre Nar ad de andre. Opsynsmanden er rigtig en rar og god Fyr; men han kan ikke ret vel faae dem til at lyde. En stor stærk En, der hedder Lyche, driller ham alt det han kan, saa Søren Hansen (Opsynsmanden) græd over ham en Dag inde paa Seminariet. Denne samme Lyche gaaer for det meste med en Trætøffel under Armen, hvormed han vil banke alle dem, der ikke ville lystre ham.

Mit lille Kammer her begynder at blive kold om Natten, da her ingen Kakkellovn er og ikke anden Gulv end af Pikkesteen.

Allelev den 25 Dec. 1833.

Tilfredshed er dog det høieste Gode i Livet. Ikke nær saa glad sad jeg ifjor Juleaften paa Øgelstrup ved Syltetøiet og Gaasestøgen som jeg iaftes sad nede hos Jens Smed i hans Bordkrog. Vi fik varmt Øl med varm Ost i istedet for Fløde, da vi kom ind om Aftenen og deilig feed Faarekjød stegt i Panden bag efter Suppen. Jeg troer ikke ret mange endogsaa af de allerrigeste kunne sidde mere tilfredse ved deres med saamange Slags Retter overbesatte Borde.

De Fleste ere reiste hjem, de syntes, det var elendig at være her om Julen, ligesom de synes det er strænge i det

Hele; men jeg synes rigtig jeg har [det] godt; de andre vide ikke hvad det er at have [det] Ondt; det er deres Ulykke. Men jeg kommer nok ogsaa til at sidde lidt mere oppe om Natten; thi min sidste Stiil har jeg kun faaet gd? for.

Jens Berg paa Øgelstrup har skrevet til mig og meldt at de leve alle vel, men at Aalposerne ere gaæde istykker den 27. Oct. ved en stor Flod.

Allelev d. 16 Febr. 1834.

Med mine Ting paa Seminariet gaær det nogenlunde. Grettrup fra Nørre Snede, boende i Fladstrup, kan Bøgerne bedre end jeg, men kan ikke faae fuldt saa meget for Stiil. Vi komme stadig sammen hver anden eller hver 3die Dag. Det kniber nok ogsaa ham for Penge, men han er meget flittig og kommer nok ogsaa godt ud af det.

Det er en forunderlig Ting; jeg veed ikke rigtig hvad det er man føler ved flere Gange at see en kjøn Pige. Det bedste er dog, at naar man vil glemme een, at dette kan skee, naar man kommer bort fra hende og seer nogle andre. Jeg har derfor altid leet af dem, som havde Kjærestesorg og troet at det havde Ingenting at betyde; thi jeg har nu glemmt dem jeg i min Barndom og paa Rotterdam og Øgelstrup syntes godt om.

Alligevel er her nu en Pige i Byen, Jens Lunds Datter Marie Kirstine, hende kan jeg aldrig lade være at tænke paa. Hun var her oppe i Skolen forleden Aften og jeg skrev et Brev for hende til en Slægtning, og skjøndt vi en Tid sad i Mørke og hun snakkede saa venlig, saa var det mig dog umulig at jeg kunde tage saa meget Mod til mig, at jeg turde tilbyde hende et Kys, skjøndt jeg troer godt jeg kunde have faaet et af hende.

Hun har tidligere været forlovet med en Seminarist Kondrup, som slog hende feil. Det er Skik her til Barsler eller andre Smaagilder at Karle og Piger kysses hele Veien rundt. Jeg kan da ved disse Leiligheder komme til

at kysse hende, men det værste er jeg skal da tillige kysse alle de andre Piger, som jeg slet ikke bryder mig om. Det koster mig ikke liden Umage at dæmpe hvad jeg føler for hende; men jeg har sat mig for, at jeg ingen Kjæreste vil have inden jeg faaer min Dimissionsattest i Lommen.

Forleden Dag var jeg i snavs Humør og jeg gik da ved Vinduerne og smaasang Ps. Jesu dine dybe Vunder. Hun kom just i det samme forbi Vinduerne og ligesom jeg kom til de Ord: "Bort da Vellyst af mit Hjerte! Du har voldt min Frelser Smerte." Jeg har aldrig sunget disse Ord med saadan Andagt før, og jeg troer ogsaa mit Sind blev lettere derefter.

Allelev 20 April 1834.

Saa er da denne Vinter overstaaet. Jeg fik til Foraars Ex. paa Seminariet et mg, 2 tg og forresten gd for alle Fagene. Grettrup fik gd for hvert Fag. Med Exam. her i Skolen gik det ogsaa godt; thi Sidenius sagde at Børnene havde dog gjort Fremgang og de bleve konfirmerede alle dem, der havde gaaet til Forberedelse.

Jeg har endnu ikke brugt en Skilling, thi jeg tjener en Deel ved at afskrive Relig. Foredrag, hvormed jeg kan betale baade Caut. til Seminariefondet og Smaaudgifter. Klæderne skaffer min Moder mig nok, skjøndt hun døier Ondt derved.

Marie Kirstine er nu kommen til at tjene hos Præsten og jeg seer hende sjelden og det er vel ogsaa det bedste for mig.

Bache laante mig forleden en Bog, der hed "Kjerlighed uden Strømper." Jeg bragte den snart hjem med den Besked, at jeg ikke kunde udholde at læse den. Deraf tog han Anledning til at udskjelde baade mig og alle Seminarister for nogle Fæhoveder, da vi ikke kunde forstaae eller læse en Digter. Siden har han laant mig Sanders' Odeum, og den er jeg bleven saa indtagen i, at jeg næsten altid læ-

ser i den, saa jeg reent glemmer at læse i mine Bøger.

Saldrupgaarden den 1 Febr. 1835.

Siden Mikkelsdag har jeg haft Logi her, hvor jeg har en dygtig Kammerat Fr. Schriver fra Sjelle at læse med. Vi skiftes til at være syge 1 Dag om Ugen og vi bære da hinandens Sygesedler ind paa Seminariet; thi vi maa ikke blive borte uden at melde os syge.

Jeg skal her i Vinter give 25 Rd. for Køsten og saa til Sommeren skal jeg fortære for de 40 Rd. i Fladstrup som jeg har betalt men som jeg ikke fik fortæret, da jeg strax kom til Allelev.

Gretrup, der sidste Sommer tjente hos Baron Adeler paa Høgholm, fik min Plads i Allelev, da jeg kom derfra; han skal gaa paa Seminariet hele Tiden engang imellem, men han kommer der sjelden; han fik en Kjæreste paa Høgholm, som han trækker af med hist og her.

I Stil og Catechi kan jeg nok staae mig, men Bøgerne kan jeg ikke saa godt som de andre undtagen Foredraget og Bibelhist. Det er det værste her at komme fra Krarups Lect. for der kunne vi ikke læse indenad, hvilket vi altid kunne ved Præsten. Krarup vilde sætte mig fast i Arithmetikken forleden Dag, men jeg gik dog ikke heelt istaae.

Jens Jensen i Søby og Jacobsen, Schriver og jeg samles hver Søndag Eftermiddag og skrive i Forening Prædiken af som vi have hørt i Kirken. Det er en meget god og nyttig Beskjæftigelse. Vi kunne have megen Nytte af de skjønne Udtryk i vore Stile.

Fladstrup den 1 Mai 1835.

Ved Foraarsexamen fik jeg gd+ til Hovedkarakter og jeg tænker nok at faae meg. duelig til Efteraaret.

Jeg vil slet ikke læse Digtene eller Romaner eller tænke

paa Pigerne, men blot læse i mine Bøger. Ja hvem der kunde det, men Gud hjælpe mig!

Jeg vil stadig tænke paa min gamle Moder og den Glæde hun vil have, naar jeg kommer hjem med en god Ex-karakt. .

Jeg følger nu Timerne stadig og her ere ingen som forstyrrer mig. En dygtig Fyr i 1ste Classe, H. C. Pedersen logerer her hos Jens Smed, og vi komme stadig sammen og læse sammen, og vi have megen Gavn og Glæde af hinanden.

Fladstrup den 1 Juli 1835.

Det maa dog være en lykkelig Tilstand at være i, den at være Digter. Jeg vilde saa gjerne skrive en god Stil, men jeg kan aldrig faae den saadan som jeg vil have den. Naar jeg har læst en udmærket Seminarist Stil, saa har jeg tænkt, hvor den Seminarist maa være lykkelig, der kan skrive saaledes; men naar jeg saa har læst Jakobis Lovtale over Biskop Absalon, Eleonore Ulfeld til sin Mand eller Baggensens komiske Fortællinger saa har jeg tænkt: hvad ere dog de bedste Seminariststile selv Søren Hansens og Preis' og Gregersens mod saadanne Ting, og hvor maa disse Digttere da føle sig lykkelige.

Den Mangel at jeg ikke klart har kunnet fremsætte i Ord hvad jeg har følt eller seet saaledes at Andre kunde føle omtrent det samme derved har tidt smertet mig, men aldrig saameget som sidste Pintsedag. Ak hvad om jeg kunde paa Papiret gjengive hvad jeg denne Dag følte. Det er ubetinget den gladeste og behageligste Dag, jeg har oplevet.

Om Morgenens da jeg vaagnede, kom Jens Jensen i Søby med Penge 7 Rd. 1 Mark 8 Sk., og sort Tøi 13 Al. til Dimissionskl. fra min Moder, det var blevet sendt til Søby med Møller paa Weiberggaard. Jeg blev meget glad derved, og for ret at glæde os paa denne deilige Pintsedag be-

sluttede vi, efter at vi havde taget Pedersen med at gaae til Allelev for derfra at foretage en Seiltuur op og ned i Sundet med Baches Baad. Dette blev strax iværksat og vi fik Jens Stougaard (Baches S.) med os og seilede fra Allelev Land Kl. 8.

Da vi havde seilet en halv Times Tid omkring i Sundet, ringer det til Gudstjeneste i Ginnerup Kirke. Jensen, Petersen og jeg bleve enige om at gaae i Kirke, hvorfor Jens Stougaard satte os i Land og seilede derpaa tilbage. Prædikenen havde ikke saa lidt Eiendommeligt ved sig baade med Hensyn til Præstens Betoning af Ordene og til Meningen. Men det var langt fra det Mærkeligste.

Da vi kom af Kirken bød Degnen os ind paa en Bid Brød og en Dram; Beværtningen var tarvelig; thi han er kun en fattig Mand; men hans Datter gjorde Opvartning. Men nu har jeg aldrig seet Mage til Pige. En saa rank Holdning, en saa svævende Gang saa bløde og afrundede Former heelt igjennem. Nei det glemmer jeg aldrig. Det er begribeligt, at saalænge jeg var i Huset saae jeg ikke efter andre end efter hende og det skete flere Gange, at der blev talt til mig og jeg glemte at svare.

Opholdet varede imidlertid ikke længere end til Kl. 1; thi Kl. 2 skulde der være Dands i Skoven ved Benzon og der skulde hele Egnens Ungdom til denne Lystighed. Vi besluttede at følge med og just som vi skulde afsted kom Jens Stougaard seilende med nogle over Søen som ogsaa vilde derop. Vi seilede da med Baaden næsten op til Skoven.

Det gik her til omtrent som i Palstrup Skov. Grethe Smidt var ogsaa med, men hun blev borte for mig i Vrimslen, men det forekom mig som jeg saae hendes Ansigt i ethvert Pigeansigt paa Dandsepladsen og jeg saae ene smukke Piger der, hvorimod jeg i Lyngby ikke seer en eneste, der er rigtig smuk.

Jeg havde kun nydt lidt denne Dag, men jeg fornåm alligevel intet hverken til Sult eller Tørst. Om Aftenen i det deilige Maaneskin da vi seilede ned ad den blanke speil-

klare Søe (Colind Sund) vippede Baadføreren med Baaden og Jens Jensen frygtede, at vi skulle vælte. Jeg trøstede mig med, at jeg i saa Fald kunde svømme, men selv om jeg skulde have druknet kunde det ikke have skeet i en mere behagelig Sindsstemning end jeg da var [i]. Jeg kom ikke hjem før Kl. 1 om Natten, men jeg kunde alligevel ikke sove førend i Dagningen, saa sov jeg vel en Times Tid.

Fladstrup den 14 Juli 1835.

Mad. Jepsen har haft Bud hos mig og vilde have haft mig til Huuslærer til Nov., men jeg undskyldte mig med, at jeg havde saadanne Bekjendtskaber i Østeregnet som jeg ikke vilde eller kunde forlade, hvor gjerne jeg end vilde i Vesteregnet.

Nu har jeg faaet en Condition i Fregerslev ved Skanderborg, hvor jeg skal undervise nogle Bønderbørn privat for 40 Rd. om Aaret. Gud give dertil Lykke og Velsignelse. Det skal være i en af de skønneste Egne i Nørrejylland.

Fladstrup den 1 Aug. 1835.

Nu er vor Repetitionsferie begyndt, og jeg vil læse i Forening med Schriver; vi ville vekselsviis besøge hinanden hveranden Dag.

Forleden Søndag gik jeg et Ærinde til Grenaae nemlig for at faae mine Klæder syede. Jeg kunde ikke bevæge mig selv til at gaae den lige Vej hjem, men syntes jeg absolut maatte om ad Ginnerup for om mueligt at faa Grethe at see een Gang endnu. Det var Aften inden jeg gik fra Grenaae og det var da ikke Tid at komme og banke Folkene op om Natten; alligevel gik jeg norden om Søen, lagde mig ved en Høstak paa Engen henved Midnatstid og gik derfra i Dagningen, og kom til Ginnerup om Morgen omtrent Kl. 8.

Grethe sad og syede og jeg satte mig hos hende i Skolestuen; men jeg kunde ikke finde paa at føre Noget i Snak, der var værd at tale om, skjøndt baade hun og hendes Forældre vare ret venlige. Det faldt heldigviis ind med Regnveir, og jeg kunde derfor ikke gaae for det Første. Jeg fortalte den Gamle, hvor jeg skulde have Condition og beklagede, at jeg ingen kunde faae her paa Egnen, da jeg saa gjerne vilde have været i Nærheden. Vi gjorde da den Bestemmelse, at vi næste Olufs Marked i Aarhus skulde mødes hos Markus Bechs, men der er jo saa gruelig længe til.

Da jeg endelig skulde afsted henved Middagstid maatte jeg jo sige Farvel til de Gamle først og derpaa til Grethe i Skolen. Jeg tog Mod til mig og gik hen at kysse Farvel til hende, da jeg lod at det var Noget som almindelig hørte til.

Jeg kom ogsaa vel over Søen og herhjem, men jeg kunde ikke bestille Noget om Eftermiddagen eller sove om Natten, skjøndt jeg laae med lukkede Øine hele Tiden; thi jeg syntes da, at jeg tydeligst kunde see den elskelige Piges Ansigt.

Idag kan jeg heller ikke samle mine Tanker ved Bøgerne; men det gaaer nok i Morgen, naar jeg kommer op til Schriver.

Fladstrup den 1 Octob. 1835.

Jo jeg var temmelig flittig i Ferien og fik da meg. duelig. Alle de Kunster vi brugte for at narre Lærerne og Censorerne vil jeg siden beskrive i en lille Bog. Jeg fik ogsaa Karakter for Sang. Baade jeg og nogle flere daarlige Sangere havde taget privat Underviisning i Psalmesang hele Sommeren hos Boje paa de Vilkaar, at dersom vi fik Karakter skulde vi give ham 5 Rd. for hans Undervisning, ellers skulde vi kun give ham 15 Mark hver, og derfor hjalp han os det bedste han kunde; men jeg kunde ikke

Just Mays til Syd. for saa navn faldning, og saa for
narrid Gang for alle i og afminder dommed fult iggaa
nem. Men det skinner sig aldrig. det er betydningfuld
faalder sig var: hifit faad sig det efter ande end
efter funder og det stede flere Gangs, ah det blev
fald til mig og sig glæde ah faad. Besværet
narrid immærket det bouptet and til til. 1; 1/2
til. 2/3 kende der navn slæde i Kopen og Bengon
og der fæltet fald fymat Ulydum til deuen Løffing
Ni besluttet af fald med og just som ni fælt
affad hem Jens Skovgaard fæltet med noget var
Bain fain affad med derog. Ni fæltet da med hem.
der noget og til Kopen. Det jite for til an.
brunt fain i Palatrup Mon. Oprethe Smith var
affad med, men fain blev borte for mig i Arimtan,
men det fordem mig fain sig fain fæltet August
i alpræte Skravert fain slæde falden og sig fain
med fæltet fæltet der, fæltet sig i Lyngby det
fain an affad, der er rigtig fæltet. Fain fæltet hem
nytt lidt deuen sig, men sig fordem alle med
vælt fæltet til Dull eller Løff. Om Affmen
i det dæltet Meauskin da ni fæltet med ad dan
blæde fæltet fæltet fæltet (Lættet fæltet) niggat. Ved for
narrid med Caaden og Jens fæltet fæltet ad ni fæltet
mæltet. Sig fæltet mig med, ah sig i fæltet fæltet
fæltet med, men fæltet um sig fæltet fæltet dæltet hem
de det det fæltet fæltet i an med fæltet fæltet fæltet
mig and sig det var. Fain hem det fæltet fæltet fæltet

Næsten, naar jeg kunde allejant ikke fandt forand
i altyningen, saa som jeg vel nu tænkt det.

København den 14 Juli 1835

Min Jerser for faste had for mig og mildt færd fast
mig til Gjerninger til Nov., naar jeg midtstede mig med,
at jeg kunde faa den bedste Betjening, for at jeg og for
jeg ikke vilde eller kunde forlade, hvor gerne jeg end
vilde. Høfligst. Min for jeg faar en Caution
i Fuglerne med Skandebog, hvor jeg skal undersøge
nogle Bønderboer og indse for 40de en Aar. Gid
jens dertil Lykke og Høfligst. Det skal være
i en af de følgende sider: Næstjælland.

København den 1 Aug. 1835.

Min er nu Republikanskeren begynde, og jeg vil løse
i Lønning med Skriveren; vi vilde regeladvis besøge
Gjerningerne forinden. Lovden Bønder går jeg til
Omme til Gjerningerne nemlig for at faa min Elster
fyldt. Jeg kunde ikke besøge mig selv til et par
dage tid. Min for, naar jeg ikke afsluttede mig
ad Gjerningerne for en anden og for Gjerningerne at se
og Gjerningerne. Det var Altså inden jeg gik fra Gjerningerne
og det var det ikke Tid at komme og bade. Selve
og om Næsten; allejant går jeg nu om Omme, ladet
mig med en høj og god færd faaet Midtstede og
Gjerningerne i altyningen, og kom til Gjerningerne om
Næsten indse til G. Gjerningerne for og fyldt og jeg
Tid mig for fyldt i Næsten; naar jeg kunde ikke

betale ham de 5 Rd. og han vilde ogsaa godt betro mig i 14 Dage.

Skrædderlønnen for mine Klæder har Frølund lovet at betale, og det gik Skrædderen ogsaa ind paa. Jeg maatte give 5 Flasker Viin, da jeg havde veddet om, at jeg ei fik meget duelig. Baade min faste Gjeld i Borbjerg og min Klatgjeld beløber sig til omtrent 80 Rd. Men alligevel Farvel og Tak Lyngby. Jeg havde neppe troet, at jeg nogensinde skulde reise saa glad derfra.

Folkene i Allelev og her i Byen har jeg nu sagt Farvel til, og de vare alle glade over, at det havde gaaet mig godt.

Da jeg ikke synes, at Noget absolut tvinger mig til Ginnerup, saa er det vel bedst jeg bliver derfra.

Frejerslev d. 1 Nov. 1835.

Da jeg herefter har bestemt at ville skrive Concepter til mine vigtigste Breve, saa ville disse indeholde hvad her ellers vilde blive optegnet.

Jeg lever nu i den yndigste Egn, blandt de herligste Bønder, de yndigste Piger, ja det er noget anderledes end i Lyngby. Jeg vil sige som Degnen i Dagbogen: "Gud skee Lov for saadant et Bytte."

Supplerende noter og oplysninger

- 8 Olaf Carlsens udgave af dagbogsmanuskriptet er stort set i orden og pålidelig, dog rummer den ca. tres unøjagtigheder i form af fejllæsninger eller forglemmelser af ord i manuskriptet, hvoraf dog kun få er af betydning for forståelsen af teksten. Derimod forekommer det unødvendigt og urimeligt at tegnsætningen er blevet normaliseret efter regler gældende på udgivelsestidspunktet i 1943.
- 11 jeg er først i mit 10de Aar: Severin Jensen Veiersøe blev født 11. september 1814 i Trabjerg.
- Min Fader: Jens Olesen Veiersøe blev født o.1771 som søn af en fæstebonde i Sejbæk, der senere blev småkøbmand og bager i Skive for til sidst at ende i Hobro som konsumtionsbetjent (opkræver af afgift på fødevarer, som indførtes fra landet til byen). I nogle optegnelser, dateret 12.9.1885, skriver Severin Veiersøe om faderen: "han blev opdraget i Ravnshøj i Ryde Sogn, skrev en god Haandskrift, regnede godt, var musikalsk anlagt, var Egnens bedste Violinspiller, havde en ypperlig Sangstemme, skrev med Lethed Vers og havde en ualmindelig stærk Interesse for Læsning. Ifølge hans egne Optegnelser arbejdede han som Snedker og Tømrer, Hjulmand og Bødker i 1792 og fik 10 Sk. om Dagen i Løn. – Da min ældste Broder var født i Ryde Kirkeby, hvor min Moder havde sit Hjem, i Aaret 1797, saa antager jeg, at han har giftet sig i 1796, da han har været omtrent 26 Aar. Jeg husker godt, at min Moder engang sagde, at "de byggede paa den sorte Hede en Tid efter, at de var kommet sammen"; men da min Fader døde i 1827, efterlod han sig et velbygget Sted med en Besætning af 4 Køer og 10 Faar og 75 Rdlr. paa Rente, saa hans Tid havde ikke været saa meget daarlig anvendt. Han havde efter Smaafolks Kaar givet sine 5 Børn en god Opdragelse; han var meget sjældnen ledig; men var enten legemlig eller aandelig beskæftiget og var meget nøjeregnende med hver Skilling han gav ud." – Severins moder, Maren Jensdatter, blev født o.1771 som datter af en fæstebonde eller boelsmand i Ryde Kirkeby og døde 1851 i Trabjerg. – I ægteskabet var der seks børn, hvoraf ét døde som lille. Severins ældre søskende, der alle nævnes i dagbogen, var: Anders (f.1797), Ane Cathrine (f.1801), Ole (f.1804) og Johanne

Marie (f.1806).

- 12 Specie: mønt, 1 specie = 2 rigsdaler = 4 kroner.
Mikkelsdag: 29. september, der ofte blev brugt som høstfestdag og betalingstermin.
- 13 Fjerdingkar: rummål, 1 fjerdingkar = 1 kvart skæppe = ca. 4,3 l.
Mål: længdemål, 1 mil = ca. 7,5 km.
- 16 Østergaard: anneksgård til herregården Rydhave.
Sk.: skilling, 1 sk. = ca. 2 øre.
- 17 en Bog med 107 Dyr i: af nogle optegnelser af Veiersøe, dateret Skt. Hansdag 1878, fremgår det, at bogen er A.F. Justs Naturhistorie om Dyrene. Et Udtog til Nytte for Begyndere og Menigmand, med 107 Afbildninger paa Dyrene, Viborg 1802.
en Bog jeg kan lære at skrive Breve efter: formentlig Brevmynstre for det daglige Liv, især for Kiøbstædskoler, af J.F. Schlez. Oversat og tillige indrettet til Brug i Landsbyesko-ler, samt forøget med en Anviisning til at lære sig selv at skrive, af Lauritz Hasse, Fredericia 1804.
- 18 Jeg bliver nok Soldat i det Sted: seminarieuddannede lærere var fritaget for almuens værnepligt.
- 19 Mark: mønt, 1 mark = 16 sk. = ca. 33 øre.
Navnebrev: mønster til en broderet navneklud, der ofte indrammedes og ophængtes som udsmykning.
Zifrebog: cifferbog, hvori regnestykker indskrives.
- 21 Rd.: rigsdaler, 1 rd. = 2 kroner.
- 22 "Hvad er dog Storhed . . .": afslutningen på første afsnit af St.St. Blichers digt "Natten paa Jellinghøje" (1817), trykt i Å.P. Liunges Juletræet 1821 (1822), s.155-91 og hvorfra afslutningen af første afsnit citeredes i Den til Forsendelse med Rideposten Kongelig privilegerede Viborger Samler den 2. juni 1823. Digtet findes i Samlede Skrifter bd.5, Kbh. 1920, s.1-30.
- 23 Rahbek: K.L. Rahbek og J. Kierulfs udgivelse af L. Stoud-Platou: Kortfattet Jordbeskrivelse for Borger- og Almue-Skoler, 6. opl. Kbh. 1811.
- 26 Himmelbreve: ifølge folketroen breve, der antoges at være faldet ned fra himlen, og som ofte indeholdt besværgelsesfor-mularer.
"Kom Gud Skaber": oversættelse af Luthersk salme, som igen er oversat fra latin, jf. Anders Malling: Dansk salmehistorie bd.3, Kbh. 1963, s.134-38.

- 37 Stormandagsmarked: afholdtes i begyndelsen af oktober.
- 38 Sevelboe Vise: en bindebrevsvis, der i en tillæmpet form på 56 strofer er udgivet af Jeppe Aakjær i Gammel Brug og gammel Brøde, Kbh. 1931, s.155-65.
- ”Bag grønklædte Bakke”: romance af Adam Oehlenschläger fra 1801, optrykt flere gange som skillingsvis, Poetiske Skrifter bd.24, Kbh. 1861, s.4-8.
- ”Jeg beder Dig ret hjertelig”: teksten har ikke kunnet spores.
- 42 Niensens: H.C. Niensens Regnebog eller Materialer til Tavleregning for Ungdommen i Borger- og Almueskoler, tilligemed 2400 Opgaver og Exempler af alle i daglig Handel og Huusholdning forekommende Regnings-Tilfælde, Kbh. 1816.
- ”Alle Ting er underlige”: salme til 2. juledag af Kingo, jf. Anders Malling: Dansk salmehistorie bd.1, Kbh. 1962, s.54-55.
- ”Guds Godhed ville vi prise”: oversættelse af nytårssalme af Paul Eber, jf. Anders Malling: Dansk salmehistorie bd.2, Kbh. 1962, s.61-65.
- 46 Løbe-Nummer: der skildres den såkaldte ’indbyrdes undervisning’, hvor alt lære- og læsestof var opført på tabeller, der ophængtes på skolestuens vægge, og hvor børnene blev inddelt i hold, hvis deltagere skulle hjælpe hinanden med indlæringen af stoffet; læreren gav med signal fra en fløjte ordre til undervisningens begyndelse og afslutning, ligesom han med fløjtesignaler kunne dirigere holdene rundt til de forskellige tabeller.
- 50 Fjerdingvei: en fjerdedel mil = ca. 1,9 km.
- 51 den tydske Kirke: i Frederiks sogn.
for alle Folk snakke Tydsk paa Ahlheden: efterkommerne af de i 1759 indkaldte tyske kolonister, der skulle forsøge at opdyrke heden.
- 55 Christen Dam skriver dem i hendes Navn: de bevarede breve viser at skolepatronen har haft en meget formelagtig skrivestil, formentlig overtaget fra en af tidens brevmønster-bøger. F.eks. indledes brevet om skiftet således: ”Jeg skulle ikke undlade herved at underrette dig om” og fortsætter efter meddelelsen om skiftets resultat ”Hvad iøvrigt er angaaende, da maa du snarest mueligt lade mig vide, om du kan komme hjem i Juul”, underskrevet ”forblivende din hulde Moder”. Andre af brevene ’fra’ moderen er skrevet af degnen Holger Schou. De er knap så formelagtige i skrivestilen, når bortses fra de indledende kvitteringer for tidligere modtagne breve

og overgangen – ”Hvad os ellers angaaer da” – til det følgende, hvor beretningen om landsbyens nygifte og døde er holdt i en langt mindre kunstlet stil (uden at det er dér Severin kan have lært sin gode fortællestil). Til gengæld kan degnen ofte ikke nære sig at lade den ”hengivne Moder” komme med belæringer, der minder om degnens i hans egne breve til Severin, jf. noten til s.72.

- 62 forstaaer aldrig et Ord deraf: fordi de taler tysk.
- 65 Alen: længdemål, 1 alen = ca. 60 cm.
 Børneopdragelse: ”Om Børnetugt. En Fortælling om Klemen og hans Børn”, Almuens Lærer, en nyttig Læsning for Menigmand i Dannemark og Norge, oversat af L. Hasse, bd.1, Kbh. 1785, s.8-25.
- 70 ”Brudstykker af en Landsbyedegns Dagbog”: Blichers tekst blev første gang offentliggjort i Elmquists Læsefrugter bd.23, Aarhus 1824.
- 72 et Brev med Posten fra Schou: brevets efterskrift er karakteristisk for degnens fortsatte opdragelse af Severin. Hvis drengens breve i deres stil har mindet om dagbogens fortællestil, så vandt han i hvert fald ingen påskønnelse herfor hos degnen, for han hæfter sig alene ved bogstaveringsfejl. Men idet degnen giver formaninger, kommer han desværre til at sidde sine egne råd overhørig: ”Du maae være lidt mere agtsom med din Skrivning, i Henseende til Orthographien, for Alting, thi de Breve du skriver kan man ingensteder vise, da de ere fulde af Skrivefeil. Mange Substantiver er skrevet med Smaa Begyndelses Bogstaver – og mange Verber og Adjektiver ere skrevet med store – og nogle Ord urigtigen stavet. Læs godt paa Gramatikken, og tænk paa Reglerne for Ret-skrivningen, og gjør det til Regel, hvor ubetydelig det [end] er du skriver, dog at skrive det rigtig i enhver Henseende.”
- 75 Hartkorn: målestok for jordens bonitet og skatteligningsgrundlag.
- 83 Davre: morgenmad.
- 85 sal: Strandbyegaard: madam Jepsens fader.
- 86 Bjørns Arithmetik: H.O. Bjørns Lærebog i Arithmetiken med hosføiede Exempler 1-3, Odense 1806-10.
- 91 Conseptpapiir: billigt skrivepapir.
- 93 Ryde gik fra ham: Ryde blev i 1831 udskilt fra Borgbjerg-Ryde pastorat.
- 96 Grammatik: sikkert W.B. Bentziens Dansk Grammatik til Brug

- for Skolen, Kbh. 1825, der anvendtes på Lyngby seminarium.
- 97 Bisgaards Brev: brevet er dateret 22.7.32 og er afsendt fra Grenå den 24. juli, så det er rigtig nok at det har ligget en rum tid i Holstebro. Dets begyndelse er osse rigtigt citeret, dog har Bisgaard sat punktum foran "men" og i periodens slutning er ordstillingen: "mueligt for mig at underrette Dig derom med min Pen".
- 98 Boisens Bibelhistorie: P.O. Boisens Bibelske Fortællinger med Anvendelse paa Religion og Moral, Kbh. 1810.
- 99 Tøndetærsker: arbejder der tærsker på akkord pr. tønde korn.
- 100 Plesners Foredrag: dvs. det religionsforedrag, Severin havde lånt af Bergstrøm.
- 112 Pæglflasken: flaske der kan rumme ca. en kvart l. Mjøden: drik tilberedt ved gæring af honning.
- 113 Favne: længdemål, 1 favn = ca. 180 cm. Vælden: grundvandet.
- 114 Lybskilling: lybsk skilling.
- 115 Gammeltøl: kraftigt, lagret øl.
- 119 ud paa et Aar: uddannelsestiden i Lyngby var normalt 2 år, hvilket var i strid med de offentlige bestemmelser, der krævede 3 års uddannelse.
- 125 første Vers af 486: "Hjelp, Herre! mig, at jeg med Flid/I Dag og al min Levetid/Maa stræbe dig at tækkes!/Jeg det af ganske Sjæl attraaer;/Og skjøndt jeg lidet kun formaaer,/Mit Mod dog ikke svækkes./Herre! Fader! Jeg anraaber/Dig, og haaber/Varig Styrke,/At mit Levnet dig kan dyrke", Evangelisk-kristelig Psalmebog, Kbh. 1832.
- 130 Mogens' Port: Sct. Mogens Port, Viborgs daværende bybom ved Randersvejen, der dengang gik norden om Nørresø.
- 131 Afgift paa Seminariet: der skulle betales årligt 10 rd. for undervisningen.
Kost og Logie: alle seminarieeleverne boede hos beboere i Lyngby og dennes nærmeste omegn. Seminarieforstanderen anslog i 1829, at elevernes årlige udgifter til kost, logie, brændsel, lys og vask var på 61 rd. Som det ses af det følgende klarede Severin Veiersø sig for væsentligt mindre, nemlig 40 rd. — hvilket svarer til hans årsløn som huslærer det første år efter seminarieopholdet.
- 132 Munthes Fædrelandshistorie: Eiler Munthes De vigtigste indenlandske Tildragelser og de merkeligste Personers Levnetsbeskrivelser fra de ældste Tider indtil vore Dage. En Læse- og

- Lærebog i Fædrelandets Historie for Begyndere og Ustude-
rede, Kbh. 1806.
- Rahbeks Stiilbog: K.L. Rahbeks Om den danske Stiil, et For-
søg, Kbh. 1802.
- har Ole sendt mig et Brev: Oles brev er dateret 26. august
1833, hvilket må være en fejldatering, og Severin citerer
ham ikke helt korrekt, for der står:” . . . jeg ikke har vist om
jeg kunde hielpe dig med de forlangte penge eller ei men
desvære seer jeg mig ikke istand til at forstrække dig med
nogen da jeg formedelst bekientskab med en pige har været
naturen meer føilig, end fornuften og af des aarsag ikke godt
kan hielpe mig selv.” Lillebroderen har således på degnevis
rettet på storebroderens fejlagtige bogstavering og syntaks.
- 140 Overstue:orstue, stadsstue.
der fortælles om bag i Cramers Regnebog: har ikke kunnet spo-
res i nogle af Chr. Cramers lærebøger i regning og matematik.
- 141 samle Kartofler op for Plesner: seminaristerne var forpligtet til
at deltage i landbrugs- og havearbejde.
Præste- og Herremandsønner: dem var der nu ikke mange af
blandt seminaristerne. Af 561 dimittender i tiden 1813-50
var 17 præstesønner og 61 sønner af andre embedsmænd,
større landbrugere og købstadsborgere, 297 var bondesønner
og 158 skolelærersønner.
- 143 Td.: rummål, 1 tønne korn = ca. 139 l.
- 146 Dansk Holsteen: dvs. Slesvig.
- 150 Jesu, dine dybe Vunder: Ove Mallings oversættelse af J. Heer-
manns påskesalme, jf. Anders Malling: Dansk salmehistorie
bd.3, Kbh. 1963, s.10-15.
”Kjerlighed uden Strømper”: Johan Herman Wessels parodiske
sørgespil fra 1772.
- ↳ Sanders Odeum: L.C. Sanders Odeum eller, Declamerekunstens
Theorie, præctisk forklaret ved en udvalgt og declamatorisk
betegnet Samling af Veltalenhedens og Poesiens mest pas-
sende Blomster, Kbh. 1808.
- 151 Meg.duelig: der anvendtes ved den afsluttende eksamen tre ho-
vedkarakterer: meget duelig (der dog i særlige tilfælde kun-
ne forhøjes til udmærket duelig), duelig og bekvem.
- 152 Jakobis Lovtale over Biskop Absalon: C.F. Jacobis lovtale fra
1770 er gengivet i Sanders Odeum, s.103-68.
Eleonore Ulfeld til sin Mand: C.A. Lunds heroide fra 1786 er
gengivet i Sanders Odeum, s. 446-54.

**Baggesens komiske Fortællinger: Comiske Fortællinger, Kbh.
1785.**

153 Sundet: dvs. Kolindsund, der dengang var en stor indsø.

155 Markus Bech: købmand i Århus.

**158 Dagbogen: dvs. Blichers Brudstykker af en Landsbydegns Dag-
bog, dagbogsnotatet fra 1ste Mai 1744.**

Fiktionens virkelighed

Et essay om læsning af den fortalte livshistorie

AF POVL SCHMIDT

Sådan er det med historien. Vi må udfylde hullerne. I virkeligheden er det jo dét der er historien.

P.O. Enquist

Ved at fortælle om nogle hændelser skiller man sig ud fra dem og bringer sig tættere på dem. Man må have tingene på afstand for at kunne komme dem på nært hold. Det er en ofte lang og besværlig proces i sproget at komme dertil, hvor hændelser således bliver til erfaringer. Det er nemt nok eller rettere uundgåeligt at løbe ind i hændelser, men vanskeligere at gøre erfaringer. Og dog er det først i fortroligheden med en erfaring at en betydning erobres. Den dukker frem i den tolkning som opstår, idet kroppens sansninger finder et dækkende sprogligt udtryk i bevidstheden. Men skønt vi under vores orientering i verden er henvist til vore sansninger og vort sprog, så er der ingen garanti for at en 'oplysende samtale' mellem dem kommer i stand. Og først når det sker overtager vi os selv og vor historie, hvoraf ingen behøver at være store for at være betydningsfulde.

At læse berettende kilder der belyser den 'lille' historie eller hverdagshistorien – som det f.eks. sker i breve, dagbøger, erindringer, selvbiografier og fiktionslitteratur – kan være en indgang til en erfaringsverden og dens tilblivelse. Men det behøver ikke at være tilfældet, for netop

den 'lille' historie synes i modsætning til den 'store' historie (den samfundshistoriske og politiske) at rumme en overvældende mængde af sansede hændelser, hvis betydningsfuldhed nok anes men ofte kun vanskeligt eller måske slet ikke kan finde et dækkende sprogligt udtryk at være i og dermed blive en erfaring, der frilægger sin betydning.

Om de vanskeligheder der kan være forbundet med at få den 'lille' historie givet sproglig form skrev engang en person, som heller ikke var ukendt med den 'store' histories vilkår:

At bede Folk . . . fortælle Noget om dem selv fører bare til Skuffelse. For det første maatte Folk da vide Noget om dem selv, men derom veed de i Reglen allermindst, dernæst maatte de kunne fortælle det, hvilket er endnu sjeldnere og endelig maatte de ville sige Sandhed, hvilket er aldeles urimeligt, da det vi vil, er at spille den Rolle, som vi nu engang have forelsket os i og hvad der endelig er det aldeles afgjørende, det jeg bryder mig om at vide kan slet ikke fortællles — hvad bryder jeg mig nemlig om de Begivenheder, Slagdage, Alliancer og Traktater og andre historiske Tilfældigheder, der kan være i et Menneskeliv? eller Beslutningerne? der ere mere tilfældige end alt det Øvrige, eller Grundene? som man finder paa bagefter for at pynte paa sine Handlinger, blæse! blæse! Nei det jeg lytter efter er Stemningerne, Ønskerne, Længslerne, Phantasierne, Skuffelserne, Lidelserne — nu ja, Lidelse er et pathetisk Ord, men jeg tænker ikke paa den vulgære Jammer, der gjør gammel og rynket og graa, der udtørre Sjælen og frembringer denne fortrykte, gnævne, usympathetiske, elendige Menneskehob, der er stor nok til at gjøre hele Tilværelsen suur og færsk, men der er ogsaa Lidelser, der forynge, der er en Sorgens evige Ungdom, som hver Dag drikker af den melancholske Kilde, hvoraf Menneskelivets varmeste, blødeste og fineste Følelser strømme, men derom kan Intet fortællles. Det er heri de religiøse og poetiske Naturer have deres Oprindelse, men Fortællin-

gen om deres Liv er de lyriske Digte og de bevægelige Prækener og de uproductive Naturer af denne Slags kan ligesaa lidt forklare sig som Havet, dem maa man lytte til ligesom til Havet, lade sig paavirke, beruse, betage af ligesom Havet, disse Folk forstaaer man enten sympathetisk uden at vide Noget om dem, eller ogsaa forstaaer man dem slet ikke.

Ordene er Viggo Hørups i et brev fra 1873 til Henriette Steen (ctf. *Hørup i breve og digte*, 1981, s.34), og skulle end konsekvens- og paradoksmageren og et skvæt misantropi være løbet af med ham, så er der dog gyldighed nok tilbage i hans opfattelse til at den må forurolige beskrivere af både den 'store' og ikke mindst den 'lille' historie. For det afgørende i menneskers liv og historie er altså ikke de iøjnefaldende begivenheder, mærkedagene, ikke beslutningerne, handlingerne og deres legitimerende begrundelser. Det væsentlige er derimod de uhåndgribelige stemninger, ønsker, længsler, fantasier og følelser. Det betydningsfulde er ikke det udtalte men det uudtalte, ikke rollemaskerne men det forklædte, det skjulte eller fortrængte, ikke sindets dagside men dets natside. Erfaringsdannelsen er knyttet til det uklare og uforløste, der kun bliver åbenbart og forløst gennem sproget, gennem kunstnerisk formning, og således kun kan nås af andre gennem tolkning eller sympatetisk indføling.

Det er på de vilkår der må læses og arbejdes, når beretende kilder skal bruges til at belyse væsentlige sider af menneskers hverdagsliv. Det er derfor utilfredsstillende at bruge kilderne, som det ofte sker, til blot at dokumentere forskellige befolkningsgruppers levevilkår. Kilderne er i hvert fald tit ude i et andet ærinde og giver således mulighed for at få indblik i nogle menneskers erfaringsverden, det levede hverdagslivs betydning. Og derfor kan man bruge beretningerne til at bevæge sig tolkende og indfølelse ind i hovederne på folk, ind i de bevidsthedsformer som har fået sprogligt udtryk i beretningerne.

En sådan tolkning er et både vanskeligt og usikkert

forehavende, fordi man skal ind og berøre nogle uhåndgribeligheder, som kun i de heldigste og færreste tilfælde har fået en dækkende sproglig form, og som langt oftere i de berettende kilder er til stede som en famlen og søgen i sproget eller kun indirekte til stede som savn eller fortrængning. Og endelig kan man jo kun nå disse bevidsthedsformer gennem sin egen tolkende bevidsthed og dens sprog. Man har ikke nogen mulighed for at komme i et objektivt forhold til det der skal undersøges og beskrives, ligesom man ikke kan holde sin egen bevidsthed og dens historie ude af undersøgelsen som et fremmedlegeme. Man er uhjælpeligt lukket inde i en sproglig verden, hvad man dog ikke skal fortvivle over og søge at sprænge sig ud af, men netop fastholde for det er her indsigterne gemmer sig.

Når jeg før lod breve, dagbøger, erindringer og selvbiografier træde frem på linje med fiktionslitteraturen som berettende kilder, så er det ikke fordi disse forskellige udtryksformer løber i ét for mig. Jeg kan godt se forskel på en stak breve og en brevroman, en dagbog og en dagbogsroman og i reglen osse på en selvbiografi og en udviklingsroman. Berettende fiktionslitteratur udgør som oftest en sluttet helhed, tit med et afrundet udviklingsforløb og er i reglen befriet for de værste banaliteter. Og sådan er det jo kun sjældent i breve og dagbøger, men nok tiere i erindringer og selvbiografier. Ved sin karakter af tilrettelagt konstruktion adskiller fiktionslitteratur sig dog ikke afgørende fra de ikke-fiktive, berettende kilder. Osse det enkelte brev eller dagbogsnotat er en mere eller mindre bevidst konstrueret (selv)iscenesættelse. Og man slipper ikke godt fra at hævde at de ikke-fiktive beretninger er nærmere den såkaldte virkelighed, mere sande end de fiktive.

Det de berettende kilder er fælles om, er at være sproglige bearbejdelser af begivenheder og oplevelser, der *kan* komme til at indgå i en erfaringsdannelse. Og om det sker er ikke afhængigt af kildens genre. Der er måske nok en

statistisk sandsynlighed for at det tiest sker i fiktionslitteraturen, men den har selvfølgelig ikke monopol på erfaringsdannelsen. Derimod kan det godt være at den har udviklet og dyrket nogle fremstillingsteknikker som osse de andre berettende kilder må gribe til for at kunne blive redskaber for en erfaringsdannelse.

For at komme til at udfolde det må jeg vejen om ad et andet forhold, som de berettende kilder er fælles om. De har det med at give historikere grå hår i hovedet, fordi disse har den indgroede (dårlige) vane alene at spørge deres kilder om de er repræsentative og formidler et autentisk forhold til den historiske virkelighed. Og øjensynlig for at modvirke tab af håret har da mange historikere besluttet sig for over en kam at erklære al fiktionslitteratur for ikke-repræsentativ eller for principielt at være ubrugelig som historisk kilde, hvorefter de beroligede, men for mig at se osse noget forblindede, lægger fiktionslitteraturen til side. Og tilsvarende kan man i deres omgang med de andre former for berettende kilder iagttagende, hvorledes de gør sig de største anstrengelser for at rense dem for alt fiktivt smuds. Helst vil de erstatte berettende kilder med dokumentariske, og kan det ikke lykkes, 'filtreres' de berettende kilder, så kun det dokumentariske grums ligger tilbage. Eller de erklæres for levne, som det overlades til andre (fag)folk at tage alvorlig som sproglige fortælleformer.

Når historikere så ofte har svært ved og ubehag ved at beskæftige sig hermed, så hænger det vist sammen med deres måde at udøve kildekritik på. Dette for historikere helt uundværlige arbejdsredskab kan man ganske uprofessionelt forstå som sund fornuft og skepsis anvendt på et historisk materiale. Som kildekritiker undersøger man en kildes ægthed, dens repræsentativitet, pålidelighed og troværdighed. Man 'afhører' kilden og vil derfor i den søge at afsløre fejl, hukommelsessvigt, fordrejninger mv., og kildens fortælle-mæssige og sproglige kunster vil man opfatte som støj, der skal elimineres. Først således testet vil

kildens udsagn muligvis blive taget for gode varer, og først efter at være sammenholdt med andre kilders troværdige udsagn vil den undersøgte kilde kunne repræsentere en historisk kendsgerning eller sandhed. Den er der da bare ved de fleste berettende kilder næsten ikke fugls føde tilbage på. For da har man f.eks. afhørt en bonde dreng i skikkelse af Severins dagbog og ladet den dokumentere at hove-riet var afskaffet og landbruget i krise i 1820'erne, at studehandelen spillede en rolle i det vestjyske, at skatterne tyngede, at postvæsenet var indført men ustabil, at der var milepæle langs hovedveje og indbyrdes undervisning i skolerne. Det vidste vi godt nok i forvejen, og ved således alene at lade den 'lille' historie bekræfte, dokumentere og illustrere den 'store' historie kommer man til at overse det særlige som en sådan kilde gennem sin fortællemåde kan give indblik i.

En lignende blindhed kan ramme folkemindesamlere og etnologer under deres traditionelle brug af berettende kilder. Parodisk og uretfærdigt sagt – i hvert fald overfor moderne etnologi og folkemindevidenskab men fortsat ikke overfor en yndet fremgangsmåde i lokalhistoriske årbøger – bruges de til at dokumentere at ”så gør vi sådan, når vi skurer vort gulv, tidlig en lørdag morgen”. Ved kildernes hjælp føres vi over sø og land for at møde små mænd-(og kvinder) i alskens gøremål, alt mens de berettende kilder forvandles til dokumentariske dosmersedler. Og vil de folkelige berettere ikke som ønsket, så kan spørgeskemaer eller venlig men bestemt vejledning lære dem at tænke og skrive systematisk om deres liv, således som f.eks. Karoline Graves fik det lært, inden *Ved Halleby Aa* (1921) kunne udkomme. Beretningens 'videnskabeliggørelse' satte da bare samtidig bom for hendes mulighed for i fortælleformen at finde et sprogligt dækkende udtryk for hendes livsverden.

Jeg skal naturligvis ikke bestride at en sådan brug af kilderne kan være nødvendig for at tilvejebringe en systematisk viden om den materielle folkekultur, ligesom jeg

bestemt ikke skal afvise kildekritikkens nødvendighed for at kunne samle dokumenterbar viden om fortidens socialhistorie. Men jeg vil hævde at omgås man med berettende kilder alene på sådanne måder, da spærrer man sig selv ude fra det særlige som netop disse kilder kan give indsigt i, og som vi ikke har adgang til ad andre veje. Disse kilders primære værdi ligger ikke i at de kan dokumentere historiske, objektive kendsgerninger, men at de kan give indblik i nogle menneskers tilegnelse af deres vilkår og livshistorie. De rummer livstolkninger der kun er tilgængelige i og gennem sproget, og deres primære værdi er derfor at de belyser bevidsthedshistoriske forhold.

Eller rettere: det er sådanne kilders mulige værdi. For det kan ikke skjules at mange ikke-fiktive, berettende kilder alene er dokumentariske, hvad enten det så skyldes at beretteren har villet imødekomme lærde fagfolks forventninger og vejledning eller ikke har magtet andet. Men i den udstrækning den fortalte livshistorie får karakter af erfaringsdannelse og tilegnelsesproces, så er det som spor af en bevidsthedsform den er værdifuld. Og da vil man samtidig kunne iagttage at den fortalte livshistorie enten helt ud får fiktionsform eller prøvende griber til fremstillingsmåder der er velkendte fra fiktionslitteraturen. At ville forbigå fiktionstræk eller se bort fra fortællemåden i selvbiografier, erindringer, dagbøger og breve er derfor at tilintetgøre deres bevidsthedshistoriske værdi. Det er at rense dem for den betydning de søger at frilægge. Den fortalte livshistorie indkredser en betydning netop gennem brugen af fiktionslitterære greb, og den får da sproglig form i skikkelse af myter, billeder og forestillingsmønstre. De er sporene af de tolkninger hvormed mennesker søger at rejse sig og holde sig oprejst, idet en betydning erobres.

At den fortalte livshistorie får fiktionstræk eller bliver ren fiktionslitteratur, fjerner den på ingen måde fra den såkaldte virkelighed eller spærrer for læserens brug af den som kilde til historisk forståelse. Den fortalte livshistorie

er, hvor meget den end måtte 'lyve' for at tale sandt, selv en del af den historiske virkelighed. Den træder ikke i stedet for noget andet, den repræsenterer ikke en historisk realitet. Den er det i sig selv. Og derfor er det dens fortællelemåde og betydningsdannelse, dens bevidsthedsform og livstolkning opmærksomheden skal rettes imod.

Den måske enkleste måde at hitte ud af om en fortalt livshistorie har karakter af erfaringsdannelse og tilegnelsesproces, det er at lede efter om den i sig selv har to 'tider' eller to 'stemmer'. Et *da* og et *nu*, én stemme der tilhører oplevelsens tid, og én der hører hjemme i fortælle- eller skrivetiden. Det er i samtalen eller udvekslingen mellem de to stemmer at en betydning erobres. Og det er ikke afgørende om stemmernes samtale er en bevidst og måske endda raffineret fortælleteknik som i megen fiktionslitteratur, eller det sker mere ubevidst og muligvis kejtet famlende som tit i breve, dagbøger, erindringer og selvbiografier. Det afgørende er ikke om samtalen mellem leve- og skrivetiden lykkes som æstetisk udtryk, men at den overhovedet forsøges og således sætter sig spor i fortælleformen. For kommer samtalen ikke i stand, da forvandles den fortalte livshistorie til en nostalgisk fortidsrejse eller en museal registreringsliste over ophængte minder på hukommelsens tøjsnor.

Samtalen mellem de to tider i den fortalte livshistorie bygger på en fornemmelse og sans hos beretteren for afstanden mellem oplevelse og sproglig bogføring af den. At ét er hændelser, et andet at få dem givet sproglig form. Og derfor bliver både fortællelemåden og fortællestilen afgørende for om beretningen lykkes. Det er i og gennem dem fortroligheden med en erfaring opstår og en betydning erobres. Sådan osse for Severin Veiersøe.

Det måske særeste ved Severin Veiersøes dagbog er at den blev skrevet. Mig bekendt har vi ingen andre (bevarede) eksempler på at et barn og ungt menneske, der var jævnaldrende med almueskoleloven fra 1814, har ført

dagbog. Ikke mindre sært er det mod og talent hvormed han gjorde det.

Allerede af dagbogens ydre kan man ane hvor betydningsladet og afgørende selve skrivesituationen har været for almuedrengen. Dagbogen består af fem små hefter, som han selv har lavet, formentlig efterhånden som han fik brug for dem. Hver gang har han taget otte konceptark, foldet dem på midten (hvorved de 32 sider fik et format på 21,4 x 17,2 cm.), lagt et lidt kraftigere kardusomslag om og heftet det hele sammen med en stump strikkesgarn i ryggen. Men inden han gik igang med at bruge heftet foldede han det, så der langs sidernes yderkant fremkom en bred margin (på ca. 5,7 cm). Skønt papiret var kostbart og skulle udnyttes godt, så måtte snavsede fingre under bladringen ikke kunne sætte pletter på det bogførte eller komme til at beskadige teksten, hvilket da heller ikke er sket. Og i det første hefte har den niårige skriver sørget for at der kom et blankt smudsblad inden det egentlige titelblad, hvor han med viden om det væsentlige som forestod har noteret at det ville komme til at indeholde "de vigtigste Omstændigheder i mit Liv". Han havde sat sig noget for, og dagbogen skulle være en 'rigtig' bog, hvis værdifulde indhold skulle beskyttes og bevares.

Men hvem er det egentlig han skriver dagbogen til? Til sig selv, vil man umiddelbart svare. Og på én led er det selvfølgelig rigtignok, men på en anden er svaret ikke fyldestgørende. Der er så meget i dagbogen som ikke bare er henvendt til drengen Severin. Skønt han til eks. jo ikke kunne være i tvivl om hvem hans brødre og søstre var, så er han i reglen omhyggelig med at få familieskabet anført. Det er i det hele taget sjældent, og derfor påfaldende, at de skildrede menneskers placering i forhold til dagbogsskriveren og deres funktion i det skrevne ikke er tydelig og forståelig (hvorfor det osse i en udgave som denne kun har været nødvendigt at give meget få personoplysninger). Og hvad er det til eks. der får Severin til at standse op og forklare at "Calligraphie – det er det samme som Skjøn-

skrift" (s.91), når han nu godt ved det. Sådanne bagatelagtige signaler i dagbogen, og andre mere væsentlige som jeg skal komme til, viser at der er én som kigger Severin over skulderen, mens han bogfører sine vigtigste omstændigheder.

Var Severin nu en forfatter af fiktionslitteratur, så kunne man sige at han havde udtænkt sig en forfatterperson, som beretningen måtte vejen om ad inden den kunne komme på papiret, og at han dermed var ved at installere en implicit læser i teksten. Det lyder indviklet og skal nok være rigtigt, men måske det var rimeligere at sige om Severin at han ikke skriver til sig selv, men for at komme til sig selv. Den der kigger ham over skulderen og gang på gang sætter sig spor i skriveriet, er den 'Severin' han er på vej til, og for hvem Severins velkendte dagligdag ikke længere er en selvfølgelighed. Severin skriver således ikke bare for at bogføre nogle hændelser, men med henblik på undervejs at gøre sig fortrolig med dem og derigennem finde på plads i dem som den han er ved at blive og måske kan komme til klarhed over. Han skriver med en fremtidig tilblivelse for øje, og det er den mulighed der kigger ham over skulderen og griber styrende ind i hans skriveri.

Det lyder godt nok osse indviklet, og så skal det endda fra starten gælde om et barns skriveri, men der er andet som peger i samme retning. Der må have været utroligt meget i Severins liv og færden gennem de knap tolv år dagbogen spænder over som han ikke har bogført. Det har nok både hans arbejdsvilkår og mangel på tid og penge til de kostbare skriveremedier – pen, blæk og papir – forhindret, men osse hans formål med skriveriet. Det gjaldt ikke om at få rub og stub med, alene det vigtigste – hvad det så er.

I løbet af dagbogens tre første år bliver det kun til hhv. syv, fire og syv optegnelser om året, og der gik således næsten fem år inden dagbogens første hefte var skrevet ud. Fra 1827 til og med 1833 bliver det normen med ca. én optegnelse om måneden, dog øges skriveriet omkring

skelsættende begivenheder som faderens sygdom og død samt rejserne til huslærerposterne på Rotterdam og Øgelstrup og endelig til seminariet i Lyngby. Men derefter tynder det igen ud i optegnelserne med kun to i 1834 og syv i 1835, hvorved næsten et helt år fra slutningen af april 34 til februar 35 er forsvundet fra dagbogen.

Således kommer optegnelserne drypvis med lange tænkepauser ind imellem. Når Severin tog sin dagbog frem, hvad der for ham må have været en højtidelig og næsten hellig handling, så skulle der samles op og i hus, og han må i reglen have vidst ret nøje hvad han ville skrive om og hvordan. Derfor er der i hans optegnelser, hvor han fører sit hverdagsliv til protokols med sin smukke og næsten skræmmende veldisciplinerede håndskrift der først i de allersidste år af dagbogen bliver lidt 'rundere', hastigere og måske en smule sjusket, så godt som ingen rettelser, udstregninger eller tilføjelser. Og derfor kan man i mange af optegnelserne ane et mønster i deres opbygning. De er tit tredelt (hvad jeg i denne udgave har markeret med afsnitsindrykning, som ikke er angivet i dagbogsmanuskriptet): først en mere generel karakteristik af hans situation i almindelighed op til skrivetidspunktet, dernæst en i reglen mere fyldig og detaljeret skildring af en enkelt hændelse for kortere eller længere tid siden og så til sidst en måske nok så beskeden refleksion, en overvejelse over hvad dette kan komme til at betyde for ham fremover, hvordan det vil præge og bestemme ham. Og sådan får han en samtale i stand mellem sin levetid og sin skrivetid. Han bogfører ikke oplevelser og begivenheder blot for at få dem ind i fotoalbummet, men for at opnå fortrolighed med dem og kunne fragte dem med sig som erfaringer, der gemmer på en betydning.

Det både besværlige og frugtbare ved afstanden mellem leve- og skrivetid har selvfølgelig ikke været bevidst for drengen Severin. Men det er forbavsende så tidligt han bliver opmærksom på sprogformens betydning. Og med voksende styrke indser han hvor afgørende skrivetidens sprog

og stil er. At han ikke kan få fat i levetidens erfaringer uden at have et sprogligt dækkende udtryk for dem, at uden en stil truer de med at glide ham af hænde. Og til sidst bliver det et pågående problem for ham. Det er efter mødet med degnedatteren i Ginnerup. De ses første gang den 7. juni 1835. Tre uger senere sætter Severin sig med dagbogen og skal have bragt mødet og dets betydning i sprogets hus, men kan ikke: "Ak hvad om jeg kunde paa Papiret giengive hvad jeg denne Dag følte" (s.152). Afstanden mellem da og nu er blevet en gabende kløft, fordi han ikke har et sprog og en stil at bygge bro med.

Umiddelbart skulle man ikke tro at det var det der skulle komme til at plage Severin mest. Han har jo gennemgående et godt sprog, enkelt og klart, levende og anskueligt. Tænk til eksempel på hans skildring af afskeden med barndomslandet efter konfirmationen (s.43ff) og af de mange ofte barokke situationer på hans vandringer tværs over Jylland. Eller repetér den nåriges beskrivelse af da han bliver henfæstet første gang (s.12). Her og mange andre steder er man vidne til en fremragende sprogføring, ligesom han er dristig med sin pen ved at turde gribe til en livlig, talesprogspræget fortællestil som f.eks. ved skildringen af kampen med fårene (s.16) eller den vilde kørsel med det dyrebare chatol på vognladet (s.51). Og gang på gang er der i hans sprogføring, især i nogle af optegnelsernes optakter, et blichersk tonefald som da han f.eks. udtrykker sin glæde ved hjemkomsten til moderen efter sygelejet på Rotterdam (s.59) eller sin forfærdelse ved meddelelsen om sin gamle husbonds selvmord (s.94). Fint og med en sans for detaljen kan han ofte indfange sine indtryk af natur og mennesker som f.eks. det gysende syn af den sortblå fjord (s.22f), bryggerspigen der med ildragen jagter madammen (s.99), solens genskin i tre storsnudede borgersønners klædesfrakker (s.118), nogle nedhængende grene der ligesom søger at "viske Duggen af Græsset" (s. 123) og seminaristernes besynderlige, hoppende gangart (s.124).

Der er således ingen tvivl om at Severin havde en god i-agttagelsesevne, så og sansede opmærksomt sin omverden, var nysgerrig og sugede al den indsigt og viden til sig han kom i nærheden af – og det i en sådan grad at det er helt rart at møde hans grænser, som da han om kirken Marie Magdalene bemærker at den er ”formodentlig opkaldt efter et Fruentimmer” (s.123): så har han dog blundet en enkelt gang under præstens evangelielæsning i kirken. Der er heller ingen tvivl om at Severin havde et sprogligt talent, en sans for sproget og dets muligheder, en lydhørhed over for det, en glæde og respekt for det, som han nok har taget i arv fra sin far.

Men det var sikkert osse her Severins problemer med sproget og stilen begyndte. Ligesom faderen skubbede på drengen, hersede og regerede med ham for at få ham til at stræbe, så han kunne blive degn, sådan var det osse faderen der ville have Severin til at lære at synge og lave rimede vers, for den kunnen hørte til degneembedet. Meget tidligt bliver for Severin sproglig skoling og udvikling knyttet sammen med det at blive degn. Og derfor begynder han naturligt nok at søge sine stilidealer og de efterstræbelsværdige sprogformer i degneverdenen, hos dens vejledere og menige medlemmer. Han sidder i kirken og aflurer præsterne deres oratoriske og stilistiske fiduser, han afskriver sin kommende seminarieforstanders religionsforedrag, han gransker ældre seminaristers breve og kaster sig over deres skriftlige opgaver. Og hverken her eller i sine skole- og lærebøger eller i tidens brevmønsterbøger eller f.eks. i den udbredte vejledningsbog *Almuens Lærer* (1785-86) mødte han noget der sprogligt kunne legitimere end sige befordre en udvikling af det sprog som var hans ’naturlige’ udgangspunkt. Tværtimod fandt han overalt en mere eller mindre vidtudspunden klassisk periodestil, et udpræget skriftsprog der med sine kancellistiltræk i heldigste fald kan være et instrument for ræsonnementet og redegørelsen, men som næsten uundgåeligt dræber gengivelsen af det sanseligt konkrete, oplevelsen

og følelsen, og som kun kender til den enkelhed som lader sproget stivne i det formelagtige.

Heller ikke i K.L. Rahbeks *Om den danske Stil* (1802), som Severin læste inden seminarieopholdet, kunne han finde hjælp. Nok råder Rahbek til at holde måde med sætningernes længde og advarer imod at dygne for mange underordnede ledsætninger ind i hovedsætningen, ligesom han påpeger at der gives "de Slags Stil, hvor Perioden endog omhyggelig bør undgaaes; dertil hører, foruden den egenlige Efterligning af den daglige Tale, Skuespillet, og saa den lette Fortælling, hvad man kalder Folkeskrifter o.s.v." (anf.v., s.92). Men det er selvfølgelig den gode periodestil Rahbek vil fremme og selv anvender, dog ikke uden enkelte gange at overhøre sine egne råd og advarsler.

For Severin blev derfor L.C. Sanders *Odeum* (1808), denne "Samling af Veltalenhedens og Poesiens mest passende Blomster" der er en omfangsrig buket af 1700-tallets litterære embedsborgerkultur, hans stilbibel, hvis centrale skriftsted var C.F. Jacobis "Lovtale over Ærkebiskop Absalon", et stykke effektiv retorik i fransk-klasisk periodestil. Og af samme grund var Severin allerede forinden gået bagover af benovelse over og beundring for seminaristen Bisgaards brev, hvori denne dumstolt kaster sig ud i periodestilen, får skudt sætningerne ind i hinanden til uforståelighed, brugt en masse ord og næsten ingenting sagt (s.97). Det var en sådan forskruet og opstyltet stil der var degneverdenens sproglige iklædning og emble, og for Severin af gode og forståelige grunde et mål at stræbe efter, hvad der dog endte med at bringe ham i forlegenhed.

Derimod mødte Severin ingen skrivende der ville eller kunne støtte og udvikle hans enkle og klare, mundrette og ofte talesprogsnære fortællestil, hans evne til at gengive replikker og i sproget at indfange præcist sansede situationer og landskaber, alt det som bærer hans dagbog og gør den til læseværdig litteratur. Og af indlysende grunde kunne han ved dagbogens start ikke vide at i månederne

forud havde Blicher siddet i Thorning og bakset med at få det stive og kunstlede skriftsprog brudt op og tilnærmet talesproget, som det sker i "En Landsbydegns Dagbog". Ligesom Severin ved vejs ende i dagbogen ikke kunne ane at da han holdt op, tog H.C. Andersen fat for med sine eventyr at bringe talesproget til ære og værdighed som kunstsprog. De to forfatteres litterære indsats skulle komme til at indebære den største og mest indflydelsesrige fornyelse af det danske skriftsprog, og ingen efterfølgende forfattere har været upåvirket af deres nye prosastil. Men uden helt at miste proportionssansen kan man hævde at hvad de stræbte efter, det havde almuedrengen Severin fat i en god ende af da han begyndte på sin dagbog, fordi han 'tankeløst' skrev i forlængelse af en skriftløs almuekulturs fortælletraditioner. Det var først med tanke på sit kommende degneliv at han kom på den tanke at måtte gøre sig fri af denne fortællestil og søge en ny, de skriftkloges. Og det endte med at slå ham ud af kurs, endda så voldsomt at en 'Severin' forliste derved. Den Morten-Vinge-historie kan man følge ved at tage udgangspunkt i mødet mellem Severin og Blicher i skikkelse af "Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog" ved et bogskab på Clausholm, hvor de i mere end én forstand gik fejl af hinanden.

Severin var seksten år gammel da han i Elmquists *Læsefrugter* fra 1824 mødte Blicher eller rettere Morten Vinge, for man kan af notatet herom (s.70) se at Severin har troet landsbydegns dagbog var et historisk dokument. Hvad der er meget fornuftigt, og heller ikke så mærkeligt, for sådan havde Elmquist lanceret dagbogen. Dels ved at få Blicher til at kalde den "Brudstykker" som havde tidens tand gnavet i manuskriptet, dels ved at lade Blicher alene fremstå som udgiver, hvorfor der efter teksten stod "(Fundet, gennemseet og udgivet af S.S. Blicher)". Men når Severin (fornuftigvis) tog det lanceringsstrick for gode varer, så skyldes det nok først og fremmest at han delte

nogle vilkår med Morten Vinge og derfor kunne spejle sig i hans livshistorie, ane nogle af sine egne livsmuligheder og således bruge dagbogsteksten som en tolkningsnøgle til sin egen påbegyndte livsbane. Derfor hæfter han sig ved at Mortens ulykke og sorg skyldtes "han blev forliebt i" en frøken Sophie, og fremsætter det fromme ønske: "Gid det da aldrig i Verden skulde gaae mig saaledes". Hvad det så på sæt og vis gjorde. Han blev indhentet af sin skæbne, hvad hverken guderne eller særlige psykiske anlæg var skyld i, men de sociale omstændigheder han var underlagt, og det genstridige sprog.

Ved mødet med Morten var Severin endnu så ung og uerfaren at han kunne håbe på at holde sig fri af hans bane. Men ved at følge Severins gennem hans opvækst- og socialisationsår, fra hans niende til hans énogtyvende år, kan man få indblik i hvordan han orienterer sig og bliver orienteret i forhold til på den ene side drifts- og følelseslivet, til den anden socialiteten – som godt nok kun i tanken kan adskilles. Og således iagttage hvordan han spindes ind i et net, som han ikke kan sprælle sig fri af trods al sin begavelse og sine drømme om andre livsmuligheder. Hvordan han fanges i en samfundets og sprogets orden. Og mens han uden at kny accepterer den første, så fortvivler han over den anden.

Gennem dagbogsskriveriet søgte Severin at pejle sig frem til sin livshistories sigtepunkt. Han søgte at tilegne sig sine historisk givne vilkår og sine (endnu) uforløste livsmuligheder for at forene dem i en drøm eller myte, som han kunne rejse sig op ved og se sit liv eje betydning og mening. Mønstret i denne pejlings- og tilegnelsesproces kan nemmest anskueliggøres ved at se på hvordan Severin erobrer de landskaber han flytter fra eller til. Det er ikke så mærkeligt at han vil have barndomslandet ind i dagbogen (s.43ff), inden han skal forlade det, men mere påfaldende at hans nye landskaber straks skal deri. Som da han ankommer til Øgelstrup og med det samme må have dagbogen foran sig for at beskrive udsigten fra sit kammer-

vindue (s.75). Det bemærkelsesværdige er ikke at han laver en god og anskuelig tegning af landskabet omkring Lilleåen og et rids af sit kammer. Men at han gør det. For han er jo efter de gængse spilleregler at dømme ikke gået igang med en fiktionsroman. Hans eneste læsepublikum er tilsyneladende ham selv. Og han kan bare løfte blikket fra bogen og kigge ud af vinduet eller rundt i kammeret, så ser han hvad han beskrev, og de ting flytter sig ikke eller forandres. Og dog er det afgørende for ham at få dem ned på papiret, det dyrebare som han ellers ikke rutter med, og som kun skulle indeholde det vigtigste. Dér er det da osse, for det vigtige er at han kan få landskabsformer, linjer og fikspunkter ind gennem øjet, op i hovedet, ud gennem armen, hånden, pennen og ned på papiret, så han kan tilegne sig landskabet og gøre det beboeligt, kan færdes i det og forholde sig til det. Ét er dérude, dengang (om end afstanden er nok så lille), et andet herinde, nu i håndskriften. Slipper det sansede ikke ind i sproget, kan skriveren ikke komme tilbage til det med større fortrolighed. Og det mønster gentager sig under hans orienteringer udad imod socialiteten og indad imod drifts- og følelseslivet.

Severin lærte fra sine tidligste år at underordne sig. I forholdet til faderen der tugtede ham til arbejdet med lektielæsning og den sejge rammesav. I forholdet til degnen som patriarkalskt omsorgsfuldt hjalp ham på vej. Han lærte det i forholdet til præst og provst, til herregårdsforvalter og kammerherre, og i forholdet til sine husbondepatriarker med samt deres tit skrappe madammer og ustyrlige unger. Hjemme som ude førtes han i sine opvækst-år ind i en patriarkalsk-feudalistisk orden. Og det hierarki hverken anfægter han eller anfægtes af. Det er en uundgåelig selvfølgelighed for ham, en social 'natur', som nok kan volde ham kvaler men ikke er oprørende. Når han så alligevel kommer i vildrede med sin egen placering og rolle i den samfundsorden, skyldes det hans særhed. At han med sin læselyst og skrivetrang og stræben efter at blive

degn har skilt sig ud fra sine standsfæller, sine jævnlige. At han for at kunne gøre sig håb om at holde sig fri af yderligere social deroute må kratte sig fast vha. sine intellektuelle færdigheder og derfor forlade sin standsgivne plads i hierarkiet.

Og da kan han bruge dagbogsskriveriet til at finde ud af hvordan hans nye rolle skal være, hvad den fordrer af ham. Gang på gang noterer han sig hvordan degne er, hvordan de gebærder sig. Han leder efter spejlingsfigurer for at kunne bygge en social identitet op, der kan give ham råderum og handlemuligheder i den feudale orden. Han gør sit skrivearbejde til en læreproces. Et eksempel herpå er hans skildring af en episode under juledagsgudstjenesten et års tid efter hans ankomst til Øgelstrup (s.87f). En stedlig huslærer og uddannet seminarist har klokket grundigt i det ved at sætte sig i Øgelstrup-familiens kirkestol, og får bagefter uden for kirkedøren i alles påhør af madammen en ordentlig røffel herfor. Severin har overværet episoden inde i kirken – siddende som han senere noterer sig ikke uden (selv)tilfredshed "inde ved Muren" – og betragtet den forlegne seminarist på kirkegården. Dagen efter tager han dagbogen frem for at gå den sociale hakkeorden efter i sømmene: der er dem som kæfter op og koster med andre og der er dem som må tie og lade sig hundse med, der er oppe og nede i kirken som udenfor, der er særlige pladser for gamle og unge, nogle ved midtergangen og andre ved muren, og dér hører Severin hjemme, i pyramidens bund. Ligesom han tilegnede sig landskabet ved at nedskrive det, finder han på plads i det feudale standslandskab ved at føre det til protokols. Og han spejler sig i den uheldige seminarist for af den skam som rammer ham at lade sig advare. Han indprenter sig den fundamentale leveregel for degne at de er underordnet bønder, proprietærer og herremænd og ikke skal markere sig for tydeligt over for dem.

Til gengæld begynder Severin vha. andre spejlingsfigurer at ane at degnerollen alligevel kan give prestige og en

position, der hæver den over småkårsfolk, at der er en degnestil og degnemanéer som kan få selvfølelsen til at vokse. Det bliver ham klart et års tid efter episoden ved gudstjenesten. Af et par af sine gamle bekendte og jævnlige fra hjemegnen, der nu er på seminariet i Lyngby, har han modtaget nogle bøger, som han skal betale dem for. Men da viser det sig at de af bare åndelig vækst og boglig dannelse ikke længere kan tælle penge og lade sig besmudse af det materielle, hvorfor de må have én til at modtage pengene for sig. Skønt situationen er både grotesk og barok, så er der ikke et strejf af latter i Severins optegnelse herom (s.98). Men blot forundring og vildt opspærrede øjne: det er altså sådan man skal gebærde sig som degn. Fuld af forståelse noterer han at det er "den forfærdelige (dvs. megen) Læsning, der har taget saameget paa dem", og må med benovelse konstatere den "Forandring, der dog kan skee med Mennesket paa et Par Aar!"

Det gjorde der osse med Severin selv, uden at han endte som opblæst nar, skønt fristelsen hertil var for hånden, fordi han, som allerede berørt, af socialt forståelige grunde kom til at nære en grænseløs beundring for degneverdenens og de dannedes skriftsprog og skrivestil. Han kunne være blevet en 'Bisgaard'. Når det trods alt ikke sker i dagbogen, så skyldes det at Severins forandring fuldt så meget bunder i hans orientering i forhold til drifts- og følelseslivet, hans eget og andres. Og herunder genfinder man mønstret fra hans erobring af socialiteten, men med den afgørende forskel at han har langt sværere ved at få følelsernes landskab indtegnet i dagbogen – og bliver sig dette besvær bevidst. Den sproglige fælde som hans sociale opadstræben truer med at lokke ham i, kommer han til at mærke på kroppen, og tør vedstå det. Det piner ham med voksende styrke at sproget ikke vil makke ret, at han ikke ejer en stil hvori hans personlige og dybeste oplevelser kan blive til erfaringer. Den afmagt holder ham fri af den seminaristiske narrerolle, men deri er der ingen befrielse for den 'Severin' som han søger at skrive sig frem til.

Det er forbløffende så tidligt Severin får blik for følelselivet og trang til at skrive om det. Ikke bare om sine egne følelser, men om følelsesrelationer mellem mennesker, og de holdninger og væremåder de udtrykker. Og han skriver ikke alene om de rare og acceptable følelses tilstande, men har osse modet til at bogføre de 'forbudte' og pinagtige, som f.eks. hans egen glæde og lettelse ved faderens død (s.29) og kæresteriet mellem skolepatronen og pigen Else, som landsbyen sladrer misbilligende om og mandens kone accepterer (s.35). Denne opmærksomhed over for følelselivet og dets gestik bevarer han gennem hele dagbogen, hvor de næsten filmiske skildringer af hans lange vandringer henter deres livfuldhed heraf. Og på lignende måde er han gennem alle årene åben over for naturen og vil gerne kunne fæstne dens følelsesmæssige indtryk til papiret.

Men i begge sammenhænge er det karakteristisk (og forståeligt) at han har svært ved at finde ord der dækker og udtrykker den indre oplevelsesverden. Han kender og kan benævne følelsernes ydre, fysiske udtryk: sorgens og vemodets tårer og trykken i hals og bryst, vredens højrosthed og øretæver, frygtens stumhed og lammelse, glædens latter og smil. Men den følelsernes væremåde som han fornemmer hos sig selv og andre, volder det ham kvaler at få givet sprogligt udtryk og dermed få fat i som erfaring. Og i hvert fald i én sammenhæng bliver denne misere fatal for ham. Det er i forholdet til pigerne og de længsler de sætter i ham, mens de på én gang drager og skræmmer ham.

Han kan midt i al sit læseri og stræberi ikke holde øjnene fra dem. Pigerne fascinerer ham. Han betragter og takserer deres ydre, udspejder deres attituder og deres forhold til karle og mænd. Han betages, vil nærme sig dem og viger skrækslagen tilbage når de kommer inden for rækkevidde. Gennem hele dagbogen kan han ikke i sproget få hold på hvad det er de sætter igang i ham. Og til sidst er han som tyveårig dér, hvor vi allerede har mødt

ham tre uger efter mødet med Ginnerupdegnens datter, hvor afstanden mellem følelsens levetid og papirets skrive-tid gør ham fortvivlet, fordi han ikke kan få de to tiders stemmer til at samtale.

Sin smerte udtrykker Severin i optegnelsens optakt ved at sige: "Det maa dog være en lykkelig Tilstand at være i, den at være Digter. Jeg vilde saa gjerne skrive en god Stiil, men jeg kan aldrig faae den saadan som jeg vil have den" (s.152). Bortset fra at de digtere som han derpå beundrende henviser til – C.F. Jacobi, C.A. Lund og J. Baggesen – næppe eller rettere netop ikke ville have kunnet give ham en stil, der kunne bringe oplevelsen i hus, så udtrykker Severin dermed en viden om at oplevelser og hænders nedslag i sindet kan han kun få greb om gennem kunstnerisk formning.

Omstændighederne omkring den afgørende oplevelse kan han derimod sagtens beskrive. Opvågningen pinsemorgen, vennen der kommer med penge og dimissionsklæderne fra moderen, det dejlige vejr og de fire kammeraters sejltur på Kolindsund og kirkegangen i Ginnerup, hvor de sidder og lurer præsten veltalenhedens kneb af. Alt er indtil da dagklart nærvær og velkendthed, verden er sat sammen som den plejer at være, når den viser sig fra den lyse side. Men efter gudstjenesten går Severins verden i skred. Alting bliver mærkeligt og forunderligt. Og det er dette skred, hvorunder det vanlige bliver usædvanligt og nyt, han ikke kan få hold på i sproget, og som senere på dagen gør ham temmelig ligeglad med om han skulle drukne, og som gør ham søvnløs om natten.

Det mærkelige og forunderlige er alene en indre omvæltning, hvis ydre årsag Severin godt kan beskrive. Op-holdet hos degnen og synet af hans datters bløde og smidige krop, der får ham til senere på dagen under dansen i skoven, hvor hun bliver borte fra ham i vrimlen, overalt at se "hendes Ansigt i ethvert Pigeansigt". Det sære er med andre ord at en emotionel livfuldhed og berusende glædestilstand, som hun har plantet i Severin, breder sig ud

over hele landskabet, så lige meget hvor han kigger hen, da ser han livfuldhedens kilde, degnedatterens ansigt.

Til det vil nogen måske sige at den unge mand er blevet forelsket. Og det er da rigtig nok, men siger bare ikke noget om hans sindstilstand, ligesom det ikke er det ord Severin savner, men en stil. Sit dilemma har han som bekendt ikke været ene om i tidens løb. For at tage én, der står Severin næsten så fjernt som muligt, og som man i hvert fald ikke kan beskyldes for at savne ord og begreber, så betror Georg Brandes sin dagbog i en tilsvarende ungdomssituation næsten det samme: gid jeg var digter. Det er ikke ord, begreber, semantik, grammatik eller syntaks de unge dagbogsskrivere savner men stil, en måde at skrue sproget sammen på, så de kan tilegne sig en følelsestilstand og gøre den til erfaring, så de kan få greb om den livfuldhed som strømmer gennem dem og holder dem oprejst. Og begge véd de, borgersønnen Georg og husmandsønnen Severin, at skal det nogensinde lykkes for dem, da må de bruge fiktionens greb, en kunstnerisk form for at få fat i den virkelighed som har overvældet dem.

Der skal nok osse være nogen som mener at de unge mænd med deres digterdrømme bare er ude på at ville holde noget farligt fra døren ved at sublimerer seksualdriften til åndige udgydelser, at de håber på at kunne afvæbne det farlige ved at klæde det i smagfulde, sproglige gevandter. Men der tager i så fald den lille freudianer fejl. Både Severin og Georg kunne godt skelne mellem levetid og skrivetid, mellem at holde pigen og pennen i hånden. Hvad der smerter dem som dagbogsskrivere, er at de ikke kan få forløst en indre, psykisk-emotionel væremåde, som seksualiteten nok er indgang til men ikke opholdssted for. Hvad de begærer, er at få en befriende og salig livsmulighed givet form og råderum, så de kan bo i den – hvad der imidlertid ikke lykkedes for Severins vedkommende.

Dermed er nu ikke sagt at seksualiteten ikke var en udfordring og et problem for Severin. Det var den da, hvad dagbogen heller ikke skjuler, fordi den jo skulle indeholde

det "vigtigste". Allerede som niårig fårehyrde på Rydhave bliver han vidne til pigerne og karlenes sengeliv og kommer til at opleve en køn piges kyssetrang som et overfald (s.13). Senere som femtenårig huslærer på Clausholm gentager det vilde natteliv og hans ubehag sig (s.66f).

Førnævnte lille freudianer vil nok heri se grundlæggelsen af en seksualskræk, som er forudsætningen for senere sublimeringsbestræbelser. Og det lader sig altså heller ikke afvise at drengen blev forskrækket ved at opleve hvordan driften tumler med mennesker. Det ville osse være underligt andet, for han kiggede ind i et kaos, som han ikke kunne orientere sig i, ikke finde linjer og fikspunkter i som ude i det ydre landskab. Sin frygtsomme uro herved og sin samtidig sikre fornemmelse af at der er "Ingenting imod Længsel efter Kjærester", søgte han endnu som nitteårig at forlige ved at lade sin ungdom være forklaringen på, at "naar jeg vil til at gjøre mig dristig og kysse en kjøn Pige, er der ligesom noget der støder mig tilbage saa jeg tør ikke" (s.133).

Hvad der støder ham tilbage er dog snarere dels en leve-regel, som hans moder gav ham om at holde sig mest muligt fra kvindfolk (s.112), dels tilegnelsen af en social læreproces. Nemlig den, at skal du bitte Severin med de få materielle muligheder, du har, holde dig fri af den sociale afgrund som truer din stand, familie og dig selv, så må du for alt i verden ikke gøre en pige med barn. Lærestykker af den art vrimlede det med rundt om ham. En af hans egne brødre, Ole der var ti år ældre end Severin, havde lovet at skyde penge i Severins seminarieophold, men måtte melde fra, fordi "jeg ved Bekjendtskab med en Pige har været Naturen noget føieligere end Fornuften og desaar-sag knap kan hjælpe mig selv" (s. 132f).

Men til disse lærestreger, der gemmer på en viden om at socialiteten sætter grænser for driftslivets lyksaligheder, føjer sig for Severin en anelse om at seksualiteten kan være indgang til et meget større livsområde end dér hvor der kopuleres og avles børn, en følelsernes og opfyldel-

sens verden, som vi måske vil kalde det erotiske, og som Severin kalder forlibelse.

Som elleveårig oplever han at hans familie kalder hans ældste bror Anders, der da er otteogtyve, for en nar, fordi han vil have pigen Mariane. Det naragtige består i at han ikke *behøver* at gifte sig med hende, skønt de har et barn sammen. For Mariane har osse ligget i med en anden og fået barn med ham. Om dette sære forhold der bryder normerne, noterer Severin i dagbogen den forklaring på det sære som han har hørt, men ikke selv forstår: "Han er saa forlibt i hende der af kommer det, hører jeg mange sige. Det maa vist være noget besynderlig saadan at være forlibt" (s.20). Her møder Severin udenfor sig selv det gådefulde som han ni år senere som tyveårig skulle komme til at opleve som en indre realitet i mødet med degnedatteren i Ginnerup. Og det er det samme besynderlige, ulmende ukendte han genfinder i bogskabet på Clausholm, hvor han tillige ved Morten Vinges hjælp begynder at ane at der til forlibelsen er knyttet en skæbnesvanger tabsmulighed, som han derfor håber på at kunne undgå (s.70).

På Øgelstrup fatter han som sekstenårig mere end almindelig interesse for en af sine elever, den trettenårige Trine. Men må allerede et halvt år senere repetere Morten Vinges erfaring og erkende at gården har osse sin Jens. Trine har ikke blik for Severin og vil hellere være sammen og pjanke med avlskarlen, hvad Severin rønnebærsurt beklager, men ikke fortvivler over (s.92). Han får blik for andre piger, men osse for sider af seksualiteten som han nu ikke tør skrive om, og fortsat begriber han ikke i sin pige-fascination "hvad det er jeg føler" (s.93).

Under seminarieopholdet i Lyngby har han svært ved at holde tankerne fra Marie Kirstine og må gøre sig "ikke liden Umage at dæmpe hvad jeg føler for hende" (s.150). Og han søger da at klare frisag ved at beslutte sig for ingen kæreste at få før lærereksamenen er i hus. Hvad der ud fra hans erhvervede sociale leveregler er en fornuftig beslutning, men næppe nok til at lægge låg over det som

presser sig på. Dog oplever han en enkelt gang at besværgende salmesang kan holde pige-fristelsen fra døren (s.150). Det har han imidlertid ikke andet ud af end at alt det "vigtigste" forsvinder ud af hans liv, hvorfor dagbogen forstummer i næsten et helt år.

Da er det i sommeren 35 – skønt han ved dens start har erklæret ikke at ville læse digtere eller romaner eller tænke på pigerne, men godt nok afmægtigt har måttet tilføje "Ja hvem der kunde det, men Gud hjælpe mig!" (s. 152) – at alle beslutninger og forbehold, al frygt og usikkerhed væltes over ende pinsedag i Ginnerup. Med ét er han ude i alt det han ikke kan bunde men drukner i – og føler sig salig derved. Men han kan ikke få givet sin salige fyldeoplevelse råderum i sproget og dermed i sin erfaringsverden. Han genser degnedatteren én gang to måneder senere, hvor de aftaler at mødes om ét år, og hvor han i ly af en for tilfældet skabt konvention får givet sin drøm og længsel udtryk alene i et kys. Om natten derefter ligger han søvnløs, men med lukkede øjne, "thi jeg syntes da, at jeg tydeligst kunde see den elskelige Piges Ansigt" (s.155). Resten er stilhed og tavshed. To måneder senere forlader han egnen, og i den sidste optegnelse herfra lyder det resigneret og opgivende: "Da jeg ikke synes, at Noget absolut tvinger mig til Ginnerup, saa er det vel bedst jeg bliver derfra" (s.158).

Den livsmulighed Severin så bag sine lukkede øjenlåg, kunne han ikke forløse i sproget, fordi han savnede fiktionens greb hertil. Han formåede ikke at skrive sit syn frem, han evnede ikke at tegne sin drøms og sit begærs ansigtstræk med sprogets billeder, så det kunne blive en fortrolig erfaringsverden, der gav hans liv betydning. Den 'Severin' han gennem dagbogen søgte at nå frem til, kom ikke til live. Men Severin overlevede, og i sin første plads som uddannet seminarist, endelig ved målet for års stræben og afkald, søger han at døve sin afmægtighed og tabet af drømmen med superlativer, der lover ham en lykkelig fremtid. Han mener sig ankommet til "den yndigste Egn,

blandt de herligste Bønder, de yndigste Piger” (s.158) og stiver sig af med et citat fra Blichers degn, idet han gør sig blind for at han formodentlig selv er ved at fryse inde ligesom Morten Vinge.

Om Severin Veiersøe så faktisk frøs inde, overlevede uden at få levet den livslystens udfoldelsesmulighed han havde set for sit indre blik, har jeg af gode grunde ingen skråsikker mening om. Og en viden herom gør i øvrigt hverken fra eller til for forståelsen af den virkelighedstolkning og oplevelsesverden som hans dagbog rummer. Men derfor kan man jo godt gisne og samtidig følge dagbogens overlevelse til vejs ende.

Veiersøe tog den med sig, da han i 1837 forlod pladsen som privatlærer i Fregerslev for at blive lærer ved skolen i Ladegaarde, og herfra videre i 1840 til et nyt degneembede i Hjortsvang, hvor han samme år giftede sig med forgængerens bedagede enke, Christiane Petrea Rasmussen, og blev stedfar for hendes børn. Hvor megen trang der var i Veiersøe til det giftermål, er ikke til at vide. Han var vel nærmest tvunget til at gifte sig med embedets enke. Sognets 'herlige' bønder skulle have en ny skoleholder og forgængerens enke forsørget. Hvad var vel rimeligere, end om den nye degn kendte sin plads inderst ved muren og var bønderne behjælpelig med at få klaret to problemer med ét billigt smæk, en husholderske skulle han jo da osse have. Der er dog at dømme ud fra Veiersøes breve ingen tvivl om at han agtede og værdsatte Christiane, ligesom han af et ærligt hjerte begræd hendes død i 1848 midt under den 'jyske slavekrig', hvor rygterne om at tugthusslaverne i Rendsborg var brudt ud og drog hængende nordpå skabte panik i Nørrejylland, og fik Veiersøe til at gemme den dyrebare dagbog på loftet i Linnerup kirke. To år senere flyttede han til et nyt embede i Storing. Med sig havde han sin nye husholderske, Ida Birgitte Hansdatter, og de giftede sig, men først i 1861, da han var 47 og hun 44, efter den tids forhold allerede satte og æl-

dre folk. Veiersøe tog sin afsked fra skolen i 1878 og flyttede til Aarhus, hvor han levede som pensionist indtil sin død i 1897. Forinden havde han testamentarisk bestemt at dagbogen og andre af hans skriftlige arbejder skulle tilfalde hans efterfølger i Storning-embedet – og hos et oldebarn af denne lærer befinder dagbogen sig i dag, men vil i foråret 1987 blive overdraget Landsarkivet i Viborg.

De årstal, embeder og ægteskaber der således var rammerne om Veiersøes liv som voksen, siger jo ikke noget om dets indhold og betydning. Og søger man hjælp i andres udsagn om ham eller prøver i de mange bevarede breve til ham at lytte efter den person de henvender sig til, så anes der nok et djærvt og ligefremt menneske, en dygtig og vellidt lærer og kollega, et tænksomt og rart menneske, der fyldte sin plads ud og var levende interesseret i sin omverden og dens mennesker. Men det er dog armodigt at stå med sådanne brokker af få kendsgerninger og uklare fornemmelser overfor mere end tres års levet liv, sammenlignet med hvad man får af indsigter om hans livsverden i de knap tolv barne- og ungdomsår dagbogen spænder over. Hvordan var hans oplevelsesverden i alle disse år som voksen, han ønsker, længsler, skuffelser og lidelser, hvad var det for følelser der strømmede fra hans "melancholske Kilde", som forynger, men hvorom der kun kan fortælles i kunstnerisk form?

Og den befrielse opnåede Veiersøe aldrig. Han bevarede nok sin drøm om i en digterisk stil at kunne udtrykke hvad han havde "følt eller seet", men evnede det ikke. Han forsøgte i den første tid efter seminarieopholdet at lave rimbreve til nogle af sine venner, men skuffedes over de elendige resultater af anstrengelserne, og lagde den ærgerrighed definitivt til side. I de første år som lærer udarbejdede han osse den beskrivelse af seminarielivet som han havde stillet i udsigt i dagbogen (s.155). Fem små hefter af samme ydre format og omfang som dagbogen blev det til: "Lyngbye Seminarium i Juli, August og September 1835 ført i Pennen af Een af Fortællingens hand-

lende Personer". Men deres indhold kan hverken emne- eller fortælle-mæssigt på nogen måde stå mål med dagbogen. Og på samme måde forholder det sig med de koncepter af hans vigtigste breve som skulle erstatte dagbogen (s.158). De ligger der smukt indført med minimalskrift i et stort antal oktavhefter, og nok kan der da samles brikker til hans livs puslespil i dem, men de har kun sjældent de litterære kvaliteter som kunne give hans oplevelsesverden form og gøre den tilgængelig gennem indføling og tolkning, således som tilfældet er i dagbogen.

Men da Veiersøe kvittede sin digterdrøm, hvorved noget afgørende må være gledet ham af hænde – vel at mærke ikke en digter men noget af hans liv – søgte han at kompensere herfor. Allerede som dreng havde han afskrevet digte han kom i nærheden af, men fra 1838 begyndte han at gå mere systematisk til værks. Fattig som han var, havde han ikke råd til at købe bøger og lavede sig derfor selv en poesibog i oktavformat på mere end fire hundreder sider, som han indbandt i et uopslideligt pergamentsbind. Heri begyndte han nu at afskrive digte, som han læste i blade, tidsskrifter og bøger, han lånte fra et lejev bibliotek i Århus, og som betød noget for ham og derfor nødigt skulle glemmes. Skønt han efterhånden fik råd til at købe bøger og opbyggede et solidt lille bibliotek med gode æstetiske skrifter af Blicher, H.C. Andersen, Grundtvig, Oehlenschläger, Holberg m.fl., så kunne han dog ikke slippe afskriveriet. Han måtte fortsat have tingen ned i skriften for at tilegne sig dem. Men da han i 1878, efter fyrre års bogføring af poesien, havde fået skrevet sin bog ud og flyttede til Århus som pensionist, blev afskrivningslasten en mani. I årene fra 1880 og fremefter lavede han sig den ene store, indbundne bog efter den anden. Fyldte dem med tekster af alle slags, viser og sange, episke og lyriske digte, mindedigte og hvad han kaldte "alvorlige" samt "ualmindelig slette" digte, ligesom han lavede adskillige samlinger med parodier på både vers og prosa. Tillige begyndte han nu at afskrive indlæg i blade

og tidsskrifter, ofte af ældre dato, som han syntes havde en historisk eller anden interesse. Tusinder af sider blev det til, og på alle dem er han kun selv til stede med sit eget sprog i oftest kortfattede anmærkninger i forbindelse med det afskrevne, enkelte gange i små erindringsglimt eller personlige oplysninger (jf. den supplerende note til s.11). Dog er der i en af afskriftsbøgerne en længere beskrivelse fra 1884 af hans oplevelser under 'slavekrigen' i 48, der i 1885 blev offentliggjort af Udvalget for Folkeoplysningens Fremme. Herudover offentliggjorde Veiersøe som pensionist kun nogle mindre avisindlæg i Aarhus Stiftstidende, og i sit fyrretyveårige, aktive degneliv kun én lille artikel. Den var resultatet af hans deltagelse i et udvalgsarbejde om brugen af grammatiske benævnelser i skolen og rummer den utvivlsomt rigtige selverkendelse at hans tavshed under udvalgets forhandlinger skyldes "min langsomme Tankegang, der er saaledes beskaffen, at jeg ialmindelighed først en halv eller heel Dag efter Forhandlingerne klart har kunnet udtale, hvad jeg skulde have sagt under disse". Og først dér i sproget kom han til stede i sin verden.

I den blev han efter det foreliggende at dømme, både i henseende til indhold og sprogstil, aldrig nogen 'Bisgaard', men øjensynlig heller ikke den 'Severin' han havde forsøgt at skrive sig frem til i dagbogen. Hans livslange fascination af og uudslukkelige begær efter poesi kan tolkes som et udtryk for afmægtighed, et stille vemod over at den livsmulighed han anede for sit indre blik to sommermorgener i sin ungdom aldrig kunne komme ind i hans eget sprog og blive en del af hans erfaringsverden. Både fordi hans sproglige talent trods alt ikke rakte hertil, og fordi tilfældet og hans sociale omstændigheder ikke tillod at den drømte mulighed blev til levet virkelighed. Men dette drømmebillede blev dog måske den mægtigste realitet i hans verden, som han således fragtede med sig, vel vidende at den kun havde liv i kunstnerisk form. Som håb.

1. Kilder

Severin Veiersøe:

1. "Min Dagbog", "Afskrifter af Digte 1838-1878" og "Afskrifter, hvis Indhold har haft særlig Interesse for Samleren eller Afskriveren, 1880-1897" (alle p.t. i privateje, men overdrages foråret 1987 til Landsarkivet for Nørrejylland).
2. Privatarkiv i Landsarkivet for Nørrejylland, Pr.2356,1-17, hvoraf nr.1-7 indeholder breve til Veiersøe, nr.8 Veiersøes koncepter til breve 1837-94, nr.9 notater og optegnelser fra seminarietiden og frem til o. 1861, bl.a. hans skriftlige eksamensopgaver 1835 og manuskriptet til fortællingen om seminarielivet, nr.10 personlige papirer som anbefalinger, regnskabsbøger mv. samt fortegnelse over hans bogsamling, nr.11 bortkommet, har indeholdt Rahbeks Om den danske Stil, nr.12 undervisningsmaterialer, nr.13-14 avisudklip heriblandt bidrag af Veiersøe, nr.15 Balles Lærebog i den evangelisk-christelige Religion, nr.16 afskrift fra 1847 af religionsforedrag, nr.17 diverse bl.a. om en læseforenings oprettelse, bogindkøb og virke 1846-47.
3. Håndskriftsamlingen i Landsarkivet for Nørrejylland, H8(8),10-21, der omfatter 13 store afskriftsbøger fra tiden 1880-97 samt 1 pakke med afskrifter af digte og kladder til nogle af Veiersøes egne bindebrev, viser og rimbrev fra tiden 1833-37 samt arbejdsdagbog fra årene 1831-33.
4. Breve til Evald Tang Kristensen i dennes arkiv i Dansk Folkemindesamling.

2. Litteratur vedr. Severin Veiersøe

- Andersen, Lis Toft: "Severin Weiersøe: En jydsk Drengs Dagbog 1824-1835". En selvskreven historie. Kbh. 1982, s.131-79.
- Brøndum-Nielsen, Johs.: "En Landsbydrengs Dagbog fra Blichers Tid", Nationaltidende 10.3.1944.
- Brøndum-Nielsen, Johs.: "En jydsk Landsbydrengs Sprogkunst", Aarhus Stiftstidende 13.3.1944.
- Carlsen, Olaf (udg.): En jydsk Drengs Dagbog. Kbh. 1943.
- Carlsen, Olaf: "Severin Weiersøes Slægtsmeddelelser", Hardsysels Aarbog 1947, s.135-44.
- Kristensen, Niels: "Blade af Storning Skoles Historie", Aarhus Stifts Aarbøger 1936, s.172-78.

- Langhoff, E.: Historisk Beretning om det kongelige Skolelærer-seminarium i Lyngby. Kbh. 1863.
- Lodberg, Thorvald: "Degnen Severin Weiersøes familieforhold til præsteslægten Borch", Hardsyssels Aarbog 1950, s.17-23.
- Møller, C.: Borbjerg Sogns Historie. Ringkøbing 1929.
- Nielsen, Fr.: Lyngby Seminarium. Kbh. 1851.
- Skytte, Knud: "Gamle Weiersøe", Østjydske Hjemstavn. Skanderborg 1936, s.165-78.
- Weiersøe, S.: "Betænkning om de grammatikalske Benævnelser", Samleren for Skolen og Læreren nr.44 1862, s.457-63.
- Weiersø, S.: Fra Slavekrigen i 1848. Kbh. 1885.

3. Øvrige anvendte litteratur

- Benjamin, Walter: "Der Erzähler", Gesammelte Schriften II,2. Frankfurt a.M. 1977, s.438-65.
- Berger, John: Pig Earth. London 1979. Da.ov. Svinets Jord. Århus 1983.
- Christiansen, Palle Ove: "Peasant Adaptation to Bourgeois Culture?", Ethnologia Scandinavica 1978, s.98-152.
- Gaunt, David: Familjeliv i Norden. Sth. 1983.
- Ingemann, Henrik: "Karoline Graves", Folk og Kultur 1980, s. 53-74.
- Niethammer, Lutz (red.): Lebenserfahrung und kollektives Gedächtnis. Die Praxis der "Oral History". Frankfurt a.M. 1980.
- Prange, Knud m.fl.: Nye strømninger i dansk lokalhistorie. Århus 1981.
- Schmidt, Povl: Litteratur for menigmand. Odense 1982.
- Schmidt, Povl og Jørgen Glerup: Livsrum og oplevelsesformer. Odense 1982.
- Schousboe, Karen (red.): Bondedagbøger – kilder til hverdagslivets historie. Kbh. 1980.
- Thompson, Paul: The Voice of the Past. Oral History. Oxford 1978.
- Vansina, Jan: Oral Tradition as History. Wisconsin 1985.
- Zerlang, Martin m.fl.: En selvskreven historie. Kbh. 1982.

Odense Universitetsforlag

ISBN 87-7492-622-5